

Tragediens anden del

Forord til den elektroniske udgave

Dette verk er digitalisert af Det Kongelige Bibliotek i København og tilpasset for Projekt Runeberg i februar 2013 af Ralph E.

GEORG BRANDES

TRAGEDIENS ANDEN DEL

FREDSSLUTNINGEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL KJØBENHAVN OG KRISTIANIA MDCCCCXIXTRAGEDIENS ANDEN DEL

OPLAG: 3000 EKSPL.

OSCAR FRAENCKEL & CO., KØBENHAVNTRAGEDIENS ANDEN DEL

FREDSLUTNINGEN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL.. NORDISK FORLAG .. KJØBE NHAVN OG KRISTIANIA MDCCCCXIXPlus un penseur est lucide, plus il a de chances d’étre isolé et incompris. Car son génie est celui de l’équilibre et de la mesure. Or, les hommes, en immense majorité, ne sont frappés que par la mesure sans génie ou par le génie sans mesure.

H. L. FOLL1N.INDLEDNING

KEJSER PROBUS 1.

IT'N Dag i Juli 1881 gik pludselig en Anelse om den -j tilkommende Verdenskrig igennem mil Sind. Jeg levede da i Berlin, havde opholdt mig dér en Række Aar og var personligt kun tilfreds med den gode og hjertelige Modtagelse, jeg som fremmed dér havde faaet, og med de mange berigende Indtryk, som dér strømmede ind over mig.

Men jeg fandt, at den politiske Konservatisme, som Tyskland da repræsenterede, var en Ulykke for

Menneskeheden. Jeg bemærkede, at Frisind i større Stil da kun næredes af de Ældre, som snart maatte uddø, og jeg følte, al om blot ti Aar vilde, som jeg da skrev »Tyskland ligge ene, afsondret, forladt af Nabostaterne som en Konservatismens Fæstning«.

El Syn betog mig, et af de Fremsyn, som Ingen frivilligt kan fremmane, og jeg skrev: »Tyskland vil ligge dér, gammelt og afblomstret, væbnet til Tænderne, rustet med alle Videnskabens Mord- og For-svarsvaabeti. Og saa vil der følge store Kampe og Krige. Sejrer Tyskland, saa vil Europa i Sammenligning med Amerika politisk blive hvad Asien nu er i Sammenligning med Europa; men overvindes Tyskland, saa . . .

Dog det sømmer sig ikke at spille Profet.«

Hvis den velvillige Læser vil betænke, at detteskreves 33 Aar før Verdenskrigens Udbrud, og at der sikkert i den europæiske og amerikanske Literatur ikke saa tidligt vil findes nogen lignende Anelse om et almindeligt Magtforbund imod Centraleuropa, saa vil han maaske snarere paaskonne hvad der her kom til at stemme med de Forhold og Omstændigheder, som i denne Formodning foregrebes, end han vil opholde sig ved hvad denne Anelse rummer af blotte Tilnærmelser til Sandheden.

Det Tyskland, hvorpaa her er tænkt og som her er ment, er selvfølgelig Kejser Wilhelm I’s Tyskland; noget andet existerede ikke da. Det er da en letkøbt Overlegenhed, adskillige tyskvenlige Skribenter har lagt for Dagen, naar de har paavist, at Wilhelm II’s Tyskland ikke frembød alle de Træk som Bedstefaderens, og en anden billigere købt Overlegenhed, som adskillige ildfulde Beundrere af England har blæret sig med, naar de har godtgjort, at jeg selv ikke nu som da mener, at en tysk Sejr vilde have været enstydig med Europas Forvandling til et Asien.

Allerede i 1872 anførte jeg i et lille Flyveskrift Forklaring og Forsvar Ludwig Feuerbachs Ord om hvor beklageligt en Forfatter er stillet, naar man paalægger ham den Nødvendighed, at lære sine Kritikere at læse o: at læse Bøger, som er skrevne med Aand; thi disses Skrivemaade bestaar bl. a. deri, at de ogsaa forudsætter Aand hos Læseren, ikke udtaler Alt, men lader Læseren sige sig selv de Forhold, Betingelser og Indskrænkninger, under hvilke enhver Sætning alene er gyldig og alene er tænkt af Forfatteren. Naar derfor Læseren, af Ladhed eller Dadlesyge, ikke udfylder disse tomme Mellemrum, ikke selvvirksom fuldstændiggør Forfatteren, men kun har Aand og Forstand imod ham, ikke for ham, saa er del intet Under, at det isig selv værgeløse og viljelose Skrift bliver erklæret for jammerligt Gods af den kritiske Vilkaarlighed.

Det er dog langt fra, at de Ideer angaaende Krig og Fred, Fædrelandskærlighed og Fædrelanderi, Racerenhed og Raceblanding som er udviklede i Skriftet Verdenskrigen, skulde have savnet Overensstemmelse i de Tænkendes Lejr rundt om i Amerika som i Europa.

Tvertimod, de Intellektuelle i de forskellige Lande danner ogsaa uden noget indgaaet Broderskab et Slags Forbund. Blandt dem, med hvem jeg er kommet i personlig Berøring, vil jeg blot nævne Georges Du-hamel, Henri Barbusse, Romain Rolland, Steinlen, Léon Werth i Frankrig, i England E. D. Morel, Bernard Shaw, H. G. Wells, i Italien Guglielmo Lucidi, i Belgien Georges Eekhoud, i Nordamerika Upton Sinclair, i 'lyskland Nicolai.

2.

Et Værk som Nicolai’s »Krigens Biologi« imodegaar med en Grundighed, der ikke lader noget tilbage at ønske, den Tro, at en Krig i vore Dage er af det Gode eller kan være af det Gode. Det bekæmper Læren om Krigen som Styrkemiddel, som gavnlig ved sin Fremmen af Dyder, som hærdende og lutrende Tilstand, som folkeopdragende Magt. Værket afslører Krigen som det, den i vore Dage er, et forraaende, fordummende, forarmende, ødelæggende Uhyre. For-saavidt falder Virkningen af Bogen sammen med det Indtryk, som efterlades af Englænderen Norman An-gell's Værk Den store Illusion eller af Franskmanden Henri Barbusse’s alvorlige og dybe Ivrigsroman Ilden.

Dog hvad der skiller Nicolai’s Bog fra andre i deres Sigte beslægtede Bøger, det er, at her taler en Tysker om tyske Forhold til Tyskere, og vender sig udennogensomhelst personlig Polemik imod en Hærskare af særligt germanske Forudsætninger, Fordomme, Paastande, Troesartikler i Haal) om at hidføre en Omvendelse af sine Landsmænd. Han vil bringe dem til at opgive visse Dogmer, som deres Flertal har hyldet, og overhovedet hidfore

en Omvæltning af de længe tilsyneladende solide politiske Grundbegreber, som Begivenhedernes Gang i den nyeste Tid, siden Bogen blev skrevet, har rokket og rystet som et Jordskælv.

Det, som sker, raaber højere end det, som skrives, og kan let overdøve del skrevne Ord. Alligevel er Kendsgerningernes Sprog, hvor højrøstede de end er, et Sprog, det ingenlunde er givel Enhver at fatte eller fortolke.

Alle Slags nedarvede Fortolkninger, religiøse, moralske, overtroiske, staar parate; den rette, den fornuftige Fortolkning af Kendsgerningernes Sprog er vanskelig; nemt er det derimod, i enhver Afgørelse at se en Gudsdom, som naar der i den tidlige Middelalder bares Jernbyrd eller i den senere Middelalder udfæg-tedes en Duel; ligesaa nemt, med Schiller i Verdenshistorien at se Verdensdommen, en Synsmaade, der tiltaler Præster, Digtere, Moralister, Journalister, men ikke den, der med aabne Øjne har skafl'et sig nogen Indsigt i Historiens Gang.

Den antike Nemesis er en ærværdig Gudinde og en i sin Tyndhed smidig Idé, der lige lel forklarer, at Hellas sejrede ved Marathon og at det sidenhen blev en romersk Provins, atter Aarhundreder senere en tyrkisk. Nemesis forklarer uden Vanskelighed, at Na-poleon sejrede ved Jena og blev slagen ved Waterloo, at Bismarck besejrede Napoleon III og fik sin Afsked af Wilhelm II.3.

Ethvert Folk udøver Selvkritik gennem sine gode Skribenter, ligesom ethvert Folk brænder Røgelse for sit forklarede Billed gennem de Skribenter, der indynder sig hos det og til Løn fejres som Fædrelands-elskere — en indbringende Stilling. Folkene taaler til dagligt Brug nogenlunde Kritik af deres egne, afviser derimod i Reglen Fremmedes Kritik, selv naar disse kun gentager hvad det paagældende Folk hyppigt uden synderlig Modsigelse har fundet sig i at høre af Landsmænd.

Under en Krig bliver den nationale Selvkritik, endog øvet i bedste Mening til Fremme for Folkets Vel, forbudt, lastværdig, uhæderlig, en Forbrydelse, der ikke undgaar sin Straf.

Nødvendigheden af at handle i Fællesskab medfører formentlig Nødvendigheden af ogsaa at tænke i Fællesskab, og taales der saaledes af den Indfødte kun Samstemning, saa opfattes den Fremmede, paa hvis Sympati man altid anser sig for berettiget til at regne, som holdningsløs eller som Fjende, ifald han ikke viser uindskrænket Deltagelse, istemmer den givne Parole, bifalder gennem tykt og tyndt, beundrer og forsvarer i stort og smaat.

Dersom en Skribent fra el neutralt Land under Krigen har gjort Indvendinger mod et eller andet af de kæmpende Rigers Politik, saa er han bleven hævet til Skyerne i ethvert dette Rige fjendtligt Land som en udmærket, klarøjet, sandhedskærlig Mand.

Har den Paagældende saa derefter underkastet ogsaa Modpartens Politik en mindre gunstig eller blot skeptisk Betragtning, saa er han bleven forvandlet til en Personlighed, der ikke kendte Forskel paa Ret og Uret, Sandhed og Løgn, fraset, at han stempledes som den, der begik et grovt Brud paa Neutraliteten.4.

Naar Magtsyge, Hensynsløshed, Overmod overfor andre Folkeslag, Overvurdering af egne Fortrin har været udprægede i den tyske Regerings Færd og Holdning, beroer det mindre paa en indvortes Forskel fra Jordklodens øvrige Folk end paa den udvortes Omstændighed, at Tyskland er den senest opstaaede af Jordens store Magter, Opkomlingen mellem de Mægtige og derfor har givet sin Fremdrift, sin Ud-videlsestrang, sin Magtglæde — Egenskaber, det havde tilfælles med de andre store Folkeslag — Korporal-holdningens stødende og saarende Former. Naar Pedanteriets Smaalighed saa forbandt sig med Militarismens Brutalitet, opstod et afskrækkende Hele.

I andre Folkeslag er Verdensmagtens Hovmod og Hensynsløshed mildnet ved nedarvet politisk Kultur og Frihedskærlighed, eller ogsaa er Erobrerens Ringeagt for de Underkuede og hans Havesyge overfor de gennem Erobringen Retløse og Udnyttede for europæiske Øjne tilsløret ved en Imødekommen af den Overvundnes Forfængelighed og ved en Optræden, der bærer Præget af Courtoisie.

Hverken England eller Frankrig er forhadte. Tyskerne har været for tilbøjelige til at udlede al Uvilje imod dem af

deres Styrke. I)e har letsindigt udæsket til Had. Men dermed skal ikke være sagt, at de Folkeslag, der har undgaaet Hadet, derfor er bedre.

5.

Sænkningen af Lusitania var en politisk højst uklog og menneskelig talt hojst barbarisk Handling.

Der er visselig Ingen, der ikke, hvis han har Hjerte, føler Sorg over ulykkelige, i Krigen uskyldige, Passagereres kvalfulde Død.Alligevel var den ikke i sit Væsen forskellig fra enhver anden Drabshandling, udført i denne Krig.

Lusitania var ikke en fredelig Passagerdamper, men horte til den britiske Orlogsflaade.

I The Times book of the Navy, udgivet i Krigens Begyndelse med Fortale af Admiralen, Lord Charles Beresford, anføres i et Anhang, The ships of the Britisli fleet, Cunard-Liniens Dampere Lusitania og Mauretania under Benævnelsen Royal naval reserved merchant cruisers, altsaa Handelskrydsere af den kongelige Or-logsmarines Reserve. Lusitania betegnes udtrykkelig som permitted Lo fly the blue ensign, berettiget til at føre det blaa Flag (der betegner Orlogstlaadens Reserve).

Regeringen bidrog da ogsaa med omtrent Halvdelen til Bygningen af dette Skib, der som Passagerskib i i Fredstid var det hurtigste i Verden og i Krigstid vilde være den ypperste Hjælpekrydser. Staten udgav en Million Pund til Skibets Bygning og tilsikrede det en aarlig Understøttelse af 75,000 Pund Sterling (Holmes, Ancient and modern ships II). Skibet kunde nemlig ikke betale sig uden en saadan Hjælp. Og for hvor værdifuldt det gjaldt, kan ses deraf, at af de mangfoldige Hjælpekrydsere, som den Britiske Regering gjorde Regning paa i Tilfælde af Krig, er kun det og Søsterskibet Mauretania anførte paa Orlogsflaadens Liste. De er ogsaa de to eneste, som nævnes i den tyske Taschenbuch der Kriegsflotten for 1913.

Naar Lusitania trods sin sjældne Fortræffelighed gik i Passagertrafik, beroede det kun paa, at dén engelske Industri paa langt nær formaaede at tilfredsstille Flaadens og Hærens uhyre Trang til Krigs fornødenheder. Havde ikke Amerika, neutralt som det kaldtes, her grebet ind, saa havde den engelske Rege-ring befundet sig overfor uovervindelige Vanskeligheder.

Som bekendt blev det efter Lusitania’s Torpedering fra engelsk Side officielt dementeret, at Skibet havde havt Ammunition ombord. I den tyske Regerings Note til de Forenede Staters Regering hævdedes derimod blandt andet, at Skibet medførte 5,400 Kasser Ammunition.

Den officielle Rapport fra den tyske Undervands-baads Chef erklærer, at der kun udskødes én Torpedo, medens overensstemmende Vidnesbyrd fra de frelste Passagerere gaar ud paa, at der fulgte tre Explosioner

— et for Tyskerne afgørende Bevis paa Lastens Beskaffenhed.

Den sidste amerikanske Note til Tyskland negtede heller ikke Muligheden af at der i Lasten fandtes Ammunition.

Fra Britisk Side er det, vistnok med Sandhed, blevet hævdet, at armeret var Lusitania ikke. Men om et Krigsfartøj ved en enkelt bestemt Lejlighed var armeret eller ikke, var det umuligt for den tyske Under-vandsbaads Chef at have Rede paa. Han vidste derimod, at den engelske Regering opmuntrede Handelsskibe til Modstand mod Undervandsbaade, og at den belønnede dem med Præmier, dersom det lykkedes at sænke en.

End ikke advare Lusitania kunde Undervandsbaaden. Den maatte gaa ud fra Sandsynligheden af Skibets Armering, og et eneste Skud fra dettes 15 ems Kanoner var da tilstrækkeligt til at sende Baaden tilbunds. Men selv hvis det store Skib var ubevæbnet, kunde Undervandsbaaden ikke advare det, da den i saa Fald udsatte sig for at blive oversejlet og sænket af det saa langt, langt hurtigere Dampskib. I ethvert Tilfælde vilde en Advarsel øjeblikkeligt bringe det saa hurtigt-sejlende Skib udenfor al Fare. At Skibet ikke førte Krigsflag, kunde ikke være af Vægt, da britiske Krigsskibe endog dækkede sig ved at føre neutrale Staters Flag.

De mange uskyldige Passagerere, der var ombord, og som var gaaede ombord trods den af det tyske Gesandtskab i Amerika udstedte Advarsel, anede naturligvis ikke, at Skibet medførte Krigsforraad i sin Last, og gjorde altsaa, uden at vide eller ville det, tilnærmelsesvis Tjeneste som de Civile, om hvilke kæmpende Hære plejer at paastaa,

Fjenden driver dem frem foran sin Front. De vidste ikke af, at det store Skib — som det, Henrik Ibsen i sit Digt har skildret

— allerede før Sammenstødet sejlede med Lig i Lasten.

Det var modbydeligt at Skibets Undergang fremkaldte en skadefro og ubehersket Jubel i Tyskland, thi den viste, hvorledes Krigen havde forraaet Sindene og drevet Menneskeligheden ud af dem. Men alle de Krigsførende hoverede med lignende Raahed over Drab af deres Fjender og Nederlag for dem.

6.

Herskesygen er ens allevegne, kun gælder det for enhver Storstat som Regel, at de, som staar under Fjendens Aag, befinder sig i Trældom; men de, som befinder sig under dens eget Aag, er fri. — Hvis de, som modstræbende regeres af Fjenden, ønsker at blive deres egne Herrer, saa har de Ret; hvis de som modstræbende regeres af den paagældende Stormagt selv, vil frigøre sig, saa er de Landsforrædere. — Naar Fjenden har under sig et Landomraade, hvor der tales et fremmed Sprog, saa er han Despot; naar man selv er Herre over Landomraader, hvor der tales nok saa mange fremmede Sprog, saa meddeler mandem Civilisation. — Naar En af Fjendens Undersaatter nedlægger Protest imod sit Lands Regering og angriber dens Handlemaade, saa er han en djærv og tapper Mand, noget nær en Helt. Naar en af Landets egne Borgere angriber Regeringen under Krig, saa er han en Lovbryder, der er gaael udenom Censuren og snarest muligt bor sættes fast eller uskadeliggores.

7.

Liebknechts og andres Skæbne i Tyskland er et blandt mange Beviser derpaa. Fængslinger og Henrettelser i Frankrig peger i samme Retning. Fængslinger, Mord og Henrettelser under Czardømmet som i det revolutionære Rusland har talt højt om Krigens Velsignelser. I det for Folkenes Frihed kæmpende England har for Irlands Vedkommende Tilstanden været lige saa utilfredsstillende.

Den 7. April 191G (sytten Dage før det irske Oprør brod ud) skrev den bekendte irske Forfatter Sheeby Skeffing fra Dublin el langt Brev til Udgiveren af Daily Chronicle i London, af hvilket Indledningen bør anføres :

»Sir, — Stillingen i Irland er alvorlig. Takket være Dagspressens Taushed har de militære Myndigheder kunnet forfølge deres preussiske Planer i Irland, upaa-agtede af den britiske Almenhed. Og naar den Explo-sion, de fremkalder, saa indtræffer, vil de bestræbe sig for at bedrage det britiske Publikum med Hensyn til hvem der bærer Ansvaret. Jeg skriver i Haab om, at trods Krigsfeberen vil der være sund Tænkemaade og sund Sans nok tilbage til at lægge Baand paa Militaristerne, mens det endnu er Tid.

»Jeg vil ikke optage Deres Plads ved at genfortælle de Hændelser, der har ført til den nuværende Situation:det to Aars Privilegium, der blev tilstaaet Sir Edward Carson’s Frivillige til deres udæskende Lovtrods, den systematiske Forfølgelse af de Irske Frivillige fra det Øjeblik af, da deres Corps blev dannet (ni Maaneder før Krigen), de militaristiske Overgreb, vilkaarlige Deportationer, Overfald paa Trykkerier, grusomme Retskendelser, som har lammet Mr. Redmond’s Appeller til Rekruttering i de sidste 18 Maaneder. Men som et Resultat af denne Rækkefølge af Regivenheder er den oflenlige Mening i det Irske Nationalistparti og del Irske Arbejderparti nu i en Tilstand af den yderste Ophidselse. Rekruttering for den Britiske Hær er død. Rekruttering for de Irske Frivillige har næsten naaet en Hojde af 1000 om Ugen . . .

»Der er to bestemte Farepunkter i Stillingen nu. For det første er de Irske Frivillige beredte til Modstand, ifald der gøres noget Forsøg paa at afvæbne dem, og til at forsvare deres Rifler med deres Liv, dernæst er den Irske Borgerhær (Arbejdernes Frivillige) beredt til at gøre lignende Modstand, ikke blot mod Afvæbning, men mod ethvert nyt Angreb paa Arbejdernes Presse . . .

»De Britiske militære Myndigheder véd tilfulde, at Medlemmerne af begge disse Organisationer er alvorlige, determinerede Mænd. Hvis de trods denne Kundskab gør Skridt til at afvæbne de Frivillige eller til at overfalde Arbejderpartiets Trykkerier, saa kan det alene være, fordi de attraar Blodsudgydelse, og vil have en Undskyldning for en Maskingeværs-Massacre.

»Irske Fredsvenner, der har iagttaget Tilstanden nøje, er overbeviste om, at delte er netop hvad Militaristerne trænger til. De yngre engelske Officerer i Dublin gør ingen Hemmelighed af deres Iver for at slaa løs paa Sinn Feiner'ne (Vi selv); de vil meget hellere slaa dem end Tyskerne ned. De anspores ved Carson's ogNorthcliffe's Udskrivningsbande i London . . . disse Ædle kender godt og nøjagtigt de Punkter, fra hvilke en Pogrom med Lethed kan startes.«

Nogle Dage efter dette Brevs Afsendelse blev Brevskriveren arresteret, derefter atter løsladt, da Intet forelaa imod ham, da han var ubevæbnet og da han altid havde fraraadet væbnet Opstand. Saasnart derefter Opstanden brod ud, traadte nogle Militære ind i hans Værelse, mens han sad ved sit Skrivebord, og en Officer skod ham gennem Hovedet, en Daad, der senere i Parlamentet af en Minister loyalt, dog ikke udtømmende, blev betegnet som et beklageligt Misgreb, en af de revolutionære Tilstande medført Ulykke.

Men som man ser, Krigshumøret har ytret sig paa slærkt beslægtet Maade i de forskellige krigsførende Stater.

8.

Præsident Wilson har i Løbet af ikke ret mange Aar gjort en Carriére som ikke faa Mænd i et meget længere Tidsrum. Fra Professor ved det sikkert udmærkede, men ikke netop straalende Princeton Uni-versity, fra Forfatter af tykke Boger, som jeg for Krigen ærligt har stræbt at arbejde mig gennem, uden at jeg dog tør prale af at det lykkedes mig, er han avanceret til at være Verdens Voldgiftsmand, en I<or-kynder af store Sandheder.

Og naar han forkynder evige Sandheder om Folkenes Bel til Selvbestemmelse, saa bliver disse ikke mindre sande, fordi han meget skulde have sig frabedt, at nogen vilde anvende dem paa Beboerne af de Felipinske Øer, eller fordi Englænderne skulde have sig meget frabedt, at de anvendtes paa Irlændere, Ægyptere og Forindiens Befolkning, eller tordi kransk-mændene med Hænder og Fødder vilde værge sigmod deres Anvendelse paa de Indfodte i Tunis, Algier, Marocco, Madagascar, Annam. Franskmændene har, som det hedder i Anatole France's Sur la pierre blanche, i 70 Aar plyndret, jaget og plaget Araberne for at befolke Algier — med Italienere og Spaniere, da de selv ikke har Born tilovers til at lade dem udvandre.

Naar Præsident Wilson videre forkynder, at i Rettens Medfør hvert Udsnit af et Folkeslag bor gives tilbage til det Rige, det er fravristet, saa bliver hans Forkyndelse ikke mindre værdifuld, fordi han ingenlunde tilsigter at give Panama tilbage til Colombia, eller al kræve Korea fravristet Japan, eller Tonkin og Cochin-china fravristede Frankrig.

Naar Retfærdighedens Herredomme oprettes paa Jorden, forstaas der selvfølgelig altid derved den Retfærdighed, der gaar ud over Fjenden. En Retfærdighed, der rammer En selv, har endnu ingen Magt i Verden givet Raaderum uden nødtvungen.

Saasnart en undertrykt Gruppe Mennesker opnaaer deres Frihed, bruger de den da ogsaa i ni Tilfælde af ti til at undertrykke de Mindretal, der lever indenfor deres frigjorte Omraade.

9.

Er den nationale Uafhængighed saa endelig nogenlunde sikret, betyder dette selvfølgelig kun, at den sociale Kamp mere uforstyrret fortsættes.

I Daily Chronicle offentliggjorde Grevinden af War-wick 2. Juli 1917 et Brev, der lød saaledes:

»Jeg maa sige, at Raabet paa Represalier, som atter og atter rejses og som de militære Myndigheder igno-

Georg Brandes: Tragediens anden Del. 2rerer, ikke blot lader mig kold, men bringer mig til at skamme mig over Landsmænds Hysteri. For mig er ethvert Barns Dod en Tragedie, og Tanken paa de 42 Born, der er blevne dræbte, og de 100, som er blevne saarede ved Angreb fra I.uften, nedslaar mig dybt. Deres Ulykke foraarsagedes af en Krigshandling, brutal, men dog altid en Handling, der var fremkaldt ved Krig.

«Mit Ønske er imidlertid, at enhver jævn Mand og Kvinde i England skulde indse, hvor besynderligt det er at opløfte et saadant Skrig for 140 Børn, der er Ofre for Krigen, medens vi selv hver Dag i Ugen og hver Uge i

Aaret ofrer det samme Antal Børn til

Industriens Molok.

»Flyvere tilintetgør 140 unge Væseners Liv, og i vor dybe Sorg derover jamrer vi højlydt. Men den engelske Husvært, den spekulerende Bygmester, Aager-karlen, Forfalskeren af Næringsmidler myrder paa de britiske Øer noget nær tusind Børn hver Uge, og vi gor ingenting for at hindre det. De brnger Vaaben, som er værre end Bomber. De holder sig indenfor Loven, de arbejder lumsk og hemmeligt; de rammer Modre saa vel som Børn, og bringer en Lisfe over Dødsfald tilveje, der aldrig paa virksom Maade kommer til Publikums Kundskab.' Hvis der blev sat en Bevægelse i Gang for at tage Represalier mod disse engelske Barnemordere, saa frygter jeg, at de Borgermestre og Politikere, som nu har raabt hojt, vilde glimre ved deres Fraværelse.

»Vi vilde faa at hore: Loven om Tilbud og Efterspørgsel lader sig ikke ændre. Man vilde fortælle os, at et Barns Dod er en sørgelig Nødvendighed, da det Britiske Imperiums Trivsel beroer paa og er bygget op paa Profit. Efter al Sandsynlighed vilde Ejerne af Londons skumle Huler, Aagerkarlene, Bygningsspeku-lanterne, Forfalskerne af Fødemidler med Held appellere til Politiet og Grundloven (the defence of the realm act) men imens vilde Listen over de af Døden bortrevne Born blive stadigt længere. Denne Kendsgerning er hvei'ken morsom eller kildrende, men den er sand. Lad hvem der tvivler, gaa til Londons East-end og spørge om Virkningen af de nuværende Priser paa Levnedsmidler!«

Grevinden af Warwick har villet minde sine Landsmænd om, at den sociale Kamp er en Udryddelseskrig, som kræver flere Ofre end Kampen mellem Stater, og at vi, selv om denne ved et Vidunder hørte op, vilde staa foran Klassekampen, som ikke føres mindre barbarisk, og (som vi har set det i Busland og Finland) ikke mindre barbarisk fra neden af end fra oven.

10.

Det er mig ikke muligt at dele de Fremtidsforhaab-ninger, andre knytter til en Fredsslutning.

Menneskene, og paa dem alene kommer det jo an, vil forblive ganske de samme efter en Fredsslutning som for den. End ikke paa det underordnede Spørgs maal: Fredens Varighed kan jeg tro. Naar i Begyndelsen af Nero’s Begering to Bomere traf hinanden og gav sig til at filosofere, kunde de i mange Punkter divergere, men om ét Punkt var de altid enige, at fra nu af var lykkeligvis Krig umulig. Pax Romana havde nu bredt sig over den hele Verden. Hvorfra skulde vel en Forstyrrelse af Freden kunne komme?

Kejser Probus (276—282), en af de største og sejr-rigeste Feltherrer, der har levet, vilde afskedige sin Hær, som han mente at have gjort omtrent overflødig. »Endnu nogle Aars Arbejde,« sagde han, »og Staten vil ikke mere have Brug for Soldater.« Soldaterne, der

2*ikke holdt af denne Tale, slog ham ihjel, og Freden er (som ikke ubekendt) ogsaa bleven forstyrret nogle Gange i de siden da forlobne 1636 Aar.

Jeg for min Del holder iøvrigt mer af Kejser Pro-bus end af nogen anden romersk Kejser. Han lod aldrig sine Soldater ligge ledige. Da de havde slaaet Sarmaterne og Frankerne af Marken, lod han dem grave Kanaler, udtorre Sumpe, plante Vingaarde. Den store Filolog Isaar Casaubon bar hævdet, at Bourgogne-og Champagne-Vinene i Frankrig, Tokayer-Vinen i Ungarn skylder ham deres Existens. Det er en Skændsel, at han er glemt. Han burde have Monumenter.

11.

Principiel Pessimisme er lige saa uforstandig som principiel Optimisme. Som jeg engang har skrevet: Verden er saa lidet ond eller god, som den er blaa eller gul. Men Betingelsen for at kunne oplyse Læseverdenen er dog den at se Sandheden under Øjne som den er.

Og Sandheden er den, at hvad vi i de sidste fire Aar har været Vidner til, har været en Explosion af dulgte Kræfter i Menneskeheden, hvis Styrke og Omfang ingen Fremskridtstroende havde formodet, en Explosion uden

Mage af Brutalitet, Logn, gensidig Misundelse og indbyrdes Bagvaskelse, umaadeligt Hykleri, der under sit Udbrud har overskyllet alle civiliserede Folkeslag og adskillige halvciviliserede eller uciviliserede.

Der er naturligvis intet i Vejen for at opfore Byer paany ved Foden af Vesuv hver Gang \ ulkanen liai tilintetgjort Menneskeboliger og Menneskeliv. Men de, som glæder sig over Egnens Frugtbarhed eftei L d-bruddene, de som høster Vin og danser Tarantel idisse henrivende Smaabyer, véd, at de danser paa en Vulkan. Jeg frygter for, at Optimisterne gør det.

Det er maaske muligt, nu at stifte en Art Folkenes Forbund. Men i ren Almindelighed kan det vel siges at være en besynderlig Indledning til Venskab den, at man fire Aar igennem har kradset Øjnene ud af Hovedet paa hverandre, og besynderlige Propylæer til Folkeforbrød ringens Tempel, de som opføres af afrevne Lemmer, sønderrevne Kroppe og af huggede Hoveder. Man taler om at grunde et Forbund, der skal samle alle de forsonede Stater under sine Vinger. Men først vil de, som forkynder Forbundet, ordne alle Forhold til deres Fordel alene. Det er i Historien hundrede Gange set: Saasnart en Magt har opnaaet hvad den attraaede, vil den Fred for at forblive i uforstyrret Besiddelse af det Indvundne.

Tekniske Fremskridt er der intet fornuftigt Menneske som betvivler. Det af det ene Slægtled Opfundne og Erobrede kommer det næste Slægtled uafkortet til Gode. Kunstneriske Fremskridt er det vanskeligere at tro paa. Der skabes ikke nutildags bedre Billedhuggerkunst end i Grækenland Aar 500—400 før vor Tidsregning, ikke bedre Malerkunst end i Italien i det femtende og sextende Aarhundrede eller i Holland i det syttende.

Hvad det moralske Fremskridt endelig angaar, hvor-paa det fremfor Alt kommer an, saa véd vi ikke stort mere om det, end at det er tvivlsomt og i ethvert Tilfælde saa langsomt, at der undertiden gaar over tusind Aar uden at det spores. Jeg ser ikke noget moralsk Fremskridt mellem Antoninernes Tidsalder og Julius den Andens, o: i tretten eller fjorten Hundrede Aar. Saa med Syvmilestøvler bevæger ikke dette Fremskridt sig fremefter.

Selve Ideen om et uendeligt Fremskridt for Menneskeslægten er desuden ikke mere indlysende end detenkelte Menneskes. Den Enkeltes Fremskriden afbrydes ved Døden, tidt allerede ved Alderdommen; Menneskehedens Fremskridt vil efter al Sandsynlighed afbrydes af Kulden, der medfører Slægtens Uddøen, saa den hele Udvikling ikke er mer end en Episode i Klodeskallens Existens.

12.

Hvor længe den Fred, som snart maa sluttes, vil holde, kommer meget til at bero paa, hvor meget Højsind der fra de forskellige Magters Side vil blive vist. Man kan jo haabe det Bedste uden derfor at glemme, hvor sjældent forekommende Højsind er. Er det ikke blevet vist af de Overvundne, saa er det lidet sandsynligt, at Sejerherrerne vil udmærke sig derved. Der har hidtil været mere Uretfærdighed og Grusomhed, mere Had og Hævntørst i Verden end egenligt Højsind.

22. Oktober 1918.NYTAAR 1919

Nations, mot pompeux poiir dire: barbarie! L'aniour s'arréte-t-il, ou s'arrétent vos pas? Déchirez ces drapaux! une autre voix vous crie: L'égoisme et la haine ont seuls une patrie,

La fraternité n'en a pas.

YTAARSNAT 1901 var en temmelig talrig Skare

samlet i Café Continental i Kjobenhavn. Der blev ved den Lejlighed holdt en Tale, hvori der bl. a. forekom disse Ord:

»Politiken er endnu i vore Dage som i Fortiden et Brætspil, ved hvilket Magterne spiller om Magt. Den indre som den ydre Politik er et saadant Spil, saa fint som muligt. Der grubles over hvert Træk. Selve Spillet er anbragt paa en saakaldt stum Tjener. [Et lille rundt Bord paa tre Ben kaldtes tidligere saadan]. Men hvem er den stumme Tjener? Det store Folk, der ligger paa alle fire og bærer Spillet paa sin Ryg. Slægten behover kun at ryste sig, saa falder Spil og Brikker over Ende. Naar Klokken nu slaar tolv, saa indvarsler dens første Slag, at det gamle

Aarhundredes Uret staar for Fald«.

Der var i disse Ord en Forudfølelse af store kommende Forandringer. Men Synet var lysere end det kan siges at være retfærdiggjort ved de Begivenheder, der har givet Aarhundredets to første Aartier deres Stempel.

Den Verdenskrig, der har optaget henved halvfemte

Lamartine (1841).

1.Aar af den ny Tid, som det tyvende Aarhundrede skulde indvarsle, tager sig i Øjeblikket med alle sine nationale Sammenstød og Sprængninger ud blot som et storladent og frygteligt Forspil til det nu begyndte egentlige Drama: Europas og maaske ogsaa andre Egnes Prole-tarisering.

2.

Tre Kejserriger er oploste og sonderdelte. Indenfor Storstaterne bar de større og mindre Nationaliteter gjort deres Ret gældende til selvstændigt Folkeliv. Fyrste-herlighed er aflost af Republikanisme.

Men denne iøjnefaldende Grundbegivenhed er ikke Hovedsagen.

Heller ikke det er Hovedsagen, at det er lykkedes England, Frankrig, Italien, Japan og Nordamerika for lange I ider at knække og lamme den krigerske Pan-germanisme som den fredelige tyske Foretagsomhed, saa vægtigt delte Faktum end er. At Japan har fortrængt Tyskland fra Kina, at England har berøvet det tyske Rige dets Kolonier, at Polen har løsrevet sig fra Rusland, Preussen og Østerrig, at Ukraine er blevet en Stal, at Frankrig har generobret Elsass og Lothringen, at Italien har udvidet sig stærkt i Nord og Øst, at Armeniernes Fremtid betrygges, at Jøderne maaske faar et Hjem i Palæstina, at Czeeher og Slovaker vil danne en Slat, at Nordslesvig sandsynligvis gives tilbage til Kongeriget Danmark, er Udslag af nye Magtstillinger eller Vidnesbyrd om revolutionære og nationale Nygrupperinger, som vil ændre Europas Fysiognomi, glalte adskillige af dets Aasyns Træk, befri disse Træk fra Furer og Rynker, udslette Spor af Forgræmmelse og Haabløshed, og i det Hele meddele Folkeslagene storre Frejdighed og Selvtillid, forsaavidt de kommer til at opleve hvad de neppe vovede at haabe.Alligevel vil der efler al Sandsynlighed, naar netop Israeliternes Forhold til Palæstina og Danmarks Forhold til Slesvig undtages, ved nye Erobringer og nye Grænsereguleringer gores næsten lige saa megen Uret som der ved dem bliver afbødet. Det er ikke i Retfærdighedens Navn, men til Bedste for Kapitalisterne i de forskellige Lande, at de fleste Erobringer og Fra-vristninger vil foregaa, og der er en Mangfoldighed af Egne i Europa og Vestasien, hvor Befolkningerne er saa blandede, at det er ganske umuligt at skille de forskellige Nationaliteter. 1 Dalmatien bor der 600,000 Serber og Kroater, 18,000 Italienere. Er det retfærdigt eller uretfærdigt, hvis Dalmatien bliver italiensk? Al Civisation i Dalmatien stammer jo dog fra Rom. I Islrien er der en slavisk Befolkning paa 225,000 Mennesker imod 145,000 Italienere. Skal det Land kaldes slavisk eller romansk? I Gorz og Gradisca er Forholdet mellem Slovener og Italienere som lfi til 9. Landet har siden Aar 1500 været østerrigsk. Vinder Retfærdigheden en Sejr, dersom det nu bliver italiensk?

Af Galiziens vel 7 Millioner Indvaanere er den noget større Halvdel polsk, den noget mindre Halvdel ukrai-nisk (ruthensk). De to Folk kommer daarligt ud af det med hverandre, skont de forstaar hverandres Sprog. Der er desuden 900,000 Jøder, der med Forkærlighed taler Jiddish og som paa den forsmædeligste Maade mishandles af Polakkerne. Vestgalizien er overvejende polsk, Østgalizien overvejende ruthensk. Hovedstaden Lemberg, om hvilken der for Tiden kæmpes, gør paa den Fremmede et nærmest polsk Indtryk. Naar Beboerne paa den ene Side af Vejen eller Gaden er polske, paa den anden Side ukrainske, hvor skal da Grænsen drages? I Reglen boer i Bøhmen Tyskerne i Nord, Czecherne i Syd, men hvor skal Grænsen anbringes, naar den tvske Familie boer paa første Sal, den czechiske paa anden?Der blev under Czardømmet gjort Ukraine blodig Uret, forsaavidt det brutalt blev forbudt at trykke Bøger og Aviser paa det ruthenske Sprog. Ikke desmindre har alle de Ruthenere, jeg for min Del i mit Liv har kendt, og det er ikke ganske faa, talt og skrevet Bussisk og har betragtet sig selv som Russere. Gogol, hvem jeg knn har læst, var en Ruthener, Storosjenko og Maxim Kovalevski var Ruthenere, Korolenko er det, og alle skrev og talte de til Stadighed Russisk.

Det nye Ukraine er som Stat fra først af en østerrigsk Skabning. Det fortælles som Spøg, at En, der kom til Kiev,

gik rundt i Byen for at finde en, der talte Ukrai-nisk; men overalt hørte han Bussisk. Endelig hørte han En, der talte anderledes end de andre, og nærmede sig glad. Det viste sig, at det var en Polak, og at det fremmedklingende Sprog, han talte, var polsk.

Det er gaaet Ukrainerne som Finnerne i Finland, at de sent er naaede til sproglig og politisk Selvstændighed.

3.

Østerrig er nu en Saga blot, med mindre Delene finder hverandre igen. Men ingen, der har politisk Begreb, kan hengive sig til nogen ublandet Glæde derover. Med alle sine Mangler og Svagheder, var det nu sprængte Østerrig et Europa i det Smaa.

Smaastatsvæsen er ikke nogen Lykke, og Østerrig havde løst et politisk Problem. Opfattelsen af vore Dages Østerrig som en reaktionær Magt er ikke rigtig.

Det er en Misforstaaelse at sammenblande det med den Stat, der i Metternichs Dage bar samme Navn. Og selv Metternich, der repræsenterede den værste politiske Reaktion, var i social Henseende frisindet, sikrede Bondestandens økonomiske Velfærd, befriede Bonden fra Hoveri og Bondelandet fra de Byrder, Lehnstiden havde lagt paa det.Det nu tilintetgjorte Østerrig, der er faldet som Offer for vor Tidsalders stedse stigende Nationalisme, stod i sin Behandling af Rigets talrige Nationaliteter kun tilbage, rigtignok langt tilbage, for Schweiz.

Der var af nationale Grunde stor Glæde i Venedig, da Provinsen kom under Italien; men Forvaltningen var bedre, da Landet horte under Østerrig, og jeg har selv truffet Almuesmænd i Venedig, der, som gamle længtes tilbage til det milde osterrigske Styre, der kun i 1848 blev forfærdende raat.

De italienske Agerdyrkere, der i vore Dage har levet under østerrigsk Herredømme, har ved en frisindet økonomisk Lovgivning havt langt bedre Vilkaar end den italienske Bondestand hinsides Alperne, saa Mila-neserbladet Avanti kort før Krigen havde en Artikel, hvori det højst sarkastisk blev udviklet, at naar man sammenstillede Arbejderklassens Vilkaar i Italien og i Østerrig, saa maatte de italienske Italienere, de fri-givne (redenti) højligt misunde de østerrigske Italienere, de ikke frigivne (irredenti) deres Skoler, deres udmærkede Landeveje, deres Fabrik-Inspektører, deres Sygekasser, deres af Staten gennemførte Arbejderforsikring osv.

Det var ikke let at vise fuld politisk Betfærdighed i en Stat, der bestod af saa mange hinanden hadende Nationaliteter (der efter min Opfattelse alligevel daar-ligt kunde undvære hverandre). I det østerrigske Folketing (AbgeordnelenhausJ, til hvilket der gjaldt almindelig Stemmeret, var der givet hver Nationalitet Repræsentanter i F'orhold til dennes Folketal og i Forhold til dens Skatteydelse, altsaa efter et dobbelt Hensyn.

Derefter repræsenteredes ved ét Medlem 38,000 Italienere, 40,000 Tyskere, 46,000 Rumænere, 50,000 Slovener,

52,000 Polakker, 55,000 Serber og Kroater, 55,000 Bøhmere, 102,000 Ukrainere. Italienerne var da hel-digst, Ukrainerne slettest stillede i Wien. Men Tyskerne betalte 64 Procent af Skatterne, Bøhmerne 19 Procent, Polakkerne 7 Procent. Der sad i Huset 233 tyske Medlemmer imod 259 slaviske, 19 italienske og 5 rumænske. Sammenligner man Forholdene med dem, som var raadende i den russiske Duma, finder man, at Storrusserne, som var omtrent Halvdelen af den hele Befolkning, havde 339 Medlemmer, alle de øvrige Folkeslag tilsammen 101. Uretfærdigheden var da her anderledes udpræget.

I alle Provinser var der desuden Landdage. Der syntes at raade en stor Forskel mellem Østerrig som uensartet Stat og Vesteuropas Riger som ensartede Nationer; men for nogle Hundred Aar siden bestod Storbritannien af grundigt forskellige og indbyrdes kæmpende Kelter, Skotter, Angelsachser, Walisere, Normanner osv., Frankrig af Gallere, Romere, Franker, Ar-magnac'er, Bourguignon'er, Normanner, Flamlændere, Basker. Østerrig har i vore Dage befundet sig paa det Stade, paa hvilket Vesteuropas Stater i ældre Tider stod.

Lige meget: de Muligheder, der gaves, for i det 20. Aarhundrede at udvikle Østerrig-Ungarn til et monarkisk Schweiz er blevne forsømte, og den møjsomt sammenholdte Helhed er ulægeligt søndersprængt i Stumper og Stykker.

4.

Hovedsagen, den afgørende Begivenhed, som i Øjeblikket overdøves af de Nødlidendes Klage og de af Sejrsrusen Betagnes Triumfskrig, i Øjeblikket tilsløres for Iagttagerens Blik af de mange nationale Flag, der gaar tiltops og de ny nationale Faner, der rejses, det er at Europas om ikke ubetinget herskende, dog uomtvisteligt ledende Stand, Borgerstanden, foreløbigt i treKejserriger, i hele Østeuropa og Mellemeuropa, er bleven styrtet fra sin Førerplads og bleven erstattet af hvad der tidligere var Underklasse, i Rusland endog af det rene Proletariat, der iøvrigt allevegne nu kæmper for at tilrive sig Magten.

Det betyder — med to Ord sagt — at den nationale Krig nu træder tilbage for den sociale, der efter sit Væsen er af ganske anderledes almen og omspændende Natur.

Vi har oplevet det sejrende Proletariats Udskejelser, Voldsomheder, Drab og Retsbrud i Rusland som i Tyskland, og det faa Maaneder efter at vi havde glædet os over at Czardømmets Fængslinger og Drab, Voldsomheder og Retsbrud var til Ende.

Den dannede Borgerstand i Tyskland og Østerrig-Ungarn smilte haanligt, da Ruslands Bolsheviker til-raabte Centralmagternes Socialister: Jag først Wilhelm og Karl væk, saa kan vi mødes! Neppe mer end halvandet Aar derefter naaede den revolutionære Bevægelse Centralstaterne, ja spredtes i Schweiz, Holland, Sverig, endog i Danmark, hvor Revolutionen i Virkeligheden foregaar paa vel ublodig, men ubehagelig Maade, idet Skattebilletten udjævner Formuesforskellen til Bedste for den fattige Embedsstand og for det altfor ofte arbejdssky Proletariat.

5.

Det er lidet imponerende Statsmænd i Frankrig og England, som i Sejrsrus og Hævnrus ikke har kunnet faa Vaabenstilstands-Betingelserne spændte baardt nok og uden synderligt Fremsyn derved har faaet Tyskland og Østerrig-Ungarn opløste i en Sværm af socialistiske Republiker.

Det forekommer en efter Evne uhildet Iagttager, at var der noget, Vestmagterne maatte frygte, saa var detOpløsning og Bolshevisme i Centraleuropa. Saa længe Lloyd George har Ordet eller Brølet i England, ser det ud, som om England med Tilfredshed saa Tyskland i Anarki. Men Englænderne er et praktisk Folk, og vil de for Alvor indkræve fuld Skadeserstatning af Centralmagterne, nodes de til at søge Tilstandene der saaledes sikrede og befæstede, at der overhovedet kan betales.

Ligesom England og Amerika synes at paatænke et Felttog imod Bolshevismen i Rusland, saaledes er det i deres Interesse at hindre, der i Centraleuropa op-staar Arnesteder for en anarkistisk Cholera, der allerførst vil true dem selv.

Endog de blandt Sejrherrerne, der foreløbigt kun tænker paa at nyde deres Triumf, svælger i tilfredsstillet Had, pønser paa gennemført Hævn og Straf, maa ved Tingenes Fornuft, der i Regelen er større end Menneskenes, komme til Besindelse og vise noget Maadehold.

6.

Hvad Frankrig angaar. saa var Nationen (ikke blot i Hovedstaden) i Aaret 1871 som bekendt delt i to hinanden med Ild og Sværd bekæmpende Lejre, og der er følgelig en anden Klasse end den franske Overklasse, der har en Revanche at tage for Begivenheder fra 1871, Efterkommerne og Meningsfællerne af Pa-ris'es Communarder.

16,000 af Communarderne faldt i Kampen mod Ver-sailles-Hæren, mange Tusind af dem blev skudte mod en Kirkemur, 38,000 af dem blev fængslede, flere Tusind af dem deporterede til Cayenne og andre utiltalende Opholdssteder i fjerne Verdensdele.

Bestialiteten, som den ytrede sig i personlig Overlast og Myrderier, var tifold værre, naar den øvedes afOverklassen i Versailles end af Underklassen i Paris. Den Pøbelforbitrelse, som paa Commune-Oprørets forste Dag forte lil Mordet paa Generalerne Leeomte og Thomas, grundede vel tildels i Underklassehadet, men Mordet

var dog mest en Hævn, man troede berettiget, fordi den ene af Generalerne havde givet Befaling til at skyde paa Folket. Naar derimod under Borgerkrigen Versailles-Hæren nedskød sine Fanger, var der ingen Undskyldning.

General Vinoy tilraabte fangne Communarder: Er her en Chef? Generalen, en stolt Mand med mørke Øjne, traadte ud af Bække: »Det er mig. Jeg er Du-val«. — Og de andre? — En Oberst sagde simpelt: »Jeg er Duvals Generalstabschef«. Endnu en anden sluttede sig til dem. Vinoy sagde: Skyd mig det der ned! (Fusillez-moi ca!) og de tre Mænd gennemboredes af Kugler, medens de raabte: Leve Bepubliken, leve Communen! En Mand af Vinoy's Følge kastede sig over Generalen, idet han faldt bagover, og raabte: Hvem -sdl have Duvals Støvler? trak dem af og svingede dem.

Og nu Fangetransporternes Ankomst til Versailles. Deres Modtagelse, de fintklædte Herrer og Damer, der skraalte imod Fangerne, spyttede paa dem, slog dem i Ansigtet, prikkede dem i Øjnene med Stokke og Paraplyer, sønderkradsede dem med Neglene, og ustandselig hylte: A mort! å mort! medens de slæbtes videre til Døden eller til Fængselslivets Tortur.

Tifold værre var deres Færd end selve Communar-dernes Drab af Gidsler i Paris. Thi var de Fordomme, som raadede paa begge Sider, lige lidet værd, saa var Oplysning, Dannelse, Livsforhold, der burde udvikle Menneskeligheden, paa de Velklædtes Side, som her hengav sig til deres blodtørstige Drifter og til Fryden ved at tilføje Kval.Frankrigs Arbejderparti har ikke glemt hint Nederlag. Det er en Lykke for Overklassen, at den Gruppe, der staar længst tilvenstre, føres af en saa udmærket Mand som Jean Longuet, Dattersøn af Karl Marx. Han har Maadehold og Fasthed. Han vil f. Ex. gøre sit til at hindre Frankrigs Indskriden mod det russiske Proletariat. Men der gives som jeg af mange og indtrængende Samtaler véd, et stort Antal franske Arbejdere, for hvem den Del af Verdenshistorien, der overhovedet interesserer dem, først begynder — ikke som man skulde tro med den store Revolution, der for dem betegner tredie Stands forældede Oprør, men -med Communens Opstand i Paris, der blev kvalt i Blod ganske som Juniopstanden sammesteds i Aaret 1848 og fillerede Arbejderrejsningerne i Lyon November 1831 og Februar 1834. Fra Frankrig har jo lige indtil Verdenskrigen alle Revolutionssignaler i Europa lydt først. Under Krigen har det været Rusland, som gav det første Signal. Men at Frankrig fra hvilket med Saint-Simon, Fourier, Victor Considérant, Proudhon Socialismen er udgaaet, skulde sidde et Revolutionssig-nal overhørigt, ldinger ikke troværdigt.

Karl Marx's og Friedrich Engels' berømte Kommunisten-Manifest var i alt Væsentligt, som det i 1910 blev godtgjort, kun Oversættelse og Bearbejdelse af et tidligere Program, hvis Ophavsmand var Victor Considérant. Det er lidet sandsynligt at det Land, fra hvilket Revolutionens Ideer har bredt sig over Europa, det Land, i hvilket Socialismen blev grundlagt, skulde forholde sig conservativt, medens de Lande, som har modtaget Ideerne fra det, vrider sig i revolutionære Krampetrækninger.

7.

I det britiske Rige har den revolutionære Bevægelseunder selve Krigen naaet Irland. Oprøret i Dublin i Foraaret 1916 blev kun undertrykt med Artilleri og Maskingeværer. Ifald man paa Fotografier sammenligner de Ødelæggelser, der af Tyskerne anrettedes i Louvain og af Englænderne i Dublin, saa vil man finde, at Dublin er bleven værre sønderskudt. Og siden da er Roligheden i Irland bleven opretholdt ved Belejringstilstand og Militærmagt.

Den Statistik, der kort før Krigens Udbrud blev offentliggjort i England, viste, at i Flertallet af Englands Grevskaber] var den arbejdende Befolkning underernæret, at det i Byerne var skumle Huler snarere end Lejligheder, der husede mellem to og tre Millioner af Storbritanniens Borgere, at Børnedødeligheden i Industridistrikterne var forfærdende og at Halvdelen af Englands Areal ejedes af 10,(MK) Gods- og Grundejere, mens Befolkningens Tal var 45 Millioner.

Hvem ser ikke, at alle Betingelser for Muligheden, ja Sandsynligheden af en social Omvæltning er givne her, særligt naar Exemplet fra andre Lande raaber sit: Følg mig efter!

Selvfølgelig er den Overvundne altid langt anderledes tilbøjelig til Misfornøjelse og til Opstand end Sejer-herren.

Men naar Sejersrusen er fordunstet, indfinder Tømmermændene sig. Socialismen bredte sig som aldrig før i Halvfjerdsernes Slutning i det sejerrigt triumferende Tyskland, og Bismarcks plumpe Socialistlov hindrede intet.

Men der er netop paa Grund af de store Godser mere Grund til en social Omvæltning i Storbritannien end i Tyskland. Thi saavidt det fra Videnskabens nærværende Højde kan skønnes, er det den store Grundejendom, som er Kapitalismens egentlige Kilde. Man har tidligere ikke tilbunds forstaaet dens umaade-lige Betydning i saa Henseende. Den udgør den med

Georg Brandes: Tragediens anden Del. 3Forrettigheder udstyrede Klasses ældste og oprindelige Monopol, hvoraf alle de andre lader sig udlede. I en Samfundstilstand, hvor alle vilde kunne opnaa et Stykke Jord at dyrke og derfor Ingen vilde være oplagt til at arbejde mod Løn af en anden, vilde man være en Ordning nær, ved hvilken faa havde for meget og færre for lidt, og det saakaldte sociale Spørgsmaal vilde derfor nærme sig sin Losning.

Hvad der egenlig er foregaaet og foregaar, er det iøvrigt saare vanskeligt at se og at begribe. Falske, fantastiske, forsætligt opdigtede, hinanden modsigende Efterretninger og Meddelelser krydser stadigt hverandre. Den Larm, Pressen gor, en Lyd som af li Tusind samtidigt skraldende Skralder, umuliggør Opfattelsen af det, som i Europa tænkes, forsaavidt der tænkes. Den Veltalenhed, Journalisterne i de forskellige Lande udfolder, virker, hvor overbevisende den end i og for sig kan være, som hørte man den Mislyd, der opstaar, naar hundrede Musikere samtidigt spiller hver sin mer eller mindre fortræffelige Melodi. Værre Kattemusik end den, en Avislæser under Krigen har hørt, kan intet Kor af virkelige Hankatte frembringe. Den har paa sin Vis virket lige saa bedøvende og overvældende som ved Fronten Kanonernes uafbrudte og forskelligartede Bragen og Torden.

8.

I Aaret 1868 saa jeg med smertelige Følelser i Berlin Flensborgloven opstillet som Trofæ i Tøjhusgaar-den, hvorfra den senere blev flyttet til Lichterfelde. Nu kan det haabes, at den flyttes tilbage til Pladsen, hvor den stod, skønt den By, hvor den har hjemme og hvorfra den sendte saa trodsige og udæskende Blikke mod Syd, i de siden da forgangne Aar er gaaet tabt for Danskheden.Nu indskrænker den Part af de Danske, der har Fornuft og Retfærdighed for Øje, sig til at ønske Dansktalende og Dansksindede i Slesvig forenede med Danmark. Der er desværre danske Nationalister, der (svarende til hvad Altyskerne har været i Tyskland) blot tænker paa at udvide Landets Grænser, hvorledes det end sker, og hvad Følgen end bliver. De, som i Sønderjyllands Trængselstid, mens hine andre var tause, eller hvis de talte, lige saa gerne kunde tiet, da Ingen i Tyskland kendte deres Navne, de som har baaret Odiet for stadigt at minde det tyske Folk om den Uret, der gjordes Sønderjyderne, og som en Snes Aar igennem til Løn blev Genstand for uafbrudte Angreb i den tyske Presse, kan ikke uden Lede være Vidner til den demonstrative Patriotisme, som nu uden ringeste Risiko boltrer sig i Sollyset paa dansk Grund. De mindes Polakkens Ord i Welhavens Republikanere:

Der er ingen Gæk, saa vindig og svag, han sminker sig jo med mit dybeste Nag.

Min hedeste Bon, mit eneste Gode er kommet paa lallende Tunger i Mode.

Retfærdighed mod den overvundne Modstander er disse Heltes mindste Sorg. Den Uret, den danske Sag har lidt, skal man nu lade gaa ud over de andre. Der er i en saadan Fædrelandskærlighed vistnok hvad tler kaldes en dyb national og religiøs Begejstring. Fremsyn er der ikke meget af. Tragikomisk er det tilmed, at dansk Lovgivning, hvorunder Sønderjyderne skal komme til at staa, paa adskillige Ømraader (Communallove, tvungent borgerligt Ægteskab) er langt mindre frisindet og fremskreden end det gamle tyske Kejserriges. I den tyske Republik gennemføres desuden Adskillelsen af Stat og Kirke, som Danmark end ikke tænker paa. Hvad vilde dets hellige Bønder sige dertil!Ulykkeligvis vil formodentlig nu tyske Slesvigere, som tyske Beboere af Elsass og Posen, stræbe bort fra Tyskland blot for at undgaa Trykket af de tyske Skatter.

9.

Blandt de betydningsfuldeste Grænseforskydninger, Fredsslutningen vil medføre, er selvfølgelig Elsass-Loth-ringens Tilbagevenden til Frankrig. Den kommer til at foregaa uden Afstemning. Der vil blive bødet paa en snart halvhundredaarig Uretfærdighed ved en ny. Man kan forudse, at de elsass'ske Protestanter og Jøder med tyske

Navne, som 1111 bliver franske Statsborgere, ikke faar nogen misundelsesværdig Stilling. Men under de foreliggende Forhold vil Tilfredsheden med den skete Forandring vistnok veje tungere end Mismodet ved den, og Frankrigs Nationalformue vil som Følge af Jordbundens økonomiske Rigdomme, der først efter 1871 er blevne opdagede og udnyttede, forøges stærkt. Belejringstilstand er imidlertid erklæret.

Min tidligste Bekendt i Paris var 1866 en fransk Journalist ved Navn Grégoire, et ypperligt Hoved, en Ungkarl, i hvis Hjem jeg ogsaa lærte hans Søster, en ung Billedhuggerinde, at kende. E11 Dag, da jeg ved et Besøg blev opfordret til at vente nogle Minutter paa Herskabet, horte jeg Stemmer i Sideværelset. Det maatte være Grégoire's og hans Søsters, og til min grænseløse Forbauselse forekom det mig gennem den lukkede Dør, som talte de Tysk med hinanden. Da Husets Herre strax derefter kom ind og som sædvanlig henvendte Talen til mig paa det reneste Fransk, tillod jeg mig Sporgsmaalet, om jeg havde hørt fejl eller om der virkelig var blevet talt Tysk ved Siden af? — Ganske vist. — Af Dem og Deres Søster?

— Ja. — Undskyld, men hvorfor i al Verden talte de Tysk med hinanden? Jeg vidste ikke engang, at Dekunde Tysk. — Vi taler altid Tysk med hinanden; vi er fra Elsass.

Under Kejserdommet var det saadan. Elsasseres og Elsasserinders franske Sindelag var hverken fra andres Side eller fra deres egen udsat for den fjerneste Tvivl. Men deres Sprog var Tysk.

Forst efter Erobringen 1871, da Tyskerne med deres ubegribelige politiske Kluntethed begyndte Agitationen for det tyske Sprog og Bestræbelserne for at fordrive og forbyde det franske, veg Mand og Mand imellem det tyske Sprog for det franske. De samme Folk, som hidtil paa deres Ligstene havde skrevet Hier liegt Miiller, skrev nu: Qi-gil Muller. Det er at frygte, at det nutildags, da National fanatismen er sluppet los, vil være til Ende med den franske rolige Tolerance og at tysk Sprog og tysk Tankegang i de tilbageerobrede Provinser vil blive lige saa ildesete som fransk Tankegang og fransk Sprog under del tyske Kejserdømme var. Foreløbigt drives nu alle indvandrede Tyske ud af Elsass.

10.

Hvad vi har oplevet kan maaske kortest udtrykkes saaledes: Paa den ene Side Brutaliteten, Tilliden til den højest udviklede Militærmagt, der anvendte et hvilketsomhelst Middel, da den sattes i Sving af Bevidstheden om, at man var forholdsvis faa mod et uhyre Antal af Fjender, og da den under Forvisningen om den Stærkeres Ret efter sin Natur ophidsedes ved enhver Modstand, som var denne en Forbrydelse mod det af Himlen og af Videnskaben udpegede Herskerfolk udi egen Indbildning.

Paa den anden Side Hykleriet, et Hykleri i største Stil, der uafbrudt forkyndte sin Kamp for Folkefrihed og Folkeret, skøndt de Allierede, baade saalænge de kæmpede i Fællig med Czardømmet og senerehen,selv undertrykte et mangfoldige Gange større Milliontal af Mennesker end de tyranniske Centralmagter, Tyskland, Østerrig-Ungarn, Bulgarien, Tyrkiet.

I Rusland undertrykte 55V2 Millioner Storrus-sere, 50 Millioner Ukrainere, Hviderussere, Polakker, Lithauere, Letter, Esther, Tyskere, Rumænere, Joder, Armeniere, Georgiere, Finner, Tatarer.

Men selv om vi ser bort fra Rusland, der nu ikke mere kan betragtes som tilhorende Alliancen, naaede de Allierede med de Irlændere, Persere, Indiere, Ægyptere, der er under britisk Styre, de Arabere i Tunis, Algier og Marokko, der er under fransk Herredomme, og dem i Tripolis, der ufrivilligt er blevne Italienere, med de Indfødte i Madagascar, Annam, Cochinchina osv., der uspurgte staar under Frankrig, med de Koreanere, der overmaade ugerne er blevne Japanere, op til et Tal af cirka 550 Millioner undertrykte Folkeslag. Med denne Ballast kæmpede de for Frigørelsen af c. 30 Millioner Mennesker, der mod deres Ønske stod under Centralmagternes Herredømme.

Paa begge Sider var der ingen Nationalist eller Chauvinist, som jo krævede de Neutrales Anerkendelse og Beundring for sine Landsmænds Kamp, der gjaldt Menneskehedens hojeste Idealer, snart Civilisation, snart Ret, snart Frihed.

Medens indenfor den officielt kristne Verden Religionen har tabt enhver forenende Kraft (saa vi fire Aar igennem bar set kristne Nationer bekrige hverandre med vderste Lidenskab uden al de endog blot et Oje-blik mindedes de fælles Troeslærdomme) er det i den muhamedanske Verden anderledes. Nationalforskellighederne f. Ex. mellem Ægyptere, Tunesere, Algé-riens og Marokkanere er uden nogensomhelst Betyd-ning; de føler sig som væsensbeslægtede og ved den fælles Religion stiltiende forbundne overfor del kristne Europa, selv om de lydigt er gaaede i Krig paa Befaling af deres kristne Overherrer.

For Oldtidens Jøder var det paa ganske samme Maade Religionen, der i Folkets egne Øjne ene og alene udgjorde dets Væsen, Livskraft og Værd.

I de Aartusinder, der er hengaaede, siden Israel og Juda udgjorde to smaa Riger, har Israeliterne levet spredte over hele Jordens Kreds som mindre eller større Religionssamfund. I det nyere Europa blev Jødedommen allevegne opfattet som en Religion. Det er hundred Gange godtgjort, at dens Tilhængere var et Religionssamfund, ikke nogen »Race«, som de kaldes af Individer, der ikke kender den moderne Videnskabs afvisende Holdning overfor dette Begreb.

Et helt tatarisk Folk Khasarerne gik vel ved det Aar 760 over til Jødedommen og bestod som Folk til 1016. Det lader sig efter Sagens Væsen naturligvis ikke kontrollere, hvor mange Vesteuropæere, Franskmænd, Spaniere osv. der desuden i Oldtid og tidlig Middelalder antog den jødiske Religion.

Saa længe i det 18. og 19. Aarhundrede verdensborgerlige Idealer beherskede Sindene, stræbte de af Rationalismen betagne Israeliter, især efter at de i de fremmeligste Stater havde faaet Borgerrettigheder, kun at lægge Borgersind og Patriotisme for Dagen. De gik alene ud paa at være saa gode Franskmænd, Englændere, Tyskere, Svenskere osv. som nogen anden Indfødt. Og efterhaanden som Rationalismen mere og mere trængte de religiøse Forskelligheder tilbage og som selve Gudstjenesten tabte noget af sit Særpræg eller forsømtes, gik med den religiøse Séregenhed end mere den derpaa beroende nationale Særstillling tabt.Saa hændte det, at det i det 19. Aarhundredes sidste Menneskealder paany opflammende, middelalderlige Jødehad satte Jødernes Sjæleliv i ny Svingning.

Den mytiske Aarsag til Hadet imod dem, som havde virket gennem Middelalder og Reformationstid, den Overtro, al de havde myrdet Guds Søn, der var Gud selv, var veget for Nationalhadet imod dem som af fremmed Æt. Man vedblev vel i den kristne Verden at tro paa sin omskaarne Gud, men man afskyede de Omskaarne som Indvandrede.

De Franskmænd, Tyskere osv., der var af jødisk Afstamning, men for hvem denne Afstamning længe ikke havde betydet mere end det for andre Franskmænd eller Tyskere betydede, om de var af skotsk eller irsk Herkomst, saa sig med Et behandlede med Haan og Had, maatte Dag ud. Dag ind høre ilde for deres Æt og navnlig høre, at de ingenlunde var, hvad de kaldte sig, Franske, Tyske, Russere, Polakker, Svenske, Danske, men Joder. Det var notorisk især uægte Børn (der vilde stejle, om man, som i Middelalderen betitlede dem Horesønner), som ikke blev trætte af at lade dem deres Afstamning høre.

Højst naturligt udbredte der sig da med rivende Hast iblandt dem Tilbøjeligheden til at tage de andre paa Ordet og svare: »I har Ret; vi har ikke længer nogen Nationalbevidsthed tilfælles med Jer. Vi har vor egen. Vi er som I et Folk, et langt ældre Folk, med længere og langt mere tragisk Historie.« Og Ønsket opstod om Genvindelse af det Land, der i den fjerne Oldtid havde værel de israelitiske Stammers.

En Feuilletonist ved Wienerbladet Neue freie Presse, der efter egen Tilstaaelse indtil bojt op i sin Mands-alder aldrig havde været sysselsat med sin Afstamning, blev under Indtrykket af de i Halvfjerdsernes Slutning paany opdukkede Forhaanelser imod Jøderne grebenaf den Tanke, der før havde optaget Moses Hess og andre: Grundlæggelsen af en Jødisk Stat i Palæstina.

Østeuropas undertrykte og forpinte Jøder hyldede snart Theodor Herzl som en Art Messias. Han dode forholdsvis ung, men hans Idé slog igennem, og det tager sig ud som om efter Verdenkrigen Ideen vil blive gennemført, ifald

Araberne ellers finder sig deri.

Naturligvis udgør Nutidens Jøder ikke noget Folk i samme Mening, hvori Spaniere og Portugisere, Danske og Svenske betegnes som Folk. De har intet fælles Sprog, hvad der dog maa kaldes et Folks vigtigste Kendetegn. Allermærkeligst er det, at de moderne Zionister, der tror fuldt og fast paa Jødedommen, ikke derfor troer paa den jødiske Religion, tidt ikke engang paa nogen Gud.

Israeliterne i Palæstina hævder, al Hebraisk er Nationalsproget og grundlægger et hebraisk Universitet; Østeuropas Jøder ivrer for, at den jødisk-tyske Dialekt, der er sammensat af det tyske Sprog, som taltes i det fjortende Aarhundrede, og af hebraiske Udtryk og Vendinger, er det sande Nationalsprog. De fra Spanien stammende Jøder i Grækenland og Tyrkiet har en anden Blandingsdialekt, det saakaldte Ladino.

Man kan ikke sige, at de ivrige Zionisters Holdning har udmærket sig ved den logisk-politiske Sans, som skulde synes at ligge i det moderne jodiske Naturel. Der er for en europæisk Israelit god Mening i at besvare uvenligt sindede Landsmænds Forhaanelser med Svaret: »Mit Hjem er ikke her, men i Palæstina.« Dog vel at mærke kun ifald han samtidigt rejser.

Det er en aabenbar Selvmodsigelse at hævde sin fremmede Nationalitet, at kalde sig Zionist, og samtidigt blive, hvor man er og hvor man er født. Det kan ikke vække nogen Forundring, at der til Zionistenstilles Spørgsmaalet «Naar rejser De?« og derefter en kraftig Opfordring: »Saa rejs!«

Zionismen er nationalistisk Romantik, som saa mangen anden nationalistisk Romantik i disse den forhaa-bentlig for sidste Gang opblussende Nationalismes Dage. Et Hjemland i det lille Palæstina vil rimeligvis give en lille Gruppe østeuropæiske Jøder, der som forfulgte føler sig hjemløse, det stronghold, de har savnet. For de Mænd og Kvinder af jødisk Afstamning, der er blevne delagtiggjorte i Civilisationens Goder og som selv efter Evne har medarbejdet paa Europas Civilisation, har Palæstina som Kulturvugge kun ringe Interesse i Sammenligning med Hellas og Rom.

Dog alle disse Overvejelser er af ringe Vægt overfor det oprørende og tragiske Faktum, at et Folk, der som Polakkerne indtil de sidste Aar selv blev undertrykt, neppe befriet ikke har nogen stærkere Lidenskab end den, nu paa sin Side at undertrykke og om muligt udrydde en i Aartusinder mishandlet Stamme, der lever paa samme Grund.

12.

Vort hastige Rundskue over Begivenheder og Folkefærd i det gamle og det vordende Europa er endt.

Tidt har vi set Maleriet af Europa, den skønne, fø-nikiske Kongedatter, hvem Tyren, hendes guddommelige Elsker, bortførte. Den slikkede hendes blottede Fod, ilende over Landjorden, indtil den styrtede sig ud i Havet.

Den Tyr, der nu bortfører Euxopa, er (som Louis Bouilhet engang har antydet) vildere og anderledes uberegnelig end den, som kom fra det gamle Olympen. Havet, over hvilket den svømmer, skummer ogsaa vildere end Havet omkring Kreta, og er anderledes upaa-lideligt. Dets Bæreevne er adskilligt mere usikker.Holdningsløs klamrer den blege Kvinde sig til Tyrens Horn og stirrer ud i det Uvisse.

Thi den brølende Tyr, der nu bærer Europa og ilsomt fører hende bort over Afgrundens uoverskuelige Vidder, er ikke vor gode Kending, deh olympiske Zeus, men den ukendte og uhyggelige Guddom Fremtiden.

13. Decbr. 1918.DEN HELLIGE ALLIANCE

1.

DET engelske Arbejderpartis Organ The Herald (The National Labour WeeklyJ for 11. Januar 1910 udviklede Sandsynligheden af, at paa en eller anden Maade vilde ved den tilstundende Fredscongres alle Verdens Nationer blive repræsenterede eller misrepræ-senterede; men at Afgørelsen selvfølgelig vilde ligge i de Magters Hænder, der afholdt de foreløbige Møder, medens de mindre indflydelsesrige Stater eller Folkeslag vilde faa en Indbydelse til at stadfæste det Vedtagne, ifald man ellers ansaa denne Formalitet for nodvendig. Krigen til Bedste

for de smaa Nationer vilde nødvendigvis ende som Fredslutning mellem de store Nationer. Krigen imod Centralmagternes paa-staaede Stræben efter Verdensherredømme vilde ende med de Allieredes virkelige og utvivlsomme Verdensherredømme.

Endnu har Begivenhederne ikke gjort denne Opfattelse til Skamme.

The Herald, der staar i udpræget Opposition til den nuværende engelske Regering, har en dyb Mistillid til det Folkenes Forbund, om hvilket der i Storbritannien som i Amerika stadig tales af Politikere og Journalister. Bladet spørger, om derved skal forstaas et Forbund mellem nogle faa antisocialistiske Regeringer, som vil4f>

fordre og foreskrive, hvorledes de øvrige Folkeslag skal leve deres Liv, og om Forbundet blot vil komme til at betyde Retten til at paabyde Afvæbning tillands og vægre sig ved Afvæbning tilsøs, saa Storbritannien og Fristaterne derefter giver sig til i uudtalt Kappestrid at bygge hver sin uhyre Flaade?

Vi andre kan tilføje Spørgsmaalet, om Folkeforbundet skal bestaa af aktive og passive Medlemmer, af dem, der kommanderer, og dem, der lyder? I saa Fald vilde Folkenes Forbund jo nøjagtigt være den Hellige Alliance fra 1815 om igen efter et Aarhun-dredes Forløb.

2.

De, som indgaar Alliancen, har, præcis som Magthaverne i 1815, intet andet Formaal for Øje end Retfærdighed, Menneskekærlighed og Fred.

De vil maaske dekretere Afskaffelsen af Krig i Ordets gamle Betydning. Men de vil opretholde Volds-magt i dennes nyere Form, Boycott og Blokade. De vil kunne anvende disse Vaaben hele Jorden over, gribe ind i de russiske Folkeslags Begeringsformer, dele Tyrkiet imellem sig, opløse Østerrig-Ungarn, og, hvis det passer dem, vedligeholde Hungersnøden fra det stille Ocean til Rhinen. De vil efter deres Program genoprette den europæiske Ligevægt, der i sin Tid blev forstyrret ved Østerrig-Ungarns Krigserklæring imod Serbien og ved det tyske Riges Understøttelse af denne Voldshandling.

Men efter Sejren ligger i den ene Vægtskaal Englands, Amerikas, Japans forenede Stridskræfter tilsøs, Frankrigs, Italiens, Polakkers, Serbers, Czecho-Slovakers samlede Hærmagt, Asiens, Afrikas og Amerikas samlede Rigdomme.

I den anden Vægtskaal ligger det nedbrudte Tysk-lands Hjælpeløshed, som den findes hos el Folk, der er truet med Hungersdød og som véd, at det ved ethvert nyt Sammenstød vil møde samme Trusel, et Folk, der er saaledes betynget med Gæld, at det ikke kan rejse sig i Menneskealdre, og som lider under et Savn af Baastoffer saa stort, at det maa tilkøbe sig dem for hvilkensomhelst Ydmygelse.

Det er højst naturligt, at de Folkestammer, Tyskerne i deres uforstandige Overmod hidtil har undertrykt, og andre Folkeslag, der i dem saa farlige og energiske Concurrenter, betragter denne nye Stilling af Vægt-skaalene blot som retfærdig Straf for det gamle Kejserriges Pukken paa Magten og stadige Appel til den pansrede Næve, den hvasse Klinge og det torre Krudt. Men om en Genoprettelse af den europæiske Ligevægt lader der sig da selvfølgelig ikke tale, og om et Folkenes Forbund, grundet paa Ligeberettigelse, endnu mindre.

3.

Den mest elementære Betingelse for Indgaaelsen af et saadant Forbund var, at der sluttedes Fred.

Krigen er vel forsaavidt ophørt, som mange Troppestyrker er hjemsendte; men det er ligefuldt vanskeligt at faa Øje paa Freden, da Opstande, ledsagede af Plyndringer, i mangfoldige Egne og Byer jævnlig finder Sted, og da Borgerkrig rundt om i Landene Hammer og ulmer.

Del var forstandigt og rimeligt, at de Czecho-Slovaker, der i Hundredtusindvis var løbne over til den kejserlig russiske Hær, efter den russiske Særfred af Frygt for al blive udleverede til Østerrig og skudte som Desertører, væbnede sig og dannede et stærkt Frikorps i Siberien. Det var under Krigen kun naturligt, og venteligt, at England og Frankrig støttede disse Tropperfinansielt, udrustede dem og anvendte dem til egne Formaal.

Det er ikke mindre naturligt, at Lenin som Præsident for de russiske Folkekommissærers Raad og Tchitcherin som Folkekommissær for de udenrigske Anliggender i det Manifest: Rusland til Storbritannien, som, trykt paa Engelsk, nedkastedes massevis fra Aeroplaner over de britiske Linier ved Vologda-Fronten, lidenskabeligt har beklaget sig over dette Forhold. Det hedder i dette Flyveblad til de engelske Soldater:

»For at opnaa de britiske Arbejderes Samtykke til det uforsvarlige Angreb paa os giver Eders Regering følgende Grunde til at landsætte Tropper i vort Land:

»1. At de kommer for at udrydde Anarki og indføre Orden.

»Det er ikke sandt. Eders Regering og den franske har selv Ansvaret for hvad Uorden der hersker i Rusland ......De samvirker med Czecho-Slovakerne,

som har afspærret os fra vore Forraad af Levnedsmidler. Den alvorlige Dyrtid i vort Land har højligt forøget Opløsningen.

»2. Al de er komne for at hjælpe det russiske Folk.

Det er ikke sandt. Først og fremmest hjælper de til at bringe Krig over et Folk, som er udtomt af Krig. Vi trænger ikke til Krig. Vi trænger til Fred.«

4.

Jeg for min Del er meget langt fra den Mening, at de Allieredes Understøttelse af czecho-slovakiske I rop-per skulde være den eneste Aarsag eller blot Hoved-aarsagen til den i Rusland raadende Elendighed. Men det er klart, at den iværksatte Blokade af Siberien har været en forfærdende Ulykke for det russiskeFolk og har medvirket stærkt til den Hungertilstand og den Fortvivlelse over Sulten, som mer end noget andet har ført til udstrakte Plyndringer og overhovedet til Ringeagt for Lov og Ret.

At den hidtilværende danske Gesandt i Ruslands Hovedstad begav sig til Fredsconferencen og udtrykkeligt opfordrede Magterne til at paaføre den bolshe-vikiske Regering Krig, var, synes det mig derfor, egnet til at vække adskillig Forundring. Nærmere end at opfordre Magterne til mere Krig og til ny Oversendelse af Tropper, hvilke de eventuelt vilde udsætte for bol-shevikisk Smitte, laa del at foreslaa dem Opgivelse af den czecho-slovakiske Styrke, Ophævelse af Blokaden ved Siberiens Grænse og rigelige Tilførsler af Fødemidler. Mætte Folk er efter alle Erfaringer mindre farlige og mindre blodtørstige end sultne.

Men dernæst undrer den tidligere danske Gesandts Optræden ved Fredsconferencen især af to Grunde. Det synes, som om han paa Forhaand let maatte kunne bragt i Erfaring, om Magterne var villige til at følge hans Opfordring eller ikke. De erklærede sig som bekendt officielt uvillige til at følge Raadet. Men da skulde det have forekommet klogere, ikke at have givet dette Raad, men lade dem selv om at hidse andre imod Rusland.

Dernæst er del klart, at et saadant Forslag, fremsat vel ingenlunde af den danske Regering (der synes ganske fremmed for det), men dog al en Dansk i fremragende Stilling, maa kaldes højst betænkeligt, naar Hensyn tages til de Danske, der opholder sig i Rusland, eller som af Forholdene er henviste til at søge Handelsforbindelse med Rusland. De vil efter al Sandsynlighed nu være mindre velsete end forinden.

Den danske Regering, der under Krigen og Vaaben-stilstanden har havt et aabent Øje for de Farer, der kunde true fra en uforsigtig Avisartikel, maa være

Georg Brandes: Tragediens anden Del. 4bleven ubehageligt overrasket ved en dansk Diplomats saa selvstændige Skridt.

5.

De forstandige Russere véd det bedst: At helbrede Bolshevismen ved Vaabenmagt er umuligt, som det er umuligt, ved et kirurgisk Indsnit at helbrede for en Svulst, der stammer fra Blodforgiftning. Svulsten vil komme igen. Hvad det gælder om, det er at helbrede selve Sygdommen.

Lenin hævder, at naar han omorganiserer Ruslands sociale og økonomiske Liv, saa sker det for at sikre Arbejderne Udbyttet af deres Virksomhed, men at Czecho-Slovakerne undertrykker Arbejderne, hvorhen de kommer. Han paastaar, at i Samara havde Arbejderne opnaaet Otte Timers Arbejdsdagen; men den blev afskaffet. Han gør gældende, at overhovedet alle den arbejdende Klasses Organisationer, Fagforeninger og deslige er blevne undertrykte af disse fremmede Tropper til Bedste for et Faamandsvælde af Spekulanter, Kapitalister og Czardømmets tidligere Officerer.

Lenin indgyder personligt kun betinget Sympathi; hans Handlemaades Grusomhed en saare ringe. Men han tror øjesynligt paa sin Sag og paa sin Bet. Hans Føle-maade er ikke uden Grund bleven sammenlignet med en Storinquisitors. Han er som Torquemada oprigtigt troende og forer som denne sit Rædselsstyre med Tortur, Baal og Brand i Overbevisningen om at tjene den gode Sag og hidfore Guds Riges Herredomme paa Jorden.

Kun under den Forudsætning, som stadigt ses fremsat i Aviser (hvis Paalidelighed jeg er ude af Stand til at bedømme), nemlig under den, at hans Magt staar umiddelbart for Fald, kan det betragtes som forstan-digt, at Danmark stempler sig selv som hans Regerings udprægede Fjende.

Foreløbigt har Bolshevikerne ved deres Grumhed og Fremfusenhed gjort Rusland afmægtigt og elendigt. Den russiske Forfatter Dmitri Gavronski, der, selv socialrevolutionær, er Bolshevikernes lidenskabelige Modstander, har ved en træffende Lignelse anskuelig-gjort deres politiske Umodenhed. De forspilder Revolutionens Frugter, fordi de er uden Taalmodighed. De er ude af Stand til at vente, indtil det nye Livs Træ har slaaet Rødder dybt i Jorden, sat Blomst og Frugt. De vil voldsomt trække Træet i Vejret istedenfor at lade det gro. Nu staar det med Rødderne i Dagens Lys.

6.

Fred kan følge paa Krig, som den hundred Gange har gjort. Men den fremgaar aldrig af Krigen, skabes aldrig af den. Kun Den, der blot ser paa det Udvortes, og slet intet Hensyn tager til hvad der foregaar i Menneskenes Indre, kan nære denne Mening. Fred i mere end rent udvortes Forstand fremgaar af de humane Følelser, der er blevne bevarede trods Krigen eller som har udviklet sig under Krigen; den udspringer af Menneskelighed, Medfolelse og Velvilje. Den blotte Udmattelse og Hungersnød paa den ene Side, den blotte Hævntørst og Sejrsjubel paa den anden Side kan vel frembringe en Fredsslutning, der medfører, at Skydningen holder op, men ikke mere, allermindst det Folkenes Forbund, om hvilket vi hver Dag horer bevægelige Ord.

7.

Før Folkene kunde slutte Forbund (mod mulige Fredsforstyrrere i Fremtiden ?) maatte der da førstherske Fred indenfor Landenes eget Omraade, og ikke blot Fred, men naturlig Tilfredshed. Den findes ikke i noget af de større Lande.

For Øjeblikket ligger der (efter de engelske Blades egen Opgivelse) i Irland en engelsk Hær paa 200,000 Mand, som har et godt, fast Tag i Befolkningen. The Lahour's Organer klager over, at samtidigt har Englands bedste og tapreste Mænd i hundredtusindvis givet deres Liv for Serbernes Frihed, Belgiernes Frihed, Czechernes Frihed, Slesvigernes Frihed, Slovenernes Frihed. De undrer sig over, at Ordet charity be-gins at home i dette Tilfælde ikke høres fra deres Landsmænds Læber.

De fremhæver, at Aarsagen, hvorfor halvanden Million Franskmænd og henved en Million Engelskmænd er faldne, og endnu liere af begge Folkeslag elendigt lemlæstede, jo var den, at nye Grundsætninger skulde gennemføres i den civiliserede Verden.

Nu spørger den engelske Menigmand Llovd George, om de Principer, for hvilke hans Brødre og Sønner er dræbte, vil blive Fredscongressens Principer eller ikke.

Han læser stadig om Enigheden mellem de allierede Magter. Men han studser, naar han ser, at den franske Conseilpræsident udtrykkeligt har erklæret sig for Tilhænger af den saakaldte Ligevægt mellem Magterne, der er uadskillelig fra det gamle System med hemmelige Aftaler og hemmelige Traktater, og hvori der aldrig var Tale

om Selvbestemmelse.

Han kan ikke forstaa, at en hel blomstrende Ungdom er bleven mejet ned for at opnaa Folkenes Ret til Selvbestemmelse, og at der saa næsten Intet hores om Selvbestemmelse, end ikke indenfor Storbritanniens Grænser. Der bliver saa lidet Afstemning i Dublin, om Irland skal va're en selvstændig Republik, somder bliver stemt i Konstantinopel, om Byen skal forblive tyrkisk eller ej.

8.

Der hersker ingen indre Fred i Storbritannien; endnu mindre trives den i Rusland. Bolshevikerne begyndte med at jage Nationalforsamlingen fra hinanden, regerede saa videre i Kraft af Rædsel, ved Massehenrettelser af Arbejdere, Bønder og Intellektuelle i Kolpino, i Petersburg, i Moskva.

Bønderne har faaet Land; de stoi'e Godser er søn-derhuggede til Jordparceller (som de Plyndrende paa Godserne sonderslog de store Spejle og hver tog sin Stump af Glasset med sig). Men de har ingen Arbejdsredskaber, endnu mindre Maskiner til at bearbejde den Jord, de har faaet efter Udstykningen. De landlige Aagerkarle ser deres Fordel i at laane Bonderne Heste til Jordens Dyrkning, imod at disse gør Hoveri for dem, tiltrods for at Lenins Regering har forbudt al Anvendelse af lønnede Arbejdere paa Landet.

Fabrikerne ligger stille. I Guvernementet Moskva er Metalarbejdernes Tal formindsket med 60%. Dér, som i hele det nuværende Rusland, er Cement-Industrien ophort; af 14 Fabriker arbejder ikke én. I Gummi-Industrien var efter de officielle Oplysninger tidligere

32,000 Arbejdere sysselsatte, nu kun 7,500, og det synes, som vil om kun en Maaned denne Industri af Mangel paa Reozin helt hore op. Med Nafta-Industrien ser det lige saa elendigt ud; med Textil-Industrien næsten lige saa sørgeligt.

Da Ruslands Førselsvæsen er fuldstændig ødelagt, er Korntransporten saaledes vanskeliggjort, at Hungersnøden allevegne er folelig. Arbejderne gider desuden ikke arbejde. Otte Timers Arbejdsdagen er mange Steder bleven til Otte Timers Strejke.Strax i de første Uger af Bolshevik-Herredømmet gik en mægtig Bølge af Plyndring og Ødelæggelse over Landet. Man »ranede det Ranede,« som Lenin har sagt. Teorien er udviklet i Charles Nodier's lille Rø-verroman Jean Sbogar fra 1818: »Den Fattiges Ban fra den Rige er kun den retfærdige Tilbagevenden af et Stykke Brød eller et Stykke Sølv fra Tyvens Hænder til den Bestjaalnes« — en noget vel rask sammenfattet Samfundsfilosofi.

9.

At der ikke hersker Fred indenfor det besejrede Tysklands Grænser, er for øjensynligt til at behøve nogen Udvikling. Med Møje, og endda kun tilnærmelsesvis, har man der faaet Bugt med Genfrembringelsen af den russiske Terror. Og endnu staar de socialistiske Grupper skarpt mod hinanden, uenige om hvad Vej de skal slaa ind paa i det Mørke, der raader, og paa den Glatis, ad hvilken de vandrer, næsten uden at kunne holde sig oprejste. De véd i Mørket ikke, om Vejen tilhøjre eller Vejen til venstre er bedst. Og de borgerlige Partier er foreløbigt trængte aldeles til Side, alene med Undtagelse af Centrum, der som rent kirkeligt Parti har en Særstilling, men der daarligt erstatter det tilsidesatte borgerlige Frisind.

10.

En Miskendelse af den britiske Regerings som af den amerikanske Præsidents Retoning af Folkenes Ret til Selvbestemmelse vilde være uretfærdig og utaknemmelig.

Der er imidlertid en anden Art Ret, som i Politikernes Taler stadig krydser den førstnævnte. Det er den Ret, der betegnes som Storstaternes Rettigheder.

Pichon, Frankrigs Udenrigsminister, har i en Talehævdet Frankrigs hundredaarige Rettigheder til Syrien, Libanon, Kilikien, Palæstina: »Disse Rettigheder, sagde han, beroer paa Overenskomster med vore Allierede. Vistnok anerkender vi Fredsconferencens fuldstændige Frihed og dens Beføjelse til at udlægge disse

Overenskomster, som den anser det for rigtigt; men de binder England og os selv, og de Rettigheder, de giver, er allerede fastslaaede for Englands og vort eget Vedkommende.«

Der er i denne Udtalelse noget Dunkelt for den, som ikke er Diplomat af Fag.

Tidligere betragtede den franske Regering og den franske Presse Syrien som indbefattende Palæstina og Libanon. Skønt der stadigt nu og da, endog i Blade som Le Temps, tales om la Syrie intégrale anerkendes det for Øjeblikket, at Palæstina ikke er en Del af Syrien, men en politisk Enhed, og Libanon betragtes som Palæstinas Nordgrænse.

I Kraft af den hemmelige Overenskomst af 1910 kræver Frankrig imidlertid største Delen af Galilæa, og har indsat fransk Forvaltning dér.

Det er for den, der kender Wilsons Program, tankevækkende, at der stadigt tales om Staternes Rettigheder, endog f. Ex. om Italiens Ret til Tripolis. Der tales derimod aldrig om Folkenes Rettigheder, hverken om det arabiske, jødiske eller armeniske Folks. Det tager sig ud, som om kun Stater, o: de Diplomater, der taler i Staternes Navn, har Rettigheder; Folkene ingen.

Baade Israeliternes, Arabernes og Armeniernes gamle Hjemlande er imidlertid sønderdelte. Man synes at ville enes paa følgende Maade: England faar Palæstina, Mesopotamien og Mosul (paa højre Bred af Tigris), Frankrig hele Resten af Syrien; ja det antydes, at Frankrig ønsker at udskille Damaskus ogAleppo fra Emiren Feisuls arabiske Stat for selv at beholde disse Stæder.

11.

For den tilkommende israelitiske Statsdannelse i Palæstina, til hvilken særligt Østeuropas undertrykte og forpinte Jøder knytter saa store Forhaabninger, er dette Fremtidsperspektiv egnet til at vække nogen Uro. Zionisterne nærer ingen Betænkelighed ved at staa under engelsk Overhøjhed. De føler sig omvendt betryggede ved denne Udsigt. Men et fransk Herredomme paa en Grund, som de i Oldtiden betragtede som deres, og et umiddelbart fransk Naboskab har for dem noget utvivlsomt Foruroligende.

Ikke at de moderne Jøder skulde nære nogen Sky for Franskmændene, det første Folk, der gav dem Borgerrettigheder, allerede under den store Revolution, og der aldrig siden har berøvet dem den borgerlige Ligestillethed. Men trods Adskillelsen af Stal og Kirke er Frankrig i Lilleasien en katolsk Magt. Det skylder udelukkende de katolske Missionærer sin Stilling der. Det er Missionærerne, som har banet Politikerne Vejen. Og det er Missionærens nærmeste Hverv og Kald at omvende den arabiske Befolkning til Kristendommen.

Til Araberne i Palæstina er de indfodte som de indvandrede Joders Forhold i Øjeblikket ypperligt. Araberen dér har ikke blot ingen Antipati imod Israeliten; men der raader et Tillidsforhold. (Man maa haabe, at dette gode Forhold kan bevares, naar Israeliternes Tal bliver storre end de 50,000, der for Tiden findes).

Derimod har Palæstinas Fremtidsbefolkning intet Godt at vente af de Arabere, som de franske Missionærer omvender til romerske Katoliker. Omvendte Arabere hører, som omvendte Kinesere, erfaringsmæssigt altidtil de i moralsk Henseende lavest staaende Elementer

i den indfødte Befolkning. Det turde være den sjældne Undtagelse, at en Omvendelse foregaar af ideelle Grunde. Og værre Fjender end til Kristendom omvendte Muhamedanere vil Zionisterne, dersom deres Drøm bliver til Virkelighed, neppe kunne faa. Disse Naboer vil have al Renegatens religiøse og nationale Fanatisme eller dog lade som de har den.

Betingelsen for at Zionismen kunde naa sit Maal, efterhaanden at skabe et Hjem for Millioner, var den at der fandtes en Sandsynlighed for fri og fredelig Udvidelse fra det saa snevert begrænsede egentlige Palæstina. Sandsynligheden synes i Øjeblikket saare ringe.

12.

Menneskærlighedens Fanfarer giver Genlyd i vore Øren. Folkenes Forbund skal, som det klinger fra alle

Politikere og som det istemmes af de sjælfulde Mænd, der skriver Aviser, samle de forsonede Folke-færd.

Som det saas, da den hellige Alliance tor et Aar-hundrede siden blev stiftet: Saasnart sejrende Magter staar ved deres Maal, opretter de et indviet og uopløseligt Broderskab for at sikre sig mod den Overvundne, ifald han skulde komme til Kræfter paany.

Det vil maaske hos Læserne vække nogen Forundring, at her ikke tales med varmere Begejstring om Udsigten til noget saa forjættelsesfuldt som et Folkenes Forbund. Det beror paa, at det danske Publikum er blevet forvænt af sin Presse.

Denne Presse er rigere paa Begejstring end paa Tanker; blandt dens mange fortræffelige Egenskaberer ikke den at vænne Læserne til at tænke. Den er saa svulmende opfyldt af officielle og tillidsfulde Telegrammer, af Referater og Interview'er, at den aldrig faar synderlig Plads tilovers til en Tanke eller en frimodig Tvivl.

Telegrammer er jo imidlertid ikke netop Sandheds-kilder, og Referat og Interview er, som det blev udviklet i en upaaagtet Bog om Armand Carrel, Fremstillinger, i hvilke det er lykkedes at faa den forældede skarpe Forskel mellem Sandhed og Løgn til at falde bort og gaa op i Begrebet det Omtrentlige, der ret vel kan betegnes som en sød Gift for Smag og Sandhedskærlighed.

Vore Aviser forholder sig da ogsaa sjældent til de virkelige Forhold anderledes end som disse forud er skildrede i Aviser. De er Born af Aviser, Børnebørn af Avisskrivere, Børnebørnsbørn af Avislæsere.

13.

Det lader sig ikke benegte, at Tilvejebringelsen af en varig Fred, der kan udelukke Gentagelse af en Krig som den, Menneskeheden har oplevet, i høj Grad sysselsætter Pennene. Man skriver om Folkenes Ret og Frihed, man hævder, at et Folk ikke er en Markedsvare, som tilhører den, der er stærk nok til at bemægtige sig den, men en moralsk Personlighed.

Wilson sagde i sin Kundgørelse fra 1 Januar 1917: »Der gives intet Stadigt og ingen Tryghed for Men-neskeaanden, hvor der ikke hersker en Atmosfære af Retfærdighed, Frihed og Ret.«

Det franske Deputeretkammer vedtog den 5. Juni 1917 en Dagsorden, hvori det erklærede sig »uanfægtet af enhver Tanke om Erobring eller Underkastelse af fremmede Folkeslag«. Det udtalte Haabet om, atRepublikens Hære »vilde opnaa varig Sikkerhed for alle Folks, de smaas som de stores, Uafhængighed«.

2. Januar 1919 afsendte Udvalget for Algier og Tunis til Præsident Wilson (Quirinalpaladset, Rom) et Telegram, i hvilket efter de indledende Artigheder folger denne Redegørelse, som ikke af nogen, der kender Forholdene, kan kaldes overdreven eller overspændt:

»De, Hr. Præsident, har erklæret, at det amerikanske Folk er solidarisk med enhver Tilbagekrævelse af Retten.

»Det algiersk-tunesiske Folk fordrer kun Respekt for den krænkede Ret; thi dets Stilling under det franske Herredømme er denne: Det er underkastet enhver Pligt, deriblandt den at ofre Blod og Liv; til Gengæld er det berøvet enhver Rettighed og underkastet et Styre, der bestaar i Vilkaarlighed, Uretfærdighed og Bædselsherredømme. Dette er nøjagtigt de Udtryk, som Le Temps og flere franske Statsmænd og Parlamentarikere har anvendt for at brændemærke det Styre, der er paatvunget et Folk, som er overvundet og forsvarsløst, af de Bureaukrater og Kolonister, der alene nyder alle borgerlige og politiske Rettigheder, og alene er repræsenterede i det franske Parlament. Det store Flertal af det franske Folk er uvidende om dette Forhold, og vilde være forarget og oprørt, dersom det havde en klar Forestilling derom.

»For et Aars Tid siden ofi'enliggjordes visse Planer og Reformer, der burde indføres i Algier. Den Iranske Regering vil ikke undlade at gøre dette gældende paa Fredscongressen. Men disse Skinreformer svarer alde-deles ikke til Befolkningens Ønsker, og vilde lade det hele Voldsstyre, under hvilket den sukker, uberørt.

Hvad Tunis angaar, er der ikke engang antydet nogen Forandring i dets Skæbne. Tuneserne er stadigt kneblede og underkastede nogle Embedsmænds

<enevældige Magt. Og dog har dette lille Folk altid for-staaet selv at styre sit Lands Anliggender. Det har altid fredeligt kunnet glæde sig ved den mest fuldstændige Autonomi, til den Dag, da det Protektorat, som blev oprettet ved en Voldshandling, slog det med Afmagt.

»Er denne Tingenes Tilstand egnet til at hidføre Oprettelsen af en endelig Fred? Som De selv har erklæret, er en varig Fred umulig, hvor der ikke findes en Atmosfære af Retfærdighed og Frihed. Denne Atmosfære findes ikke hos os. En Fred, der ikke her gjorde Ende paa Fretfærdigheden, vilde hverken være retfærdig eller varig.

»Det algiersk-tunesiske Folk har strømmevis udgvdt sit Blod for Frankrig. Tiltrods derfor er det stadigt berøvet de simpleste Borgerrettigheder og maa trælle for et Mindretal af Kolonister. Derfor hævder vore Landsmænd Retten til at sende udvalgte Tillidsmænd til Fredscongressen for at forsvare deres Sag og opnaa en ny Grundlov, der giver dem de Rettigheder, som er dem forholdte. Det vilde være et Paradox, om Folkeslag, der ikke aktivt har deltaget i Krigen, var repræsenterede ved Fredscongressen, medens det algiersk-tunesiske Folk ikke er det, som fra Krigens Udbrud har sendt sine Born til Krigsskuepladsen i Frankrig, hvor de er blevne mejede ned.«

Af de 100,000 Soldater, det lille Tunis sendte, er

30,000 dode. Det er ikke blevet opgjort, hvor mange der er faldne af de 300,000 Soldater, der sendtes fra Algier. Men det vides i Algier og Tunis meget godt, at de ikke-franske Soldater altid maatte modtage Fjendens første Stød, saavel i Offensiven som i Defensiven. Der kan da vanskeligt negtes dem en Uafhængighed, som Congressen vil tilstaa de andre tidligere athængige Folk som Polakker og Sydslaver.Men vil denne Vanskelighed ikke blive overvundet af Sejrherrerne? Det er næppe tvivlsomt. Rien ne réussit comme le succés. Og Den, der i E. D. Morel’s Ten Years of Sec.rel Diplomacg har læst den i alle Enkeltheder gennemførte Skildring af Marocco’s Over-listelse og Erobring i det 20. Aarhundrede, vil ikke være stort mere tilbøjelig til at tro paa Algier’s eller Tunis’ Genvindelse af Autonomi end til at tro paa Genoprettelsen af den maroccanske Sultans Uafhængighed.

14.

Der har kort før Verdenskrigens Udbrud og under dens Rasen været nogle faa overlegent begavede Mænd, i hvis Hænder Magten burde have ligget. Forst og fremmest maa nævnes Amerikaneren Morgan Shu-ster, der skønt han kun havde Forudsætninger som Privatmand, i sit Styre af Persien lagde den fasteste Karakter og de sjældneste Evner for Dagen, og som netop derfor paa forsmædelig Maade blev fordrevet fra sin Stilling.

Dernæst bor nævnes en Mand som Englænderen E. D. Morel, hvem man lod bøde med Fængselsstraf for al han var mere retsindig og højere begavet end Englands øvrige Politikere tilsammen.

Saa bor ikke forbigaas den uforglemmelige Franskmand, Jean Jaurés, den uforsagle Talsmand for Forsoning mellem Folkene, hvis lumpne Mord var som Signalet til Verdenskrigens Regyndelse, og hvis Morder betegnende nok den Dag i Dag ikke er blevet stillet for nogen Domstol. Det vil være billigt, endvidere at fremhæve en endnu næsten Ukendt, Tyskeren Grev [-Brock-dorf]'-] {+Brock- dorf]'+} Rantzau, rimeligvis det tyske Riges skarpest tænkende og lyseste politiske Hoved, hvem de Revolutionære, for en Gangs Skyld ledede af et rigtigt In-02

stinkt, har anbragt paa den ny tyske Stats farlige og udsatte Udenrigsminister-Post.

Endelig er der den Mand, jeg for har fremhævet som politisk indsigtsfuld fremfor Nogen, Belgieren Henri Lambert, Fabrikant i Charleroi, hvis Pax eco-nomica horer til det Bigtigste og Dybsindigste, Krigen har frembragt.

Han gør opmærksom paa det Vanvittige i, at ingen Statsmand i Europas »allierede Demokratier« endnu synes naaet til den Indsigt, hvor meget mindre vigtigt for Fremtiden det er at berøve Fjenden hans militære Magtmidler end at fjerne hans Bevæggrunde til at attraa slige militære Magtmidler. Ingen af disse Statsmænd fatter øjensynligt, at det at bemægtige sig Kanoner og Skibe, al tilegne sig Kolonier og Provinser, ikke afgiver nogen Garanti for Fjendens fremtidige og varige Godkendelse af det Skele, men at upartisk Retfærdighed mellem Nationerne er det eneste sikre strategiske som politiske Forsvar.

Henri Lambert har atter og atter med de mest fyldestgørende Argumenter bevist, at gennemført Frihandel er det

bedste Lægemiddel for Tidens Sygdom.

Da Handels-Kappestrid mellem Folkene var Hoved-aarsagen til den Krig, som har rystet Verden, saa ga'l-der det om at bane og brolægge Vejen til ligelig Handel for hvemsomhelst, uanset nationale Grænseskel. Opgaven er al nedbryde Toldmurene og hindre Opførelsen af nye, især at modsætte sig enhver økonomisk Krig efter at Krigen med Krudt og Kugler er forbi.

15.

Tegn staar her som paa saa mange andre Hovedpunkter imod Tegn.

Den 28. April 1917 skrev Præsident Wilson til Paven:»Ansvarlige Statsmænd maa, om de aldrig saa det før, nu allevegne se, at ingen Fred med nogen Sikkerhed kan hero paa politiske eller økonomiske Indskrænkninger, hvis Øjemed det er at begunstige visse Nationer og lamme andre eller volde dem Besvær . . . Oprettelsen af selviske økonomiske Overenskomster, der udelukker andre Magter, anser vi for hensigtstridende og i Længden værre end værdiløse. De udgør intet naturligt Grundlag for Fred af nogen Art, mindst af Alt for varig Fred.«

8. Januar 1918 sagde Præsident Wilson til Con-gressen:

»Vi vil, saa vidt muligt, fjerne alle økonomiske Skranker og indføre lige Handelsbetingelser for alle Folkeslag, der samtykker i Fred og forener sig om at opretholde den.«

20. Marts 1918 sagde han: »Ingen Mand kan endnu bestemme, hvorledes den politiske og økonomiske Genopbyggelse, der forestaar, vil arte sig i det Enkelte. Men vi véd saa meget, at ethvert Program helt maa være gennemtrængt af Uegennyttighed, at ingen af Parterne maa forsøge at tjene kun sig selv, at alle maa stræbe at tjene Menneskeheden, og at ethvert Program (og enhver Forholdsregel i hvert Program) maa underkastes den Prøve, som ligger i dette ene Spørgsmaal: Er det retfærdigt, er det til Gavn for den menige Mand, der er uden Indflydelse og Forrettigheder; legemliggør det i Virkelighedsform det højeste Begreb om social Retfærdighed og hæderlig Handle-maade uden Personsanseelse, uden Hensyntagen til nogen Klasse-Interesse eller Privat-lnteresse?«

Hvad Wilson her har udtalt, er nojagtigt hvad Henri Lambert har forlangt.

Hvorledes vil Europa komme til at se ud, naar disseophøjede Principer er blevne drøftede paa Fredscon-gressen? Hvor mange Spor vil de sætte sig?

16.

I Aaret 1814 havde Alexander I læst den tyske Mystiker Franz von Baaders Bog Om den ved den franske Revolution hidførte Trang lil en ny og inderligere Forbindelse mellem Religion og Politik. Den havde bibragt ham en ubestemt Plan om at forene Europas Herskere til et hemmelighedsfuldt Forbund, der ganske særligt skulde være Guds Naade anbefalet.

Da han i 1815 meddelte denne Plan til sin i de unge Dage højst letsindige, men nu oprigtigt troende Veninde, Julie Barbe de Ivriidener, viste det sig at hun selv allerede tidligere ved guddommelig Inspiration havde undfanget samme Tanke. Hun valgte til det planlagte Forbund (med Hentydning lil en Spaa-dom hos Profeten Daniel) Navnet I)en hellige Alliance.

I Paris stifledes 26. September 1815 af Ruslands, Østerrigs og Preussens Monarker det store Forbund, i hvilket Kristendommens Grundsætninger skulde gælde som højeste Lov for Folkenes Liv.

Da man i hine Dage var mere gennemført ortodoks end nu, indledede de tre Selvherskere »i den hellige og udelelige Treenigheds Navn« Traktaten med den højtidelige Erklæring »at del nærværende Aktstykke har til Hensigt for Verdens-Altets Aasyn at aabenbare deres urokkelige Beslutning: til Rettesnor for deres Færd, det være sig i Styrelsen af deres egne Stater eller i deres politiske Forhold til enhver anden Regering, kun at tage den hellige Religions Forskrifter om Retfærdighed, Menneskekærlighed og Pred. Langtfra blot at være anvendelige i det private Liv bor disse F'orskrifter have umiddelbar Indflydelse paa Fyrsternes Beslutninger som det eneste

Middel til atgrundlægge de menneskelige Samfundsindretninger og raade Bod paa deres Ufuldkommenhed.«

I Overenskomstens Slutning blev det Ønske udtrykt, at alle Europas kristne Suveræner vilde tiltræde Alliancen, hvad de fleste dalevende Fyrster da ogsaa gjorde. De fik frit Lov at underskrive, som de mindre Krigsmagter og de neutrale Stater nu.

I det nittende Aarhundredes Løb fik den Hellige Alliance jo ikke noget rigtigt godt Lov paa sig. Det staar Enhver frit for at haabe og vente langt mere og noget langt bedre af Folkenes Forbund nu end af Fyrsternes Alliance dengang.

Der er én Lighed. Noget Helligt er der ved begge.

15. Februar 1919.

17

Ovenstaaende var nedskrevet, da 16. Februar Folke-Ligaens Forfatning blev offentliggjort, et Dokument, som (baade ved hvad det siger og fortier) har aabnet langt mere nedslaaende Fremtidsudsigter end der her saas i Møde. Ikke den Hellige Alliance var saa udpræget imperialistisk. Et Folkeforbund er selvfølgelig udelukket, hvor Folkene slet ikke har faaet hverandre i Tale. Alt er blevet hemmelig afgjort mellem nogle Diplomater; deriblandt Tysklands Udelukkelse fra Adgang til Baastoffer, i det af Tardieu udtalte Øjemed at befri de franske Industrielle fra Concurrence. Con-gressen synes hildet i den Tro, at den paa denne Maade kan holde sig Bolshevismen fra Halsen. Den røde Internationale vil efter al Sandsynlighed tilvejebringe et Folkenes Forbund af ganske anden Art.

Selv om Japan formelt har tiltraadt Forbundet, truer der dette en ikke ringe Fare fra Østen. For Japan er Hovedsagen Modsætningen mellem Racerne. Et Folkeforbund, der ikke giver alle Bacer og alle Fol-

keslag samme Udviklingsmuligheder, er for det værdiløst. For at vinde Japan maa Amerika ophæve alle Love og Bestemmelser, som findes dér imod andre Bacer end den hvide. Overfor Japan nytter det heller ikke at kræve Oplosning af dets Hær, mens de hvide Folkeslag negter at formindske deres nhyre Krigsflaa-der. Ellers forklarer Japanerne blot Asiaterne og Afrikanerne, al Intet er nemmere end at slaa en europæisk Stormagt, og at de Allierede kun vandt, fordi de havde Afrikanere og Asiatere til Hjælpetropper og Forbundsfæller. Den Dag de gør det og indfører Europas Industri og Militærvæsen i Kina, er det ude med »Folkenes Forbund«.

19. Februar 1919.DEN INDUSTRIELLE FARE FOR EUROPA

Henri de Régnier, der opmærksomt betragtede Statuerne af la Ju-stice og le Droil (Retfærdigheden og Retten) var ikke længe om, hos dem at opdage Spor af en usalig og usædelig Forbindelse mellem altfor nær Beslægtede.

Retfærdigheden og Retten. Ja, sagde han, de har i gamle Dage været gifte. Og deres Barn er Forbrydelsen.

Francis de Miomandre.

i.

1 Marts Maaned har jeg modtaget to betydningsfulde Opfordringer og været nødsaget til at afslaa dem begge.

Den første var rettet til mig af Hr. Generalfeldmarschal von Biilow og anmodede mig artigt om at besvare fire, i og for sig meget forstandige, Spørgsmaal fra Deutsche Gesellschaft fur staatsbiirgerliche Erziehung (der forener Tysklands mest ansete Lærde i Selskabets Arbejdscomité) for at mit Svar kunde blive offentliggjort i alle Lande.

Da Selskabet havde til Formaal »Menneskehedens aandeligtsædelige Genfødelse« og da jeg nærede grundet Tvivl om at Menneskene, som for Hundredtusind Aar siden sloges med Stene og Stenknive om nogle Stykker raat Kød, indtil de nu sidst har kæmpet i halvfemte Aar med Maskingeværer om økonomiske

5*Fordele, agtede at begynde deres aandelige og sædelige Genfødelse i Marts 1919, kunde jeg trods det tyske Selskabs ophojede Formaal ikke slutte mig til det. Da dernæst den, som stiller et Sporgsmaal, altid derved dikterer Svaret, og jeg af den Grund i Marts 1915 havde afvist visse Sporgsmaal fra fransk Side, da jeg fremdeles

selv i de sidste tyve Aar flere Gange havde været i det Tilfælde at appellere til det tyske Samfunds Billighed og Betsfolelse, men stadigt var bleven afvist med Kulde og Haanlatter, kunde jeg ikke indlade mig paa Besvarelser af Sporgsmaal, der selvfølgelig var stillede saaledes, at Svaret udelukkende maatte udnyttes i Tysklands Favør.

En Uge senere modtog jeg fra Generalsekretæren i den engelske Leagiie of free Nations l nion en Indbydelse til at blive Æresmedlem af denne Liga med Anmodning om at skænke den »min værdifulde Bistand«.

Jeg følte mig desværre nødsaget til at give Afkald ogsaa paa denne Ære, og skrev et længere, høfligt motiveret Afslag, i hvilket jeg udviklede, at jeg paa mit nuværende Udviklingstrin havde tænkt og arbejdet for meget til at kunne tiltræde noget Samfund, ved hvis Oprettelse jeg ikke havde medvirket, og hvis Grundsætninger jeg ikke forud havde havt Anledning til at drøfte; det forekom mig, at der trængtes mere til en Liga mellem de undertrykte Nationer end til et Forbund mellem de frie, og det var mig til min Beklagelse umuligt, af Statuterne at se, hvilke Folkeslag der fik Adgang og Stemme, hvilke ikke. Det var mig desuden tvivlsomt, om de Nationer, der opnaaede Adgang til Ligaen, blev stillede paa lige Fod; jeg rettede i den Anledning et Par Sporgsmaal, paa hvilke det ikke er sandsynligt, at jeg faar noget Svar, da de exempelvis drejede sig om de franske Protektorater.Men, som sagt, jeg gav Afkald ogsaa paa denne mig tiltænkte Ære.

2.

I begge Tilfælde gav jeg Afslag udelukkende for min egen Skyld, ingenlunde fordi jeg indbildte mig at op-naa det ringeste Resultat derved. For at indvirke paa Verdensbegivenheder og gøre Indtryk paa Magthavere — maa man være anderledes stillet end en Privatmand uden Magt i et lille Land uden Indflydelse, et Land som tilmed er blevet begunstiget af Fredscon-gressen og lammet ved Taknemmelighed.

Det er imidlertid ingen Skade til, at man nu og da gør det modsatte af det, der forventes af En som naturligt og selvfølgeligt. Der er altid en svag Mulighed for, at dette bringer en og anden af dem, der rettede Henvendelsen, til at tænke sig om.

Kun ved en Indbildskhed, jeg lykkeligvis er fri for, kan en Privatmand indbilde sig at overskue den øjeblikkelige Verdenssituation. Men nogen Evne til at forudse tør jeg tiltro mig.

I Juni 1916 skrev jeg, at ved Krigens Fortsættelse vilde Ententen opnaa at iværksætte den sociale Revolution.

Ordene lod: »Den sociale Revolution, om hvilken der har været fablet saa længe, men som har været holdt nede, saa længe Menneskeheden endnu bevarede en Smule Fornuft, vil bryde ud med samme Vildskab som Krigen nu; den vil folge paa de krigerske Sammenstød, som Communen i Paris fulgte paa dem i 1871, og den Smule aands-aristokratisk Civilisation, Krigen kan tænkes at have levnet, vil jævnes med Jorden ikke mindre hensynsløst end skønne Kirker og Raadhuse i Belgien og Nordfrankrig nu.«Hvad der siden da er hændt i Rusland og Tyskland har tilfulde bekræftet det ber Forudsagte.

3.

En og anden har maaske bemærket hvor hurtigt den Forvisning, jeg nylig udtalte, er gaaet i Opfyldelse. Kun en Uge var gaaet hen, da Telegrafen meddelte, at en talstærk Opposition i det amerikanske Senat havde stemt imod Præsident Wilson i Sporgsmaalet om Nationernes Forbund.

Jeg skrev: »Et Folkeforbund, der ikke giver alle Racer og alle Folkeslag samme Udviklingsmuligheder, er for Japan værdilost. For at vinde Japan maa Amerika ophæve alle Love og Bestemmelser, som findes dér imod andre Racer end den hvide.« Nu begrundede Senatorerne deres Opposition imod Nationernes Forbund netop med, at de ikke vilde optage Japan og Kina deri o: ikke vilde tillade Japanesere og Kinesere at bosætte sig i Fristaterne saa lidt som det tillades dem i Australien.

En anden Bekræftelse af Udtalelser i min sidste Artikel er fremkommet, siden jeg skrev.

Min Ytring om det for Øjeblikket fortræffelige Forhold mellem Araberere og Israeliter er paa en al mig uventet Maade bleven bestyrket ved det 1. Marts 1919 daterede Manifest fra Emiren Feisul, Arabiens Begent, Hedschas-

Delegationens Chef i Paris. Han begyndte sin Skrivelse til Zionisternes Bepræsentant:

»Vi er af den Overbevisning, at Arabere og Jøder er nære Stammebeslægtede, har lidt ensartede Forfølgelser af Magter, der var stærkere end de selv, og ved et lykkeligt Sammentræf nu er i det Tilfælde, tilsammen at kunne foretage de første Ski idt til \iike-liggørelse af deres nationale Idealer.«

Øg han sluttede: »Jeg og mit Folk med mig ser enFremtid i Møde, i hvilken De vil hjælpe os og vi Dem, saa at de Lande, i hvilke vi begge har Interesser, paany vil gøre sig gældende i Kulturfolkenes Fællesskab.«

Det er let forstaaeligt, at Feisul og hans Folk ikke uden Uro ser paa Bestræbelserne for at frarive Araberne Damaskus og Aleppo med det Maal at henlægge dem under fransk Forvaltning, og det er betegnende for dansk politisk Journalistiks Upersonlighed, at Telegrammet om Meddelelsen af Folke-Ligaens uhyggelige Forfatning, der sluttede med Ordene: »Den arabiske Emir Feisuls Protest vakte Munterhed« aftryktes uden nogen Commentar, ret som var Feisul den latterlige Person, man i Paris helst vilde gore ham til.

4.

I Virkeligheden kan det jo ikke nytte at lukke Øjnene for, i hvor høj Grad foreløbige Aftaler mellem de ved Amerikas Indgriben Sejrende allerede har trængt del amerikanske Fredsprogram ud af Diskussionen.

Der er næsten intet Punkt, paa hvilket der i Øjeblikket ikke appelleres kun til Vold og Magt. Om det saa blot gælder det lille Holland, der ikke alene har holdt sig neutralt, men har vist det nødlidende Belgien en overstrømmende og opofrende Hjertelighed under hele Krigen, saa tilsigtes der nu under de barokkeste Paaskud at frarive del store Stykker Land med rent hollandsk Befolkning. Man læse blot det velskrevne og udtømmende Flyveskrift De Aanval op Nederland. Geschreven voor en uilgegeven door groep Nederland van het algemeen Nederlandsch Verbond.

Man bruger som Paaskud, at Holland har givet Kejser Wilhelm og hans Søn — to dér i Landet højst upopulære Personligheder — et Tilflugtssted i Ulykken,hvad dog udelukkende taler til Hollands Ære, og man anvender som endnu el Paaskud, at enkelte Hollændere har beriget sig under Krigen, hvad der lige saa fuldt gælder om enkelte Belgiere og enkelte Franskmænd. Opgaven er at fravriste Holland Skeldemundingen og samtidigt faa den flamske Halvdel af Belgien for-fransket.

5.

Dog politiske Overgreb, som er planlagte og maaske ikke lader sig fuldføre, forsvinder helt i Sammenligning med den lige hjerteløse og tankeløse Politik, som har forskellige smuktklingende Navne, men bestaar i Udhungringen af Tyskland, Massedrabet af Børn, Kvinder og underernærede Mænd i saa stort Antal, at kun del mere direkte Massemord af Armenierne kan sammenlignes dermed. Men Kurder og Tyrker førte idet-mindste ikke Menneskehedens Idealer i Munden. De lod Betten og Retfærdigheden i Fred.

Som Oldtidens Kynikere, der parredes med deres Kvinder paa offentlig Gade, parrer Betten sig nu for alles Øjne med Retfærdigheden, og avler med Henrykkelse Hunger og Dod. Og mens dette sker, sidder diplomatiske Vigtigpetere og drøfter for fuldt Alvor Spørgsmaalet, for hvilken Domstol Wilhelm II skal stilles. Ret som om der var Tid til sligt Vrøvl.

6.

Efter at have ødelagt sig selv, har Europa nu dømt sig selv. Det kan vare et halvt eller belt Århundred, ikke mere, før alle vil forstaa det.

Faren for Europa er ikke militær. Den er industriel og lader sig, saa vidt jeg kan se, umuligt afvende. Faren kommer fra Østen, dels fra Japan, dels men ilangt højere Grad fra Kina. Industrielt vil det kun altfor snart være Europa umuligt at bestaa i Concur-rencen med det fjerne Østen.

Betingelsen for Sejr i Kappestrid er den at kunne arbejde stærkt, stadigt, nojsomt og forstandigt. Det kan Kineserne i højere Grad end noget europæisk Folk.

Europæerne har med Urette betragtet Østens Beboere som en lavere Bace; men de vil maaske nok kunne opkaste sig til Herrer over Kineserne. Dette gør imidlertid ikke det ringeste til Sagen. Befolkninger af lavere Bace, endog Kaffere under engelsk Herredomme, Javanesere under hollandsk, tager til efter langt større Maalestok end deres Herrer.

Hertil kommer, at Klimaet sætter Grænse for de saakaldte højere Bacers Trivsel. De duer f. Ex. ikke til at bebo Troperne eller Nordpolarlandene. Men Kineseren har den umaadelige Overlegenhed, at han kan trives under ethvert Klima, og under ethvert Klima ikke blot formerer sig, men lægger sig Formue til. Arbejde af hvide Mænd kan aldrig, naar Betingelserne er ens, concurrere med den gule Mands Arbejde.

Den hvide Bace har tilmed spildt sin Tid og sine Kræfter paa tusindaarig Militarisme, medens Kineserne har været industriélle i mange Tusind Aar. Der er ingen Art af Haandværk, i hvilket Kineseren ikke med Held kan tage Kampen op med den hvide Mand. Kinesernes Historie i Australien har bevist det. Dertor har saavel Australien som de Forenede Stater maattet give Love mod Indvandringen østfra. I Østens tropiske Egne har Kineserne ved deres større Dygtighed fortrængt endog de malaiiske Racer.

Japanernes Exempel har godtgjort, at en østerlandsk Stamme, der villigt tilegner sig Vestens Civilisa-tion, samtidigt begynder at formere sig stærkere. I de forste to og tyve Aar, efter at Japan havde foretaget sin Europæisering, forogedes Befolkningen med 25 °/0. Den forbedrede Hygiejne var vel Hovedaarsag. Samtidigt • forogedes Englands Befolkning med 7 % og Frankrigs slet ikke. Agerdyrkning, Silkeavl, Theavl, Fabriksdrift i Japan steg mellem 1883 og 1893 med 1014 o/0.

Man forestille sig nu en til Japans industrielle Udvikling svarende Fremgang for Kinas Befolkning (af 400 til 500 Millioner), der endog efter Japanernes egen Opfattelse er disse overlegne i Haandværk, Handelstalent, finansiel Begavelse, og man skimte Fremtiden!

Man betænke Kineserens Conservatisme; han er ikke saaledes conservativ at han ikke skulde forstaa sig paa Dampskibs-Speculationer og Telegraf koder; men saaledes, at ban har en mangetusindaarig. Vane til at leve af næsten Intet. Hans Fornøjelser og hans Laster er billige. Hans Standard of lifc har i Aar-tusinder været den lavest mulige.

Kommer Kappestriden altsaa til at staa mellem europæiske og amerikanske Arbejdere, der ikke kan faa Fornøjelser nok, ja betragter Fornøjelser som det Eneste, der gør Livet værdifuldt, og kinesiske Arbejdere, som næsten ingen Fornøjelser behover, saa er det unødigt at sige, hvad Resultatet maa blive. Skal europæiske og amerikanske Arbejdere, der stadigt kræver højere og højere Løn, mens de samtidigt vil arbejde et færre og færre Antal Timer om Dagen, til paa lige Vilkaar at concurrere med kinesiske Arbejdere, der har Aartusinders indgroede Vane lil ringe Løn og lang Arbejdstid, saa behover man ikke at være Spaamand for at forudsige, i hvad Retning der vil blive styret.Set under denne Synsvinkel synes den med saa store Ofre og Rædsler tilendebragte Verdenskrig en Begivenhed af mere underordnet Betydning, og det saakaldte Folkenes Forbund nærmest et Eventyr for Børn.

18. Marts 1919.

\SKINFRED.

1.

T7' ant begynder sin bekendte Afhandling Zum ewigen l\ Frieden med disse Ord: »Den evige Fred var Indskriften paa en hollandsk Værtshusholders Skilt, der forestillede en Kirkegaard«.

Andetsteds end paa Kirkegaarde har man sikkert ikke heller hidtil fundet den evige Fred, som det er flere Stormagters Hensigt nu at oprette og betrygge ved Hjælp af Voldstraktater og et Tvangsforbund, som faar den fine Titel af Folkenes Liga.

Kants Grundtanke var den, at der gives en almindelig Ret til Besiddelse af Jordens Kugleflade, og da Menneskene ikke kan sprede sig i det Uendelige paa en Klode, saa maa de taale hverandre som Naboer, eftersom

Ingen har storre Bet end den anden til at opholde sig noget Steds.

Den tyske Tænker anførte det fortrinlige Ord af en Græker: »Krigen er slem derved, at den skaber flere onde Mennesker end den slaar Mennesker ihjel.«

Afhandlingen om Den evige Fred udkom 1795.

1796 blevNapoleon Bonaparte udnævnt til Overgeneral over den franske Hær i Italien. Afhandlingen havde altsaa ikke den umiddelbare Folge at sikre Opnaael-sen af en uafbrudt Fredstilstand.2.

De sejrende Magters Statsmænd har betragtet det som givet, at den Fare for Verdensfreden, som det gjaldt om at nytte Øjeblikket til for enhver Pris at besværge var den, at det overvundne Tyskland kunde ville begynde Krig paany. De har derfor udpønset Middel efter Middel til at lamme og udsulte det tyske Folk, baste og binde det, sikre dets Afmagt og bringe det til Hjælpeloshedens Fortvivlelse. De har helt glemt, at de ikke førte Krig mod det tyske Folk, men udelukkende imod dets Militærkaste.

De har ikke opdaget, at den Fare, de har taget alle tænkelige Forholdsregler imod, er indbildt. Den virkelige Fare for Verdensfreden ligger paa et helt andet Punkt, ingenlunde i krigerske Tilbøjeligheder hos den nedbrudte Fjende, men i den Verdensrevolution, til hvilken Verdenskrigen, saavidt man i Øjeblikket kan skønne, er i Færd med at forvandle sig.

Til at forebygge Udbredelsen af en saadan almindelig Oprørstilstand vilde det først og fremmest være nødvendigt at lade de af den revolutionære Farsot angrebne Lande faa Levnedsmidler og Raastoffer, at hjælpe dem til Organisation af deres Kørsel og Fragt, til Orden i deres Finanser osv. — lutter Lægemidler imod den Epidemi, der truer Verdensfreden, som de sejrende Magter med en paafaldende Mangel paa politisk Instinkt har ladet aldeles uændsede, saa de istedet-for Underkastelse har afstedkommet Anarki, og istedet-for Fredens Sæd kun har saaet Dragetænder, der som de, der i gamle Dage blev saaede af Kadmos, hurtigt er skudte op af Jorden som bevæbnede Mænd. Disse slaar hverandre ihjel indbyrdes, og synes ikke tilsinds at høre op med denne Idræt for det første.

Den Fred, man er paa Nippet til at slutte, tager sigda forelobigt ud som en Skinfred. Man agter uvilkaar-ligt mere paa den Mængde Drab og Mord, som allevegne forefalder, end paa de ikke mange Egne, i hvilke der hersker en betinget Ro.

Man er ogsaa uden Studsen Vidne til dén Iver, med hvilken Landene arbejder paa om muligt at fravriste hverandre Provinser. Et af disse Losrivelsesforsog, Bestræbelsen for at faa Alandsøerne berøvede Finland og henlagte under Sverig, vilde, ifald det lykkedes, for bestandig overhugge ethvert Raand mellem Finland og Skandinavien. Man maa da haabe, at det trods Agitation intet Held faar med sig.

Hvor der for Tiden ikke myrdes med skarpe Skud eller Haandgranater, fremtvinger Klassekampen mangt et Sted ved Arbejdsnedlæggelser og Udespærringer den lydløse Død. Arbejdsnedlæggelsen er de af Fattigdom altfor Havesyges uheldsvangre Vaaben.

Nytaarsdag 1919 dræbte Direktøren for Øvreschle-siens Bjergværker, Jokisch, sig selv og efterlod dette gribende Testamente:

TIL ØVRESCHLESIENS BJERGMÆND.

Efter at vi forgæves har stræbt at gøre Indtryk paa Jer ved vore Ord, har jeg besluttet at forsøge det ved Gerning. Jeg vil dø for at bevise Jer, at de Sorger I volder vor af Jer misundte Tilværelse, er værre end Døden. Jeg ofrer altsaa mit Liv for at godtgøre Jer Umuligheden af hvad I kræver.

Den Lære, jeg tilraaber Jer fra Graven, lyder: Mishandl og fordriv ikke Eders Foresatte! I behøver dem og 1 finder ingen andre, der vilde staa parate til at arbejde sammen med gale Mennesker. I behøver dem, fordi I ikke kan drive Værkerne uden Ledere. Fattes de, saa ligger det hele Virke nede, og I maa sulte til Døde med samt Eders Kvinder, Eders Børn og hundredtusind uskyldige Borgere.

Den indtrængende Formaning, jeg retter til Eder, kalder Jer til ufortrødent Arbejd. Kun, naar I arbejder mer end før Kri-gen og kun, naar i stiller beskednere Krav, kan i gøre Regning paa Tilførsel af Levnedsmidler og paa lempelige Priser.

Da jeg er gaaet i Døden for Jer, saa tager Jer af min Hustru og mine kære Børn og hjælp dem, ifald de ved Eders Daar-skab kommer i Nød.

Borsigwerk, 1. Januar 1919. Jokisch.

3.

En af Aarsagerne, hvorfor der allevegne myrdes, er Pressens Ophidselse dels mod Folkeslag, dels mod Klasser, dels mod Enkeltmand. Det er selvfølgelig uberegneligt, hvor mange Procent af de Drab og Ulykker, som er indtraadte i de sidste halvfemte Aar, der er afstedkomne ved opæggende, overdrivende eller rent ud usandfærdige Avisartikler, som har været Udslag af forskelligartet Had, men man kan være ganske sikker paa, at Tallet, ifald det kunde opgøres, vilde forbause og forfærde.

Mordet paa den bayerske Førsteminister, Kurt Eis-ner kan tages som Exempel.

Denne i Nordens borgerlige Presse lidet omtalte, men fremragende Mand, der i Aartier havde lidt for sine Idealer og ufortrødent kæmpet for dem, kom omsider til Magten i sit Fødeland. Han forlod Fængslet for at indtage Pladsen som Conseilpræsident.

Som saadan blev han forfulgt, smædet, latterliggjort og lagt for Had i den sydtyske Presse.

Det er selvfølgelig Journalistens Privilegium at være Karikaturtegner (som det er Mandens Privilegium at være grim). Men baade hvad Skriveriet og hvad Udseendet angaar, er der som bekendt Væsener, der misbruger deres Privilegium.

Eisner blev skildret som hjerteløs, følelsesløs Stræber. Det hed sig, at skont Tysker brugte han de førsteDage, han fik Magten, til at trøste franske Fanger, mens han tilraabte sine Brødre, de tyske Fanger i Frankrig, som maatte hugge Sten paa Landevejene, et: Bliv, hvor I er! Han var Manden med det pjuskede Haar, der havde indstuderet sig et spotsk Smil for at skjule sin jødiske Races Sentimentalitet. Han afmaltes som haardhjertet Satan for de Modre, der ængsteligt ventede paa deres Sønner, for de Kvinder, som i Angst og Bæven savnede den Mand, de havde kær. Sandheden var, at Ingen i Schweiz havde talt med saa overbevisende Kraft som han til de franske Delegerede om de tyske Fangers Ret til Hjemsendelse.

De, som har kendt Eisner, vidner enstemmigt, at han stod lige højt ved Aand og Hjerte.

Man læse, i hvilken Tone Alfred Fried taler om ham i sit Maanedsskrift, eller man læse i Manchester Guardian, hvorledes Bladets specielle Correspondent i en Artikel af 23. Februar fra Warszawa taler om det mægtige Indtryk, han modtog ved en Audiens hos Eisner.

Han fortæller forst om den simple tre Værelsers Lejlighed, med hvilken Kurt Eisner og hans Hustru nøjedes i Ministerpalæet. I Modsætning til Fru Eisner, som kom ud af Ligevægt, naar hun talle om Mandens Fjender og om de Bagvaskelser, de udspredte om ham, var Eisner selv fuldstændigt ligegyldig ved disse Bagvaskelser. Men han talte udførligt om sine Planer for Tysklands Fremtid.

Det var en Modstander af Eisner, siger Correspon-denten, en Mand fra den conservative Lejr, som gav ham den rigtige Forestilling om den omstridte Mand, nemlig den bayerske Trafikminister, Heinrich von Frauendorfer, hvem Eisner havde ladet beholde sin Post, skont han'havde beklædt den under den gamle Statsskik, da Ingen var mere egnet til den. »Eisner«,

sagde Heinrich von Frauendorfer, »er en af Tysklands største Personligheder. Han har en ren Vilje; han duer efter min Mening ikke til Administrator, men han er Profet, Inspirerer, Fører«.

Ganske saaledes sagde en overmaade betydelig Mand, Sekretæren for Ukraines Legation til England, endnu igaar

til mig selv, at da han for en halv Snes Aar siden under et Ophold i Tyskland en Dag havde sogt Kurt Eisner, modtog han et uforglemmeligt Indtryk af Aand og Storhed.

Manchester Guardian s Correspondent skriver: »Baade Eisner's Venner og hans Fjender havde sagt mig, at han raadede over store Masser af Folket i Tyskland som ingen anden Mand. Jeg begreb det, da jeg stod overfor ham i hans Embedsbolig i Udenrigsministeriets Palads. Jeg har aldrig set et mere alvorligt Ansigt, et hvori der var færre Spor af Selviskhed eller personlig Forfængelighed.«

Eisner var en bleg og spinkel Mand. Hans Program var vidtgaaende, men han vilde, for at undgaa Borgerkrig, udføre det lidt efter lidt. I hans allerførste Proklamation af 8. November 1918 skrev han: »Vi har den største Afsky for enhver Blodsudgydelse«.

Da han optraadte i Bern i Februar i Aar talte han med de fjendtlige Folks Bepræsentanter kun for at bane Vej for Folkenes Forsoning. Ikke desmindre var det denne hans Optræden der, ganske løgnagtigt fremstilt af Miinchens borgerlige Presse, fremkaldte det Baseri imod ham, den Overbevisning om, at han var et Skadedyr, der burde udryddes, som bragte den attenaarige adelige Lieutenant til at strække ham til Jorden med Revolverskud.

I Pressefrihedens Navn protesteredes derefter overalt i tyske Blade med Lidenskab mod de bayerske Socialisternes Stormløb imod den borgerlige PressesRotationsmaskiner og imod den Overlast, Avisernes Trykkerier led. Selvtægt er visselig ikke af det Gode. Men som Ziiricheren Andreas Latzko har gjort opmærksom paa: Det giver dog Stof til Eftertanke, at efter Mordet paa Eisner lod Underklassen trods sit Vildskab, trods Savn og Sult og Tørst, alle de store Juvelerbutiker med deres Ædelstene af uhyre Værdi, alle de berømte Bagerier og Bryggerier i Miinchen, fuldstændigt urørte, men kastede sig udelukkende over de Aviser, der havde indeholdt Smædeartiklerne mod Landets ledende Mand.

4.

Det Tegn, hvori vor Tidsalder staar, er Mordets. Afvexlende foregaar Massemord og Enkeltmord. I April Maaned er i Sachsen Krigsministeren bleven kastet i Elben og fra Flodbredden nedskudt.

I Pinsk i Lithauen blev den 5. April om Eftermiddagen, da der var Møde i den Zionistiske Klub i det Jøderne tilhørende Folkets Hus, dette omringet af polsk Militær. Alle de Tilstedeværende blev anholdte, førte til Byens Torv, og til sidste Mand nedskudte der. Antallet af de Myrdede er forelobigt anslaaet til mellem halvtreds og hundrede.

I de forskelligste Lande godkendes ethvert Mord, som efter de i Landet herskende Fordomme anses for gavnligt eller dog undskyldt. Europa er gaaet et fuldt Aarhundrede tilbage i Civilisation.

Uden synderlig Forundring har Menneskeheden derfor været Vidne til at Jaurés's Morder, hvis Proces man, med fuld Bevidsthed om Øjemedet, havde skudt ud i halvfemte Aar, af den franske Domstol er blevet pure frikendt. Jaurés havde kort for Krigens Udbrud i Schweiz ivrigt stræbt at forhindre den ved Forstaaelse mellem franske og tyske Socialister. Han havde endnu

6*d. 29. Juli — samme Dag som den franske Regering gav den russiske sil Tilsagn, at staa Last og Brast med den — skrevet til sin Ven, den belgiske Socialistfører, senere Minister, van der Velde (med hvem han i 1910 daglig var sammen i Kjøbenhavn): »Stillingen vilde tabe sin Spænding, hvis den franske Regering erklærede, at den ikke betragtede den serbiske Sag som et russisk Anliggende i den Mening, Ordet har i de Overenskomster, der binder Frankrig og Rusland til hinanden. Det staar i den franske Regerings Magt at hindre Rusland i at føre Krig. Men man søger Krigen, til hvilken man længe har hidset«.

Jaurés havde desuden skrevet: »Her driver alle skadelige Kræfter til den Krig, som man vil føre for at tilfredsstille en sygelig Ærgerrighed, og fordi Børserne i London og Paris spekulerer paa Petersburg«.

31. Juli 1914 om Aftenen blev Jaurés myrdet af en patriotisk Opvarter med det uhyggelige Navn Villain. De, hvem Drabet var kærkomment, har sørget for dennes fuldstændige Frikendelse.

Da det saa for ilde ud, at den lige saa ubetydelige Anarkist Cottin, som skod paa Clemenceau (uden større Resultat end at Conseilpræsidenten maatte holde sig et Par Dage inde) umiddelbart blev dømt til Doden, er dennes Straf for Skams Skyld bleven ændret til tiaarigt Tugthus. Dog Parallelen til Villain's Frikendelse er ikke den ligegyldige Dom over den ligegyldige Cottin, men den Dom over Dreyfus, der Aaringer igennem kaldte Clemenceau i Harnisk.

5.

Dr. L. Haden Guest, en bekendt engelsk Socialistfører, Medlem af Londons County Council, der nylig som Militærlæge har tilbragt et halvt Aar i Ægypten og dér lærte de forskellige Partiers Høvdinge personligtat kende, har i London udtalt sig paa lærerig Maade om sine Erfaringer.

Han mener, at den nationalistiske Bevægelse ikke er den vigtigste Bestanddel i .Situationen; men at Oprindelsen til Misfornøjelsen maa søges i den slette Behandling, for hvilken Fellah'erne har været Genstand under Krigen. Omtrent 120,000 Ægyptere var optagne i det Ægyptiske Arbejder-Corps, i Kanaltrans-port-Corpset, og i Corpserne for Transport paa Kamelog Æselryg. Det hed sig, at disse Mænd frivilligt havde ladet sig hverve; men i de fleste Tilfælde var de hvervede ved Tvang.

Lønningerne var ikke altfor lave; men sidste Vinter blev et meget stort Antal af dem slet ernærede og utilstrækkeligt klædte. Dr. Guest besøgte selv Lejre, hvor der savnedes baade Føde og Tæpper. Desuden holdt man Mænd, hvis Contract lød paa et halvt Aar, tilbage langt over Tiden. Der udbrød ofte Epidemier, og det skortede yderst stærkt paa Lægehjælp, Døds-procenten var meget boj. Straffen var Piskning.

Følgen var, at enhver Ægypter, der vendte tilbage til sin Landsby, gav sin Misfornøjelse Luft og blev et Midtpunkt, fra hvilket Utilfredsheden og Oprørsstem-ningen bredte sig.

Til denne Misstemning af fysiske Grunde kom en Uro der havde en aandelig Oprindelse. Nationalitetsfølelse i Ordets europæiske Mening findes ikke hos Muhamedanere; men Araberne i /Egypten ser med Uvilje paa det engelske Styre dér, og med Uro paa den uvisse Skæbne, der forestaar den arabiske Stamme og den muhamedanske Beligion, naar Palæstina kommer under zionistisk Forvaltning, og især naar Syrien kommer under fransk. Den paa Grund af Krigen højligt forbedrede Jernbaneforbindelse har bragtAraberne i alle det nærmere Østens Lande hverandre ganske nær.

Den nationalistiske Bevægelse kan i Ægypten ikke være stærk, da der er 11 Millioner Fellah'er, som hverken kan læse eller skrive, og kun 1 Million mer eller mindre kultiverede Ægyptere. Disse lever mest i Cairo og Alexandria. Men ogsaa denne Million, der kalder sig selv Nationalister, er helt udelukket fra at have Del i Landets Styrelse, og Censuren i Ægypten gaar saa vidt, at neppe noget ægyptisk Blad har Lov at bringe en Nyhed fra Europa.

Da enhver folkelig Rejsning strax bliver slaaet ned (den sidste særligt ved Hjælp af Bomber fra militære Flyvemaskiner) maa et saa udviklet Tvangsregimente betragtes som ufornødent.

Som man vil have set, har Lord Curzon nylig erklæret, at Negteisen af Bejsetilladelse til de ægyptiske Ministre Rushdi Pasha og Adly Pasha kun tilsigtede ikke at spilde disse Mænds Tid, da deres Ønsker dog ikke straks kunde forelægges Fredsconferencen, men at denne Tilladelse nu vil blive givet. Derimod kan det efter Lord Curzons Opfattelse umuligt tillades de deporterede ægyptiske Førere, Mænd som Said Zag-hini Pasha og andre ligesindede at vende tilbage, da deres tilstaaede Øjemed er at fordrive det britiske Styre fra Ægypten. — Man tor formode, at Rushdi Pasha og Adly Pasha er ret ufarlige Personligheder.

6.

Tanken paa Ægypten leder Tanken hen paa Indien, hvor Forholdene i visse Maader er analoge.

W. I. Bryan anfører i sin Bog British Rule in India disse Ord af den indiske Udgiver af Calcutta-Ma-gasinel Indian World: »Hvis Indien ikke endnu har fri Forfatning, saa er dette visselig ikke Landets Fejl.Naar Indien efter i halvandet Aarhundrede at have staaet under britisk Herredomme, endnu er hvad det var i Middelalderen,

hvilken sørgelig Commentar afgiver dette saa ikke til dette Styres dannende Indflydelse !

»Da Englænderne kom til Indien, var Landet det ledende i asiatisk Civilisation og det uomtvistede Lys-Midtpunkt i Asiens Verden. Japan kom dengang slet ikke i Betragtning.

»Men nu har i blot 50 Aar Japan omformet sin Historie, givet alt moderne Fremskridt Plads, mens Indien efter 150 Aars engelsk Styre endnu er fordomt til at staa under Formynderskab.«

W. I. Bryan oplyser efter indiske Kilder, at fire Landsbyer af fem er uden nogen Skolebygning. IHor Aarene 1 V)04—1905 opgiver Regeringen selv, at af de hoje Skatter anvendtes 6V2 Million Pund Sterling til Undervisningsvæsenet, 90 Millioner til Hæren, og at for det næste Aar vilde Undervisningsbudgettet voxe med en halv Million, Hærens Budget med 12 Millioner. Parlamentsmedlemmet J. Ramsay Mac Donald gør i sit Skrift Awakening of India opmærksom paa den Uretfærdighed, at Udgifterne for Hæren i Indien, som det tilkommer det hele engelske Imperium, altsaa ogsaa Canada og Australien, at bære, afholdes al de indiske Skatteydere alene. Han viser det Uforholds* mæssige i, at den lille indiske Stat Baroda med to Millioner Indvaanere giver 660,000 Pund Sterling ud til sit Undervisnings væsen og snart vil lade Summen stige til en Million, mens Storbritannien til det hele Indien med dets mer end 300 Millioner Mennesker kun giver 6Million ud til L ndervisning.

Følgen er, al i Indien 90% af de mandlige Indbyggere, 99 u/0 af Kvinderne, hverken kan læse eller skrive. " Man kan ikke kalde det nuværende engelske Styrei Indien forstandigt. Omtrent 8000 britiske Embeds-mænd i Indien har i aarlig Løn 14 Millioner Pund Sterling; 130,000 Indere, som ligeledes anvendes i Civiltjenesten, bar tilsammen 3'/4 Million.

Lord Curzon meddeler, at medens ingen Englænder eller Englænderinde har under 16 shilling om Ugen, fortjener efter de officielle Kilder den indfødte indiske Arbejder 26 Shilling om Aaret.

Fra 1800 til 1900 døde der i Indien 32 Millioner af Sult, af hvilke 19 Millioner alene mellem 1891 og 1900.

Efter Sir William Hunter’s Beregning er 40 Millioner Indere underernærede; efter Mr. William Digby’s Beregning i Self-Governmenl for India 70 Millioner.

Øjensynligt for at hævde Bespekten for det herskende Folk er det enhver Indier, selv den fornemste, forbudt at spise sammen med Europæere eller at køre paa Jernbane i samme Klasse Vogne. Mr. Shaw Des-mond anfører Tilfælde, hvor indiske Regenter, som er vante til at tiltales Deres Majestæt, af Englænderne behandles som Underklasse. Medlemmerne af den Engelske Klub i Bombay afviste med Protest Emiren af Afghanistan, der ønskede som Gæst at indtage et enligt Middagsmaaltid i Klubben.

Mr. Shaw Desmonds Artikel i The London Magazine for Marts 1914 lærer En, at naar Indien siden 1858 aldrig mer har gjort noget større Oprørsforsøg, beroer det blot paa, at det ikke er tilladt nogen Indfødt at besidde Vaaben, end ikke et enkelt Gevær.

Under Krigen har det store Bige befundet sig i en Febertilstand. Der har fundet Uroligheder og Plyndringer Sted rundt omkring. Sammensværgelser og oprørske Overfald (dacoities, som de kaldes) giver stadigt Anledning til Fængslinger og Deportationer. Alt vil i Længden bero paa, om den kvart Million ind-fødte Tropper, der udgør Stammen i den engelsk-in-diske Hær, forbliver paalidelig eller ikke.

Saavidt en ikke af Selvsyn underrettet Iagttager kan domme, synes Englænderne i Indien blot at kunne stole paa de ældre Slægtled. De Hinduer og Hinduer-inder, jeg personligt har truffet, har været højst utilfredse, med Undtagelse af en enkelt, som indfortes hos mig af en britisk Legationsattaché.

Meget betegnende berettes — efter at Ovenstaaende var nedskrevet i Telegrammer fra Vicekongen af Indien om Uroligheder i Punjah og Bombay som Folge af Lovforslaget imod oprørsk Agitation: I Amritsar forefaldt der alvorlige Optøjer, og Godsbanegaarden, Raadhuset og to Banker blev brændte. I Ahmedabad afbrændte Oprørerne Telegrafstationen, en Fabrik og to Regeringsbygninger. I Bombay herskede der 12. April stor Forstyrrelse. Det ridende Politi gjorde Indhug paa Mængden og de fleste Butiker var lukkede.

Der dræbes i de officielle Telegrammer ved Sammenstød gerne fem Europæere og tredive Indfødte, hvorved Retfærdigheden sker Fyldest. Sandheden erfares naturligvis saa lidt om Indien som om noget andet Land, saa længe der raader Censur over Europa, Asien, Afrika og Amerika. Det Eneste, man med Sikkerhed kan spore, er at ogsaa i vaabenløse Refolk-ninger er der i Øjeblikket Uro og Opstandsforsøg.

7.

Naar man sammenligner Maaden, paa hvilken den i lange Tider saa smædede Wiener Congres i 1814 traadte sammen, med Maaden, hvorpaa der i Øjeblikket forhandles om Fredspræliminarierne i Paris, føler man hvor umaadeligt Europa i et Aarhundrede er gaaet tilbage i Courtoisie.

Ogsaa dengang aabnede Sejrherrerne, de fire for-bundne Stormagter, Østerrig, Rusland, Prøjsen og England Congressen med den Beslutning, at den Overvundne (dengang Frankrig) skulde være udelukket fra Forhandlingerne. Men dengang satte Talleyrand som Frankrigs Repræsentant igennem, at endnu fire Magter, nemlig Spanien, Portugal, Sverig og Frank rig med lige Ret og lige Stemme fik Adgang til det afgørende Udvalg. Ja han fik sat igennem, al der ingen anden Rangforordning blev indført end den alfabetiske, saa Østerrig (Autriche) i Metternichs Person fik Forsædet. Og som bekendt omgikkes alle Congressens Medlemmer selskabeligt; som ikke mindre kendt indtog den overvundne Magts Repræsentant en saare fremtrædende Plads.

Man sammenligne dette Forhold med Tysklands og Ruslands fuldstændige Udelukkelse fra de foreløbige Forhandlinger.

Hvad vi for Tiden er Vidner til, det er Forberedelserne til en Skinfred. De Tilløb, der sker til en Verdensrevolution, og den i alle Landes Proletariat gærende Utilfredshed vil tilintetgøre Skinfreden.

Saavidt det kan skønnes, har Vestmagternes Regeringer en moraliserende, næsten teologisk Opfattelse af Bolshevismen. De mener, den er en Sygdom, der kun bryder ud i overvundne Stater, medens Sejren gør uimodtagelig for den. De tror, den er en himmel-sendt Straf, i Rusland for denne Stormagts Frafald fra de Allierede, i Tyskland og Østerrig-Ungarn for Militarisme og den i sin Tid af Bismarck indvarslede Politik.

Naar der fra en mod Vestmagterne fjendtlig Side trues med, at den uhyre Omvæltning kan brede sig til de nu tilsyneladende betryggede Stater, betragtes dette som et frugtesløst Forsøg enten af det afmægtige tyske og ungarske Demokrati, eller af det hen-svgnende russiske Voldsstyre, paa at skræmme de solidt underbyggede sejrende Magter, Frankrig, England, Nordamerika.

Som Vaccine mod Bolshevismen anvendes i Vesteuropa Landvindinger og Skadeserstatninger. Disse vil formentlig hindre et f. Ex. i Frankrig frembrydende indre Anarki fra at forene sig med det Anarki, der trænger vest paa fra Østen. Fremtiden vil vise, om dette Haab virkeliggøres eller gøres til Skamme.

Tilbageerobringen af Elsass og Lothringen opfattes af Frankrigs oftenlige Mening som en Retfærdigheds-handling og er det i Virkeligheden, mindre fordi Frankrig skulde have en historisk Ret til disse Lande, end fordi det tyske Rige har behandlet de to Provinser med saa oprørende Uforstand og Brutalitet, at Indbyggerne, selv om deres store Flertal er tysktalende, efter al Sandsynlighed vil føle Tilbageerobringen som Befrielse.

Hvad Skadeserstatning angaar, saa er alle dybest gaa-ende Tab efter deres Natur uerstattelige, Tabene af Menneskeliv, Ødelæggelsen af kunstneriske og økonomiske Værdier.

Selve Bortodslingen af Nationalformuen til uproduktive Formaal er en umaadelig Ulykke. Men ved Genvindingen af Elsass og Lothringen indvinder Frankrig et Landomraade, hvis Værdi siden Tabet er mangefold forøget ved alle de Kapitaler, den tyske Forvaltning har anbragt deri, og som er blevet saa rigt, at det mer end erstatter de rent økonomiske Tab, Frankrig under Krigen har lidt.

For Englands Vedkommende har en britisk Minister selv betonet, at Erhvervelsen af Mesopotamien er tilstrækkelig til at dække Englands samtlige Ivrigsom-kostninger. Dertil kommer Overtagelsen af alt det Arbejde, Tyskland har nedlagt i Bagdadbanen, og Bort-fald af den tyske Concurrence paa Havet. Alligevel er det lidet sandsynligt, at Landvinding og Skadeserstatning vil berolige Menigmand i de sejrende Stater.

Det gamle Bud »Elsk din Næste som dig selv« trænger i vore Dage højligt til at fuldstændiggøres med et andet: Elsk din Næstes Land eller Folk som dit eget!

Der gøres for Tiden adskillige Forsøg paa Tilvejebringelse af gensidig Forstaaelse mellem de Folkeslag, som har bekriget hverandre. Det er naturligt, at der er sket saadanne indledende Skridt fra tysk Side; men tle har efter Sagens Natur ringe Udsigt til at lykkes, da en saadan Forstaaelse i altfor høj Grad er i Tysklands Interesse nu. Langt mere Vægt lægger jeg for min Part paa de Bestræbelser, der udgaar fra England.

Med den største Beundring maa den upartiske Iagttager forfølge den Virksomhed, der fra Krigens første Dag under de uhørte Vanskeligheder, som Censuren og den specielle Ivrigslovgivning lagde i Vejen, er bleven udfoldet af The Union af Democratic Control. Det er Blomsten af Englands nedarvede politiske Intelligens, for hvilken denne Union har været et Drivhus; det er selve Hærkærnen af engelsk Retsind, som her kæmper mod den kompakte Majoritet. Et enkelt Navn overskygger de andre, E. D. Morel's.

Ligesom det, der i engelsk Væsen er mandigst, aaben-barer sig her hos de forholdsvis faa imod de endnu altfor mange, saaledes kommer det, der i engelsk Væsen er menneskeligt og kvindeligt, til Udbrud i den nys stiftede, ikke mindre anerkendelsesværdige og Ærefrygt indgydende, Forening Fight the famine Coun-cil, hvis Chairman er den samme Lord Parmoor, der nylig indtog Forsædet ved Protestmodet i London modMyrderierne i Pinsk. Dette liaad har i sin Bestyrelse bl. a. to Damer.

I en privat Skrivelse fra Raadet (Bank Chambers, 329 High Holborn, London, W. C. 2) hedder det betegnende: »Vi foler, at dersom det jævne Folk i England havde nogen klar Forestilling om hvad der gøres i dets Navn og om den Fare for det selv, som udspringer af den Hungersdød og den Arbejdsloshed, som er vidtspredle Europa over, saa vilde Blokaden ikke kunne opretholdes en Dag endnu.«

Her er nogle Prøver af denne Forenings Opraab:

For hver Dag, som gaar, breder Hungersnøden sig i mange Lande. Medens Diplomaterne taler i Paris, dor Mænd, Kvinder, Børn. Blokaden opretholdes af politiske Grunde. Se her, hvad der foregaar:

Rumænien dør ud af Sult, Kulde og Sygdomme. Bønderne holder Livet oppe ved at spise Rødder. »Mit Land«, skriver en Correspondent, »er ganske uden Føde, Klæder og Lægemidler; man har desuden berøvet os Lejlighed til at indføre dem.«

I mange Landsbyer i Syditalien er af hvert Hundrede Mennesker kun femten raske.

I Bøhmen har en italiensk Officer set Flokke af udhungrede Børn, halvtresindstyve Hænder udstrakte efter en Gnalling Brød.

Tre Fjerdedele af Befolkningen i Polen er i Nød. I et eneste Hjem for Modre blev efter to Maaneders Forløb af 91 Børn kun 1 i Live.

Femten Millioner Mennesker i Nordre Ruslcind er paa den yderste Grænse af Hungersnød. I Moskvå er der hver Uge tusind nye Tyfustilfælde, og Lægemidlerne er omtrent opbrugte.

Det er beregnet, at i Tyskland er allerede 750,000 Mennesker [nøjagtigere 763,000] døde Hungersdøden; de Forraad af Levnedsmidler, der er tilbage, er snart brugt op. Af hvert 100 Børn dør 80 af Mangel paa passende Næring.

Nogle af os har erfaret, hvad det vil sige at sulte. Forestil Eder, hvad dette vil sige!

Vore Soldater ved Bhinen har indsendt til Paris Klager over Kvinders og Børns Lidelser. Vil I ikke understøtte dem?Lloyd George sagde 27. Februar til Industrimødets Medlemmer, at Blokaden er en Hindring for Industrien og saaledes foraarsager Arbejdsløshed herhjemme. At hæve Blokaden er da det bedste Middel til at raade Bod paa Arbejdsløsheden.

Er det vort Folk værdigt at sulte Børn ihjel for at gennemtvinge de Allieredes Krav overfor en slagen Fjende?

I et andet af Opraabene, det som har Titlen: Europa er i stor Fare, er i Begyndelsen Danmarks heldige Stilling under og efter Krigen erindret. Det hedder her: »I alle Europas Lande, med Undtagelse af vort eget og maaske Danmark, lider Mænd, Kvinder og Born haard Nod; i nogle Tilfælde dør de i Hundred-eller Tusindvis Hungersdøden.«

Ypperligt formet er dette Flyveblad:

SULTENS li PUNKTER

»Vi gennemtvinger Blokaden med Strenghed.«

Mr. Winslon-Churchilt i Underhuset 3. Marts 1919.

Sutt fører de enkelte Mennesker til

1. Skidenhed.

2. Uhæderlighed.

3. Usædelighed.

4. Frygt.

5. Vold.

6. Mord.

7. Udartning.

8. Sygdom.

9. Fortvivlelse.

10. Død,

11. Selvmord.

12. Smitsot. og Folkene til

13. Fallit.

14. Bædselsregimente.

Blokaden udsulter Allierede og Neutrale ikke mindre endCentralmagternes 90 Millioner Mennesker. Den har gjort vor egen Handel stort Afbræk og har gjort vore Allieredes ikke mindre stor Skade.

Skriv til Deres Parlamentsmedlem og

Forlang Blokadens Ophævelse'.

Dette maa være Prøver nok. Man ser, hvor virksomme Englændere og Englænderinder er i den gode Sags Tjeneste.

Selv om de Danske i dette Tilfælde udgør en Tilskuernation, er dette ingen Aarsag til at overhore Ordet: Elsk din Næstes Folk som dit eget!

Ordet klinger desværre næsten parodisk paa et Tidspunkt, hvor Menneskene neppe ophører at hudflette hverandre med Nationalhadets Svøber uden for at piske hverandre med Klassekampens Skorpioner.

Den 17. April 1919.RUNDSKUE

Nichts schrecklicher kann dem

Menschen geschehn als das Absurde verkorpert sehn.

Goethe.

i.

ER var engang en fortræffelig nordamerikansk

Provinsprofessor fra et lille Universitet med 300 Studenter i en lille By med 5000 Indbyggere. Han opgav Videnskaben for at slaa sig paa Politiken, blev Guvernør for New Jersey og derefter i 1913 i sit 57. Aar bombarderet op paa Magtens Tinde som de Forenede Staters 28. Præsident. Thomas Woodrow Wilson stod i Evner ingenlunde tilbage for sin Forgænger Taft, i Karakterstyrke ikke tilbage for sin Forgænger Mac Kinley; han lagde langt mindre Vægt paa at gøre Opsigt end hans Forgænger og Medbejler Roosevelt, var altsaa sin Stilling fuldkomment voxen. Han blev Ophavsmand til fjorten af de mest udmærkede Punkter, Verdenshistorien har set. De traadte desværre ikke i Kraft.

Pallas Athene sprang i sin Tid lyslevende ud af Zeus's Pande. Woodrow Wilson nedkom paa lignende Maade med en lille Dodfodt, kaldet Folkenes Forbund.

Han lagde den i Vuggen, netop som et Stormpust af politisk Lidenskab, en sand Skypumpe af politisk Vanvid hvirvlede hen over en saakaldt Fredscongres i

Georg Brandes: Tragediens anden Del, 7Europa, og hvirvlede Nationerne Støv i Øjnene, saa de ikke saa, hvad der foregik. Man fik saa den spæde Dødfødte ombyttet med en kraftig Skifting, som man gav samme Navn, og som med en Hungerpisk i den ene Haand og en Spændetrøje i den anden alt i Vuggen kvalte de mindre Staters Neutralitet, ligesom Hercules i samme unge Alder kvalte Slanger.

De neutrale Landes Beboere blev meget ilde til Mode derved. Man befandt sig nemlig uden Tvivl bedre i de forhistoriske Hulebeboeres Huler end i det 20. Aarhundredes Skyttegrave.

2.

Folkeslagenes Tankeloshed har i Reglen to Stadier: Forst er de godtroende, tror paa Alt hvad der af de Ledende bildes dem ind, og lader sig da kommandere til at begaa gruelige Rædsler mod hverandre, medens de selv for at hævne virkelig eller indbildt Uret dqjer alt muligt ondt.

Naar de derefter opdager, at man har misbrugt og skuffet dem, saa lier de enten stille for ikke at robe, at de har ladet sig narre, eller de taber Troen ikke blot paa Alt, hvad man har foregoglel dem, men paa hele den bestaaende Samfundsorden. De bliver vilde, agter hverken Lov eller Ret, hengiver sig til Plyndringer og Mord, begaar under Borgerkrig nye giue-lige Rædsler, og udsætter for at hævne de jordiske Forholds Uretfærdighed andre og sig selv for Hungers-døden.

Tyskerne havde sammentømret og sammenstobt en uhyre Krigsmaskine. Militærpartiet, understøttet af de literære Skraalhase, vilde ikke lade den staa og ruste, men anvende den til Magtforogelse.

Til det tyske Folk blev derfor fortalt, at det maatte forsvare det truede Fædreland, og 1"olket var fastoverbevist om, at dets Regering var uden ringeste Skyld i Krigens Udbrud, men at del gjaldt en Kamp paa Liv og Dod for Tysklands Existens. Da der faktisk havde dannet sig en Ring af fjendtligt sindede Magter omkring Tyskland, var det let at mæske det ulykkelige Folk med en Sammenblanding af Løgn og Sandhed, en Cocktail, der virkede mere ophidsende end nogen Blanding af forskellige Brændevinssorter. Folket kom i Raseri, og mente, at hvad end dets Regering bedrev, den var i sin Ret.

Det uhyre Flertal af tyske Officerer og Soldater var i sig selv skikkelige Mennesker, i deres Hjerter fredeligt sindede, der helst var blevne hjemme, og kun hadede Fjenden, fordi man havde bibragt dem den Tro, at hele Uretten var paa hans Side. Henved fem Aar igennem læste disse Mennesker jo ikke en Linie, som ikke var censureret, lavet til, godkendt af de Ledende, systematisk tilpasset til Fortolkning af enhver Handling og enhver Hændelse, der indtraadte, i Overensstemmelse med den en Gang for alle af Militærpartiet lagte Plan. Tyskerne var, som Englænderne, Franskmændene, Italienerne osv. ved et syvfoldigt Pig-traadshegn spærrede ud fra

Sandheden.

De Ugerninger, som skete, foretoges fra tysk (som fra enhver anden) Side efter Ordre. Hverken de underordnede Officerer eller de Menige havde Ansvaret for dem. De stod som alle Hæres Soldater under Ly-dighedspligten; de forraaedes naturligvis ved selve Krigen.

Der var desuden i den tyske Nation, som i enhver anden, bestialske Individer, Umennesker, hvis Raahed oprører. Lad os (som den engelske Forfatter Norman Angell har foreslaaet) anslaa disse bestialske Mænd til det uhyre Tal af Hundredtusind i de tyske og øster-rigske Hære, der har deltaget i Krigen. Det bliver i

7*Forhold til Befolkningernes Tal ikke én af Hundrede, men én af Tusind. Og det er da ufornodent at udvikle Urimeligheden og Uretfærdigheden af at kalde de øvrige 999 brutale, fordi denne ene var det. For Krigen blev i England én af 800 anklaget kriminelt.

Hovedsagen er, at det store Flertal af det tyske Folk, dets Bonder og Arbejdere, dets Borgere og Lærde og Kunstnere var ærligt overbeviste om, at de forte en Forsvarskamp under en dem af misundelige Fjendei paatvunget Krig.

3.

Det engelske Folk har levet disse halvfemte Aar ikke mindre fast bundet for Øjnene, saaledes optaget af Illusioner, at det end ikke har skimtet \iikelig-heden.

Ikke et Muk af hvad der virkelig foregik har Folkets store Masser kunnet begribe, og det af den simple Grund, at Alt skete hemmeligt, og blev bortlojet, naar der opstod en Anelse om det.

Hemmeligt havde England før Krigen forpligtet sig til at skaffe Czarens forfærdelige Styre Konstantinopel som Løn for hans Bistand i en kommende Krig, og det skont britisk Politik et Aarhundred igennem havde stræbt og kæmpet for at holde Buslands Lyst til Konstantinopel i Ave.

Hemmeligt havde Englands Statsmænd forpligtet sig til at ofre Czaren Persiens Uafhængighed paa samme Tid, som de offenlig og højtideligt erklærede at ville hævde den.

Hemmeligt havde England tilkøbt sig Italiens Medvirkning ved at love det Dalmatien og store Strækninger af Østerrig-Ungarn, hvor der taltes kroatisk og tysk. Derfor afslog den italienske Regering — hvad der ellers maatte forbause — Østerrig-Ungarns Tilbudom fredelig Overdragelse af det hele Italia irredenta, blot man i Quirinalet vilde forblive neutral.

Hemmeligt var Englands Statsmænd blevne enige med Frankrig om en Deling af det asiatiske Tyrki, saa England fik Mesopotamien mod at afstaa Frankrig Syrien.

Hemmeligt havde de for at sikre sig Rumæniens Tilslutning lovet dette Rige store Stykker af Ungarn, hvori der ikke taltes et Ord rumænsk.

Hemmeligt var endelig den engelske Udenrigsminister bleven enig med franske Diplomater om Overførelse af en stor engelsk Hær til Fastlandet. (Se Verdenskrigen. 4. Udgave S. 12, 317, 321—322). Og da det engelske Folk for ingen Pris maatte vide Resked herom, eftersom det i saa Fald gennem sit Parlament kunde forpurre Aftalen, negtede Ministrene haard-nakket, at nogen saadan Overenskomst var ind-gaaet.

I Februar 1913 sagde Lord Hugh Cecil under Adressedebatten: »Det er en meget almindelig Antagelse, at dette Land har indgaaet en Forpligtelse, ikke just en Traktat, men en Forpligtelse, der stammer fra en af Ministeriet given Forsikring, til at sende en betydelig væbnet Styrke til at operere i Europa.« Mr. Asquith afbrød her Lord Cecil med de Ord: »Jeg føler mig tvungen til at sigt, dette ikke er sandt.«

24. Marts 1913 blev Førsteministeren atter spurgt, om britisk Militær under visse Omstændigheder kunde blive indkaldt til at lande paa Continentet. Han svarte: »Som det gentagne Gange er blevet hævdet, staar dette Land ikke i nogen Forpligtelse, der ikke skulde være offentlig og kendt af Parlamentet, til at tage Del i nogen Krig.«

I April 1919 resumeres imidlertid Lord French’s Bog om Krigen saaledes i den engelske Presse:I nogle Aar havde den britiske Generalstab og den franske befundet sig i hemmelig Raadslagning med hinanden om, hvor de britiske Tropper burde con-centreres ved deres Ankomst til Frankrig. »Arealet for de britiske Troppestyrkers Concentration var blevet fastsat paa venstre Flanke af den franske Hær, og de Stationer, hvor de forskellige Troppe-Enheder vilde forlade Jernbanetogene, skulde efter den tagne Bestemmelse alle ligge mellem Maubeuge og Cateau. Hovedkvartererne for Hæren skulde oprettes paa sidstnævnte Sted.«

Med andre Ord: Et Par Aar for Englands Førsteminister i Parlamentet negtede, at der overhovedet existerede nogensomhelst Aftale om britiske 1 roppers Overførelse til Fastlandet, ja afviste Formodningen ved at stemple Rygtet som usandfærdigt, var Englands og Frankrigs Generalstabe enige om, paa hvilke Stationer Tropperne skulde stige ud, og hvor de to Hovedkvarterer skulde ligge.

Da saa endelig Krigen udbrød, og da England til det naive Tysklands Overraskelse greb ind, skete dette til de engelske Liberales endnu større Overraskelse.

De tilstod end ikke for sig selv. al de var førte bag Lyset. De havde den Tilflugt at erklære Krigen, hvad Miss Cooper Willis nu ironisk har kaldt den, »den hellige Krig«.

Man havde jo Tysklands svære Uret mod Belgien at beraabe sig paa, og hæderlige Liberale som H. G. Wells opfattede i deres Hjerters Uskyld paa dette Grundlag Krigen som et Korstog for Ret og Retfærdighed. Stikordet, der havde til Fader de Liberales Afsky for Krig, til Moder deres Gaaen ind paa Krigen, blev da født og formet og gav Genlyd over Landene, det barnlige Løsen: Dette var en hellig Krig, thi detvar Krigen imod Krigen. Krigen imod Militarismen, den sidste, den allersidste Krig paa Jorden. Den indvarslede en ny Tidsalder, Retfærdighedens Æra.

Det nye Stikord forbløffede forst ved sin Taabelig-hed, og den conservative Presse i England generede sig ikke for at gøre djærve Lojer dermed. Hverken Morning Posi eller Times ytrede nogen Tvivl om, at Grunden til Storbritanniens Deltagelse i Krigen var Opretholdelsen af den europæiske Ligevægt.

Men Formularen Krig imod Krigen var altfor nyttig til i Længden at vrages, og den medførte med Nødvendighed Formularen: Selvbestemmelse for alle Folk, streng Retfærdighed i alle Afgørelser. — Krig imod Mditarismen blev derfor det Slagord, som fortrængte alle andre. Krigen var en Religion: dens Væsen var den højeste politiske Moral, Afskaffelsen af Gengældelse og Vold. Efter den Paradiset!

Nu da Krigen er ført til Ende, og reaktionære Militarister er ovenpaa i England som i Frankrig, nu er den engelske Liberalisme forstummet.

Den tav, da de russiske Revolutionære afslørede de saa haardnakket benegtede hemmelige Overenskomster imellem Asquith og Grey paa den ene Side, Franki'ig paa den anden; den knyede ikke, da det blev aabenbaret, at disse Statsmænd havde fornegtet enhver Grundsætning, for hvilken de havde hævdet at kæmpe. Det laa nu klart for alle Tænkende paa Jorden — det vil ikke sige for Millioner — at de allierede Regeringer nærede ganske den samme Rov-begærlighed, som de ikke uden Grund havde tillagt Tyskernes Militærparti og de Altyske; men de engelske Liberale tav stille, Bladet ManchesterGuardian alene undtaget.

Da Orlando nylig demonstrativt forlod Fredscongressen, fordi han ikke kunde faa Wilson til at overlade sig det af Italien attraaede Fiume, kunde selven Femtenaarig, forudsat at lian havde en Smule Tænkeevne, se, hvorfor siden December 1916 ét Freds-tilbud efter det andet fra tysk og østerrigsk Side var blevet afvist uden Discussion. Det gjaldt om at slaa Fjenden til Jorden og dele Byttet.

Men at den Krig, man forte, var Krig imod Krigen, at denne Krig skulde være og blive den allersidste, det var nu glemt, som var det aldrig blevet tænkt eller sagt. Fredscongressen forhandler med en djærv Kynisme, som Ingen skal beskylde for noget Hykleri.

Og (som Charles Trevelyan morsomt har sagt) ifald nogen engelsk Liberal skulde ytre Forundring over, at Krigen mod Krig og Militarisme saa uforbeholdent er lagt tilside, saa kan Militaristerne med Sandhed svare, som

i sin Tid Paven (i Brownings Digt) svarede paa Spørgsmaalet, hvor Fiskernettet var blevet af, der saa længe var bleven opbevaret som Sindbilled paa lians beskedne Oprindelse fra Fiskermanden Petrus: »Min Søn! Det har fanget Fisken.«

Dog dette er ikke nogen Afslutning. Afslutningen er den, at fra hine Liberale, der fra først af ingenting begreb, og som dernæst tav, da de begreb, at de var holdte for Nar, vil Magten glide over til Arbejderpartiet, der for Fremtiden vil have et Øje paa bver Finger, og hver Mand bar ti.

4.

Ogsaa i Frankrig forestaar store Forandringer, om det end er højst usandsynligt, at den russiske og den lyske Revolution umiddelbart vil afstedkomme en fransk. Den franske Bondestand, Landets talrigste Stand, og den Stand, der fremfor nogen har stillet Soldater til Krigen, er i økonomisk Henseende hoj-conservativ, og vil aldrig give sit Minde til nogen socialistisk Omvæltning. Men som Følge af alle de labaf Døde og Saarede, den franske Bondestand har lidt i Krigen, er den antimilitaristisk som selve Socialistpartiet, og enhver antimilitaristisk Bevægelse vil den give sin Støtte.

Der er i Frankrig (som i Danmark) Uvilje hos Bønderne mod Hovedstaden, og denne Uvilje gik under Krigen saa vidt, at Hæren, som for en stor Del bestod af Bondesoldater, til fremmede Iagttageres Forundring var alt andet end utilfreds, naar det hed sig, at Paris havde været udsat for el Luftbombardement, eller at Kugler fra en langtrækkende Kanon havde naaet til Byen. Ganske saaledes udtalte mangen en Officer og mangen en Menig i 1864 en overstrømmende Forbitrelse mod Kjøbenhavn. I Frankrig er Uviljen øget ved Bondens Tro, at forholdsvis faa af Byernes Indbyggere i Sammenligning med Landets er komne til Fronten.

I Frankrigs Spidse staar i Øjeblikket en Trefoldighed, som er alt andet end et Treklover, eftersom Trekløveret har udfoldet sig fra samme Stilk. Det er en Trefoldighed af stærkt uensartede Personligheder, og tiltrods for at den stærkeste af disse tre Personligheder er en udpræget Hedning, er der adskilligt som tyder paa, at en kraftig katolsk Reaktion er under Opsejling.

Som bekendt gjorde Clemenceau ved det sidste Præsidentvalg Alt, hvad der stod i hans Magt, for at hindre Valget af Poincaré. Hans Kandidat var Pams. Og han udfoldede efter Valget al sin overordentlige Evne som Polemiker for at nedsætte Poincaré; skildre ham som ubetydelig, uværdig, ussel; ja han særteg-nede ham Gang efter Gang paa en Maade, som ikke godt lader sig gengive, mindst af den, som tør kalde sig en Beundrer af Poincaré's elskværdige Naturel og sjældne Veltalenhed.Da fælles Interesser fordrede en officiel Forsoning af de to Mænd, udkrævedes der adskillig god Vilje fra begge Sider, dog især fra Poincaré's, til forst at sænke i Lethefloden nogle tusind Sætninger, der kradsede og bed, men der nu flod paa Glemselens Vande som druknede Katte.

Forud for Præsidentvalget gik der, som bekendt, i tlen franske Presse en Campagne, der søgte at hindre Valget af Poincaré ved at skildre lians Hustrus Umulighed som Præsidentens Frue. Hun er af fremmed Afstamning, vistnok af italiensk; det blev af Modstanderne gjort til at hun var tysk. Hun havde dernæst været gift forinden; man vilde vide, al Poincaré Uenge havde næret en gengæld t Lidenskab for hende, hvad der efter visse Blades Paastand skulde medføre, at Dronningen af England aldrig vilde besøge Paris, ifald Madame Poincaré blev Præsidentinde. Da denne (.am-pagne mentes iscenesat af den Dame, der var gift med Kammerpræsidenten Paul Deschanel, Poincaré's Medbejler til Pladsen, kaldtes den i fransk .Journalistjargon, i Analogi med den berømte Krig mellem den røde og hvide Bose i England, ikke netop la guerre des deux roses, men uartigt la guerre des deux rosses.

De ildevarslende Spaadomme gik, som ikke mindre bekendt, ingenlunde i Opfyldelse. Der vederfores Madame Poincaré al mulig Ære, ogsaa fra den engelske Kongefamilies Side, og saa forunderlige er Skæbnens Veje, at for Tiden er netop denne saa ugunstigt bedømte Dame omgivet af en Klike, der betegner den yderlige aristokratiske og katolske Reaktion.

Medens Katolicismen saaledes er til Huse hos Poincaré, og General Foch, den tredie i rreloldigheden, er en ivrig Katolik, endda oprindeligt kongetro, staar Clemenceau, der end ikke er dobt, i Triumviratet alene som

Repræsentant for det Parti, der i sin 1 id gennem-drev Adskillelsen af Kirke og Stat i Frankrig. Denne Adskillelse vilde efter Krigen have Udsigter til at gaa i sin Mor igen, dersom ikke Bondestanden i Frankrig var lige saa præstefjendsk som antimilitaristisk og antisocialistisk. Men at der forestaar Katolicismen en Opgangstid, kan ikke betvivles. Den franske Literatur i Prosa og Vers, Alt hvad der ligger mellem Bourget, Barrés og Claudel er katholsk.

Den engelske Forfatter F. L. Birrell har spurgt: Hvilke sociale Kræfter staar der bag Triumviratet i Frankrig? og har besvaret det derhen, at det efter al Sandsynlighed er Religionen og Kapitalen, nærmere bestemt Storindustriens Mænd, Le Comité des Forges, hvis ypperste Repræsentant synes at være André Tar-dieu, der optager saa stor en Plads under Fredsfor-handlingerne. Hvad de religiøse Militære angaar, som har Foch i deres Spidse, og hvis Organ er Echo de Paris, saa er det ikke blot af patriotiske men ogsaa af klerikale Grunde, at de gerne saa Frankrigs Befolkning forøget med nogle Millioner tyske Katoliker fra Rhinprovinserne.

Tardieu hører utvivlsomt til de af Goethe (og af Spielhagen efter ham) saakaldte »problematiske Naturer«. Om faa franske Mænd har jeg under de lange Kampe mod belgisk Rædselsstvre og fransk Misregerning i Congo hørt Tale med en saadan Indignation. 1911 skrev jeg om ham, at det lysnede nu, »da i fransk Congo André Tardieu har udspillet sin Rolle og maattet trække sig tilbage, ikke uden Skam.«

I Kraft af sin Dygtighed og Hensynsløshed dominerer han paany.

5.

Der gøres for Tiden i de forskellige Lande meget for at sikre Helligdagshvilen. Er der noget Ord i delgamle Testamente, som har slaaet an, saa er det dette: Kom Sabbaten i Hu osv.

Det vilde være heldigt, om man nu engang til Forandring kunde faa tilbørligt indprentet: Kom Hverdagen i Hu, at du holder den hellig — ved Arbejde, ved Flid, der gør Nytte. Naar man oplever, at i Kraft af Dumhedens Skypumpe over Byen Havnearbejdere og Arbejdsgivere med gensidig Stridighed lader Levnedsmidler for et Par Millioner Kroner ligge ulossede og raadne i Havnen, spørger man uvilkaarligt sig selv: Er der da ingen Mandfolk i den By? Er der ingen, som kan eller tør tage en Haand i? I Hamburg gik unge Kontorister og Handelsmænd ned og lossede Skibene, da ingen andre vilde. Her er der Ingen, som tør, eller Ingen, som gider. Der gives i Byen adskillige Hundrede kraftige Mænd, som bærer umaadelige Bjørneskindshuer og derved indjager de mindste Smaabørn en gavnlig Ærefrygt og Skræk. Ellers gør de ikke nogen paaviselig Nytte. Der gives desuden nogle Hundrede kraftige unge Mænd til Hest i klædelige, tætsluttende Uniformer, til hvis Udrustning de nydeligste smaa Konkylier hører som Ornamenter. Disse vækker i deres Pragt unge folkelige Kvinders og ældre mindre folkelige Gentlemens vilde Lidenskaber, men gør ellers tiltrods for de henrivende smaa Konkylier ingen paaviselig Nytte.

Ifald man havde turdet befale eller overtale disse unge Herrer til at afføre sig Bjørneskindshuerne og Pragtuniformerne, havde de paa et Par limer kunnet frelse for to Millioner Levnedsmidler, som Befolkningen trængte paa det Haardeste til, men som nu raadnede op. Vor Civilisation staar for højt, til at Sligt er muligt.

I Stedet for at forkynde Arbejdets Evangelium for-kyndes i Danmark den tvungne Afholdenheds, medsaadan Fynd og Klem, af hellige Mænd og Kvinder kræver Forbud af Drik.

I en amerikansk Avis læste jeg forleden:

Some Puritane busybodies reported to President Lincoln, that General Grant was intemperate.

Find out what he drinks, said Lincoln, and send some to the other generals!

Det er udlagt: Nogle næsvise Puritanere meldte en Dag til Præsident Lincoln, at General Grant var forfalden.

Find ud af hvad han drikker, svarte Lincoln, og send noget af det til de andre Generaler.

Grant var som bekendt Nordamerikas største Feltherre.

Hvad der trænges til i Danmark, er Mænd med General Grants Overlegenhed og Energi. Hvad nytter det, om vi

faar Landet fuldt af Dovenkroppe, som ikke drikker, men heller Ingenting udretter!

6.

Aviserne udsender stadigt en Sværm af saakaldte Enqueter, Rundspørgsmaal, altid om de ligegyldigste Ting, hvis Resvarelser derfor ogsaa i Regelen er ude af Stand til at lære noget Menneske noget.

Jeg vilde foreslaa Rladene at udsende Rundspørgsmaal som disse: Er den frie Presse, som man fra Aar 1848 har været saa glad over, en Tribune eller er den en Butik ?

Ifald den er en Tribune, hvorfor mangler den saa ojensynligt Mod og Indsigt, og hvorfor sysselsætter den sig stadigt med det Intetsigende som var det af Vægt? Ifald den ikke er en Rutik, hvorfor gør da Rladene Dag ud, Dag ind Reklame for sig selv, og hvorfor den uafbrudte Kappestrid med Concurrenter?

Der var især ét Spørgsmaal, som fortræffeligt egnedesig til en saakaldt Enquete: Er i Bladet Annoncerne Omslag om de skrevne Artikler, eller er det omvendt i Virkeligheden de skrevne Artikler, som udgør det blotte Omslag om Annoncerne, af hvilke Bladene lever.’ Lassalle havde en bestemt Mening derom, som er anført i min Bog om ham, og forste Gang offentliggjordes af mig i Det nittende Aarhundrede for 1875 S. 311.

7.

Der gives to Slags Patriotisme, en uklog og en klog. Jeg har kendt en Mand, der drev den ukloge Patriotisme; han forsvarede Frankrig, da det var slaaet og Alverden hoverede paa dets Bekostning; han angreb Tyskland, da det var overmægtigt og hans Landsmænd forsigtigt tav. Det gik ham efter Fortjeneste, det vil sige meget ilde. I Tyskland, hvor han henved en Menneskealder havde været velset, blev han overalt stemplet som »Tysklands Fjende«, ja i et relativ fornuftigt Blad som Berliner Tageblatt blev han en halv Snes Aar igennem boycottet af Ejeren og Bedaktøren, saa hans Navn end ikke turde nævnes deri, noget, som aldrig før turde være hændt nogen dansk Mand, saa det kan kaldes en Distinction.

I Danmark blev ban i al den 1 id behandlet som franskgal, frivol og Fædrelandsfjende, fire slemme f’er.

Da Frankrig, som havde talt Humanitetens Sag, blev nationalistisk, udtalte han sig mod Nationalismen: da Frankrig stod sejrrigt og lyskland var nedbrudt, udtalte han sig for Menneskelighed og Betfærdighed imod det uretfærdigt behandlede Tyskland.

Følgelig angav danske Mænd ham i Frankrig som

ikke-dansk og tyskvenlig.

Denne ukloge Patriotisme, som med Bette straffede sig, kan betegnes med Tillægsordet naiv.Den kloge Patriotisme, som lønner sig, kan derimod betegnes med Biordet bag.

Den dyrkes at de Patrioter, som med andres Understøttelse rejser til Paris for at faa saa mange Ivsk-talende og tysksindede Indbyggere som muligt ind i Danmark efter Freden. Disse Mænd blev glodende Venner af Frankrig, da det blev stærkt, blev højrøstede Fjender af Tyskland, da det var svagt.

Disse Mænd gaar helst op ad fiagrtrapper og ind ad Bagdøre. De udgør den Bagtrop, der betegner Bag-strævet. De lægger sig helst i Æ«f/hold; ja Alt hvad der begynder med bag er dem saa kært, at de saa at sige ikke tænker med Hjernen; deres Tanker er Baq-tanker.

Der findes en oprigtig, men indbringende Fædrelandskærlighed hos de patriotiske Skribenter, der som kloge Kokke altid koger hvad Folk formodes at ville spise. Der gives baade protestantiske og katolske Eksemplarer, som taler i høj Begejstring om Aand, mens de serverer den attraaede Ret. Under Krigen var der adskillige af dem, hvis Udtalelser var uden enhver dybere Værdi, fordi de øjensynligt blot indyndede sig hos den ene af de lo stridende Parter, lovpriste denne, karikerede Modstanderen og baade i Forsvar og Angreb fulgte en Parole gennem Tykt og Tyndt, den hele Kloak af Idealer.

De allerklogeste Patrioters Fædrelandskærlighed er anderledes udpræget. De har i Danmark Danevirke i Brystet

og paa Læberne og i Ryggen. De bærer det paa Bagen, som Ridder Aage sin Kiste. De har ikke blot Bagtanker. De handler bag de Ansvarliges Ryg; de taler og vasker, bag\n\er og bag\asker. De er ikke Bugtalere; deres Organ ligger længere tilbage.

Denne klogeste Patriotisme indbringer Anseelse i Udland og Indland. Samuel Johnson definerede Patrio-tismen saaledes: the last refuqe of a scoundrel — et bittert Ord.

8.

For adskillige Aar siden traf jeg i London den hinduiske Digterinde, Sarojini Naidu, da ganske ung, nu vidt berømt. Jeg maatte tænke paa hende, da jeg forleden i et af det indiske Nationalistparti paa Tysk udgivet Værk fandt den indiske Nationalsang Bande Maturam, som hun forst gjorde mig opmærksom paa. Den er et Vidnesbyrd om uklog Patriotisme og lyder i en fordringsløs Gengivelse saaledes:

Jeg hilser vor Moder,

smykket med lysende Baand af Floder,

funklende, rindende;

oversaat med kostelig Frugt,

læsket af Frugternes Saft og Lugt,

svalt af Malayervindene;

yndigt i Grønsværstæppet svøbt;

ved Nat i straalende Maaneskin støbt,

kranset med Træernes Blade!

Tal! din tryllende Bøst gør os glade,

Du, hvis Smil er Velsignelsens Fylde.j Moder, dig vil vi hylde.

Tre Hundred Millioner Struber synger dit Maal, og dobbelt saa mange Arme svinger dit Staal.

Hvor kunde Du, Moder, som Kvinde faa saadan Magt? Jeg maa dyrke dig, i hvis Haand slig Styrke er lagt. Snart vil dine Fjender du fælde, fri i din Vælde.

Ja, du er Visdommen, Pligten og Loven,

Hjærtet og Kærnen og Lyset fra oven,

Aandedrættet, som Legemet kvæger,

Kraften, som Haand og Fod bevæger.

Troen paa dig gav vor Sjæl dens Stempel.

Støtter af dig skal rejses i Tempel ved Tempel.Omsnoet af Floder af Bække og Bugter, kronet med Frugter hyldes du, Moder, knejsende svimlende højt indtil Himlene,

Alt opholdende, al Fryd voldende smilende,

dronningligt hvilende Moder!

Bankim Chandra Chattopadhyaya.

9.

Persien synes ikke at opnaa Foretræde til Freds-conferencen. I det Memorandum, der fra persisk Side er indsendt til den, meddeles Historien om alle de Pinsler, Persien har udstaaet:

Først berøvede man Landet Retten til at holde Flaade i dets egne Vande (1828), saa Retten til at bygge Jernbaner

(1889), Retten til at optage Laan hos tremmede Magter (1900), Retten til at reformere sine 1 ariffer (1903), Retten til at betro Fremmede noget Hverv, naar ikke Rusland og Tyrkiet samtykkede deri

(1910), Retten til at tage Fremmede i persisk Tjeneste

(1911), endelig Retten til at have en regelret Hær (1912). Persien nødsagedes endda til at godkende den engelskrussiske Overenskomst af 1907, som delte Landet i en engelsk og en russisk »Interessesfære«.

Foruden dette af S. H. Taqizadeh, den bekendte persiske Pariamen tsforer, undertegnede engelske Memorandum, har jeg modtaget den mig fra Ægypten tilsendte franske Appel du Peuple Persan, der er forfattet af den i Ægypten bosatte persiske Kolonis Delegerede, hvis Formand er Chefen for det persiske

Georg Brandes: Tragediens anden Del.

8Velgørenhedsselskab i Ægypten, Mirza Merdi Rafi Mishri.

Det er et værdifuldt og interessant Dokument, om det end som udarbejdet under det engelske Styre i Ægypten undlader med et eneste Ord at berøre engelsk Fremfærd i Persien og retter alle sine Klager og Anklager mod russiske Overgreb.

Det fremhæves her, at Persien har lidt fuldt saa meget som Belgien og Serbien: dets frugtbareste og rigeste Provinser er forvandlede til Ørkener; et stort Antal af dets Byer og utallige af dets Landsbyer er sløjfede eller nedbrændte, dets Handel, Industri og Agerbrug er ødelagte. Tabet beløber sig til Milliarder, og enhver international Sendefærd vil kunne gøre sig Regnskab for Udstrækningen af den skete Ødelæggelse.

Persien anmoder da om, at dets Repræsentanter faar Adgang til Fredscongressen, og paaviser, at dets Krav paa det Nøjeste stemmer overens med de af Præsident Wilson forkyndte Grundsætninger.

Persien attraar at se sin politiske og økonomiske Selvstændighed garanteret, at faa sit Landomraade befriet fra de fremmede Tropper, der trods dets Neutralitet har besat det, at faa Oprejsning og Erstatning for den Skade det har lidt ved Oversvømmelsen at røvende Bander. Det kræver Ophævelse af de li aktater og Overenskomster, der er blevet det aftvungne ved Vold og som er uforenelige med et frit Folks Værdighed saavel som med Folkeretten, 1 ilbagevenden til Moderlandet af de Provinser, der er blevet det fravristede ved Traktaterne i Gulistan og I urkmatchai, og hvis Beboere atter og atter har udtrykt det hede Ønske om Genforening.

Saa du Røgen?10.

Man har set Rogen i Lithauen, i Polen og i Vest-galizien.

Naar de forskellige Folkestammer i en Refolkning opregnes, nævnes altid Jøderne sidst. Det er derfor i Overensstemmelse med europæisk Skik og Brug, at der i dette Rundskue tilsidst udtales nogle Ord om Jødernes Stilling. Den betegnes ved det russiske Ord for Overfald (udtal Pcicjromm).

Dagen efter at de polske Legionærer havde holdt deres Indtog i det af Bolshevikerne hidtil besatte Wilna foranstaltede de en fire Dages Pogrom med Mord af 2,200 Jøder og gennemført Plyndring. Et stort Antal Jøder blev saarede; 10,000, den hele vaabenføre Del af Befolkningen, blev bortslæbte som Fanger til Lida. Den materielle Skade anslaas forelobig til 60 Millioner. Den hele jødiske Befolkning i Wilna svæver i Livsfare, da man negter at sælge den Levnedsmidler. Den bekendte, aldeles uskyldige, Skribent A. Weiter blev stillet mod en Mur og skudt.

I Lublin blev Jøderne 1. Maj angrebne af Rekrutter og Handelsskole-Elever, gjorde i Regyndelsen Modstand, men kunde i Længden ikke staa sig imod Angriberne. Krakoverbladene bringer lange Fortegnelser over de saarede Jøder.

I Rzeczom fandt den 3. og 4. Maj en Pogrom med systematisk Udplyndring Sted. 60 Saarede, deriblandt mange Haardtsaarede.

I Niebylec blev 30. April, da der var Marked, fire Jøder dræbt, 16 haardt saarede. Unødigt at anføre de ganske

ens lydende Telegrammer om Pogromer i Strzisow, Mielce, Sutyozc, Wysoka, Lenka, Kolbuszoiva, Zuczarx, Leki osv.

Den kristne Civilisation har i Østeuropa under Vaabenstilstanden naaet en Hojde, til hvilken Vest-

8*europa kun, da Krigen var heftigst, steg. Det siges, at Menneskeheden gaar frem, og det er vel saadan. Kun er dens Fodder røde af det Blod, den paa Vejen udgyder, og hvori den vader.

18. Maj 1919.TIDENS TEGN.

1.

VAR der ikke andet, som beviste det historiske Fremskridt, saa det, at der fra Aar 1914—1919 kun udkrævedes fem Aar til at udbrede over Europa ti Gange saa mange Rædsler, som der mellem 1618 og 1648 behøvedes tredive Aar til.

Den westfalske Fred, som afsluttede Trediveaarskri-gen, indeholdt alligevel Bestemmelser, som vidner om at, hvad egentlig Humanitet angaar, er Fremskridtet mindre paafaldende. Alt var dengang ikke Had og Hævn. Se her nogle faa Artikler af Osnabruck-Do-cumentet:

9. Der skal være en kristelig, almindelig og stadig Fred og et virkeligt oprigtigt Venskab mellem osv. 2. Almindelig Amnesti paa begge Sider. Alle Krænkelser og Fornærmelser, al Skade og Udgift, som under Krigen er voldet ved Ord, Skrift eller Daad skal være glemt uden Personsanseelse. 3. Som Følge af denne Amnesti skal alle . . . genindsættes i deres Ejendom, som de stod før Krigens Udbrud. Denne Genindsættelse skal forstaas saaledes, at Ingen kommer til at lide under Indgreb i sine Rettigheder. 4. I private Retssager skal Protestanter i Østerrig nyde samme Ret som Katoliker. 5. I alt andet skal der findes fuldstændig indbyrdes Lighed mellem Kurfyrster, Prinser og Stænder af begge Troesbekendelser; hvad der er Ret for den ene skal være Ret for den anden. Enhver Voldshandling mellem de to Parter skal ophøre og forbydes. 9. Toldog Afgift, som er krævet under Krigen, skal hæves, og den tidligere Handelsfrihed genoprettes.

Eller fra Minister-Dokumentet:

Artikel I Sektion 4. Striden angaaende Lothringen skal ordnes ved venskabelig Underhandling. Sektion 6. De, der mener at have Grund til Klage angaaende Genindsættelsen i deres Ej-endom, skal bringe Sagen for en regelret Domstol, efter at Erstatningen har fundet Sted. Sektion S.5. Handel og Skibsfart skal være fri mellem Befolkningerne paa begge Sider af Rhinen.

Den religiose Fanatisme, der havde afstedkommet saa megen Ulykke, var da i Aftagende. Den nationale Fanatisme, som skulde afstedkomme fuldt saa mange Ulykker, var da endnu ikke opfundet. Ridderen af den bedrøvelige Skikkelse vakte paa den Tid Munterhed i Europa, men var endnu ikke bleven exporteret og amerikaniseret som Idealernes Talsmand, var hellei ikke endnu bleven taget alvorligt af nogen.

2.

I Tid langt nærmere end den Westfalske Fred staar jo Wienerfreden de Nulevende.

For et videbegærligt Menneske gives der under de nærværende Forhold i Europa neppe noget mere fængslende Studium end det af Wienercongressen 1811 _15. Man kan i Talleyrands og Metternichs Livserindringer, dog især i deres Breve, bogstaveligt Ira Dag til Dag folge Congressens Personligheder og Handlinger. Det var Diplomaternes Tidsalder, som det er Bolshevikernes nu. Der kan med Rette siges meget mod Datidens Diplomater; Metternich, der jævnlig loj med megen Færdighed, skønt det ikke altid lykkedes ham at narre; Talleyrand, der stadigt narrede endog uden at han behovede at lyve. Disse Diplomaters Holdning tager sig alligevel saare stilfuld ud i Sammenligning med Bolletonen nu.Hvor er de fængslende, hin Tids Fysiognomier; Cast-lereagh, hine Dages Lloyd George, hvem Talleyrand fik overtalt til et Forbund, der sprængte'Coalitionen imod Frankrig og hvem Byron senere brændemærkede med sin Haan. Alexander af Rusland, den store Ka-tharinas Sønnesøn, som lille Barn hendes sande Yndling, der ikke havde arvet en eneste af hendes udmærkede

Egenskaber, men iovrigt var indtagende, indbildsk, urimelig, upaalidelig, og tilbragte sit Liv med bestandig at slaa om.

Dog først og sidst beherskedes Congressen jo af de to elskværdige og forhadte Mænd, le prince de Talley-rand, le prince de Metternich, der hver for sig paa Congressen handlede klogt, men af hvilke den første udfoldede et Mesterskab i diplomatisk Taktik, som efter ham staar uopnaaet. Han stod dengang ved Con-gressens Begyndelse i samme Stilling i Wien som Brockdorff-Bantzau nu i Versailles. Dog Tiderne var andre. Den af Europa overvundne Modstanders Repræsentant blev ikke indespærret bag Pigtraadshegn. Han optraadte som de Ypperstes Ligemand og beherskede ved sin Forstand snart alt og alle, mens han lod Millioner fra de Konger og Fyrster, hvis Sag han antog sig, forsvinde som Sportler i sine rummelige og discrete Lommer.

Nogen ulastelig Hædersmand var han jo ikke. Han bjærgede sig i mangen en strid og ikke altid renlig Strøm. Det er sandsynligt, at han ikke er uden nogen Medskyld i Hertugen af Enghien’s Tilfangetagelse; det er trods hans Benegtelse tænkeligt, at man ikke uden hans Minde gik ind paa Marquis’en af Mombreuil’s Forslag om at myrde Napoleon i Fontainebleau 1814.

Det er da umuligt at afgøre, om der er nogle Blodstænk paa hans Pande. Men hvor var han klog! hvilken Aandsnærværelse! Den fødte Herre over en-hver Situation. Da han (som Førsteconsulens Udenrigsminister) af Paven var bleven lost fra sin gejstlige Stilling som Biskop af Autun (29. Juni 1802), fik hans borgerlige Ægteskab med Madame Grant den gejstlige Legitimation. Da hun senere præsenteredes ved Kejserhofiet som Fyrstinde af Benevent, og Napoleon med sin sædvanlige Soldatertone overfor Damer til hende sagde: Jeg haaber, Madame, at De nu vil op-fore Dem, som det stemmer med Deres hoje Bang, svarte Talleyrand uforbloffet: Fyrstinden vil i Et og Alt tage sig Hendes Majestæt, Kejserinde Josephine lil Monster. Ved denne Beplik, som tilsyneladende var ærefrygtsfuld, fik Talleyrand vendl op og ned paa Situationen.

Med alle sine Laster har han sit Liv igennem udøvet en ikke ringe Charme. Den fine og rene Madame de Rémusat, som efterhaanden var kommet bort fra sit Sværmeri for Bonaparte, og i Grunden inderst inde hadede Kejseren, saa’ ham som alt andet snart kun med Talleyrands Øjne. Og Fyrsten af Benevents egen dejlige Niece, Hertuginden afDino, der efter 1815 holdt Hus for ham, elskede trods sin Ungdom og Skønhed den 80-aarige saa lidenskabeligt, at George Sand i Lettres d’un voyageur overvælder hende med sin oprorte Forargelse derover og Fyrsten med Haansord derfor.

Selvfølgelig er baade Metternich’s og T alleyrand s Memoirer skrevne i den oflicielle og værdige Stil, dei sommer sig for ledende Statsmænd. Overfor Angreb er Værkerne naturligvis begge Forsvarsskrifter. Met-ternich retfærdiggør sin Fremfærd Livet igennem og forsøger med Held at eftervise dens Ensartethed. Talleyrand, som ikke kan andet end indrømme, at han har tjent vexlende Magter og Herrer, Kirken, Revolutionen, Consulatet, Kejserdømmet, Bourbonerne ogHuset Orléans, hævder med Styrke, at han under alle disse Omskiftelser har tjent Frankrig. Der er imidlertid en Grundforskel paa de to Retfærdiggørelser. Metter-nieh tager sig fra fi>rst til sidst højtideligt: Han har været fri for Egenkærlighed som for Ærgerrighed, har aldrig havt andet for Øje end Pligten, Retten, Ærens Rud, Fædrelandets og Europas Vel. Han hykler saa gennemført, at han selv troer sin Selvros.

Som det langt bedre Hoved er Talleyrand officiel uden Salvelse. Han har 1814 opfundet »Legitimiteten« og fremhæver derfor endnu oftere end Metternich dens afgørende Betydning; men man skimter Kynikerens Overlegenhed over Talemaaderne, fornøjes ved Ver-denstonens Vid, modtager indirekte Tilstaaelsen af, at det er praktisk Politik, ikke Pligt og alter Pligt, Diplomaten har havt for Øje, og det gor godt. Han blev da ogsaa Louis Philippe’s Gesandt i London og repræsenterede dér Huset Orléans, o: Julirevolutionen.

3.

Hos Metternich er den officielle Salvelse ikke et Øjeblik glemt under Fremstillingen af en halvhundredaa-rig Løbebane.

Des mere overraskes man, og des behageligere, naar man ser, at Fyrsten blandt sine Papirer har opbevaret, og at hans Søn i Slutningen af Memoirernes andet Rind har ladet trykke et politisk Aktstykke, som stammer fra

Metternichs højre Haand, den nemlig, hvormed han skrev, Friedrich von Gentz. Det er et fransk Sendebrev, rettet til Fyrst Caradja, Hospodar afWalla-chiet, som er affattet under Wiener Congressens sidste Tid 12. Februar 1815, og som begynder med denne aabne Udtalelse, der tager sig ud som skrevet i Juni 1919 om Fredsforhandlingerne i Versailles:

De, der ved Congressens Sammentræden tilfuldeforstod dens Væsen og Formaal, kunde ikke tage Fejl af, hvorledes den vilde udvikle sig, hvad Mening de end havde om dens Resultater. De store Fraser om »Genoprettelsen af Samfundsordenen«, om »Genfødelse af Europas politiske System«, om »en varig Fred, grundet paa en retfærdig Fordeling af Magten« etc. etc. etc. blev aflirede for at berolige Folkeslagene og for at give denne højtidelige Forsamling et Skær af Værdighed og Storhed; men Congressens sande Maal var Fordelingen mellem Sejrherrerne af det fra den Overvundne ranede Bytte (saaledes udhævet af Gentz).

1815 var der altsaa dog blandt de grundigt indviede og i boj Grad virksomme Congresdeltagere én, som lejlighedsvis lod falde et ærligt Ord. 1919 var dette utænkeligt.

Man husker den europæisk-amerikanske Indignation over Bethmann-Hollweg’s mundtlige Karakteristik af den Traktat fra 1839, der bandt Preussen til Anerkendelse af Belgiens Neutralitet, som en Lap Papir. Alle Politikere i Verden var enige om, at en saadan Machiavellisme var rent ud æreløs. Den umuliggjorde enhver Tillid til den Stat, der brød sit Ord, og til den Statsmand, der havde ladet den uforsigtige Ytring falde.

England havde aldrig givet noget højtideligt Lofte om at rømme Ægypten? Frankrig aldrig noget ikke mindre højtideligt Løfte om at forlade Marocco ?

Det tyske Ordbrud var oprørende, thi uhørt.

I November 1918 sogte og opnaaede det tyske Rige som bekendt Vaabenstilstand paa Grundlag af Wilsons fjorten Punkter, som de Allierede havde godkendt.

De tre første af disse Punkter gik ud paa 1) Offentlige Fredsunderhandlinger, Afskaffelse af hemmelige diplomatiske Overenskomster, 2) Fri Søfart tor alle Folkelag saavel under Krig som i Fredstid,3) Nedbrydelse afalle økonomiske Skranker; Nationerne ligestillede i Handelssamkvem.

Man sammenligne nu de af de Allierede opstillede Fredsbetingelser! Det andet Punkt blev strax afvist; de to øvrige er behandlede ikke som Lapper Papir; thi man gør sig end ikke den Ulejlighed at rive dem i Stykker. De var rent Mundsvejr og de behandles som Mundsvejr uden smaaligt Hensyn til, at det var paa disse Betingelser, Modstanderen ansøgte om Vaabenstilstand og fik den indrømmet. Der er kun ét Punkt, som til alle Tider beholder sin Gyldighed: Ve de overvundne!

Derfor lod de Allierede trods Vaabenstilstanden roligt Blokaden blive ved.

5.

Der findes som bekendt i Evangeliet efter Matthæus en af mangfoldige Malere illustreret from om end ikke dybsindig Legende om en vis Herodes, der af Ærgrelse over at Jesusbarnet var undsluppet fra Bethle-hem, lod alle Smaabørn under to Aar myrde i denne lille By. Da den i vore Dage har 7000 Indbyggere og i Oldtiden vel neppe havde halvt saa mange, kan Antallet af de Børn, der befandt sig under Toaarsalderen, ikke have været anseligt, saa Mordernes Arbejde har været overkommeligt. Men havde den nævnte Herodes staaet paa den moderne kristne Civilisations Højde og havde han kendt Blokaden, saa kunde han have udryddet Bethlehems, ja hele Palæstinas Befolkning af Born, uden at nogen Morder havde behovet at røre en Finger.

Og saa er der Folk, som betvivler Fremskridtet. Det er dem, som mangler enhver Sans for Teknikens ubestridelige og uomtvistelige Forbedring.

6.

Det synes at ligge i Farcens Natur, at den er ko-misk. Men ak! der gives tragiske Farcer. Det er en tragisk Farce, naar der i kritiske Tider dannes herskende Soldater- og Arbejder-Raad af hvad Mirabeau kaldte Aber med

Papegøjestruber, og det er en ikke mindre tragisk Farce, naar Magten jævnlig ses lagt i Hænder, der er saa egnede til at udøve den, som en Ko er egnet til at danse paa Line. Voltaire siger etsteds: »Det foragtelige er farligt, naar det ikke er tilstrækkeligt foragtet.« Det er langt farligere endnu, naar det slet ikke er foragtet, men æret. Det havde Voltaire ikke tænkt sig muligt, men det er i Kraft af Fremskridtet indtraadt.

Det moderne Udtryk for hvad man engang kaldte det Smukke og Gode, er som bekendt Demokrati.

Dette var ikke yndet i det tyske Rige, som i sin Spidse havde en middelalderligt-moderne Histrion; ikke heller i Østerrig-Ungarn, der saa op til en pæn, ældgammel Herre, som ikke længere huskede fra Næse til Mund; ikke heller i Tyrkiet, hvis Sultan længe var en af Fejghed blodtørstig Tyran.

Vestmagterne derimod kaldte sig Demokratier. De kæmpede i Demokratiets Navn sammen med den ikke synderligt demokratiske Czar af Rusland imod Autokraterne i Centraleuropa. Nordamerika, som traadte til, var et eneste stort Demokrati, og da Czaren var styrtet, lød fra alle Sider Raabet til Tyskerne: Vi kan ikke forhandle med Jer om Fred, I indgyder os ingen Tillid, I som har et Par Kejsere og en Snes Konger i Eders Spidse. Bliv Demokrater som vi! Da kan vi slutte Fred og Broderskab med hverandre.

Demokratiets Sag blev den sejrrige. En skøn Dag forsvandt to Kejsere og en Snes tyske Dynastier, som sank de gennem et Hul i Gulvet. Og nu overbød 1 y-skerne og Østerrigerne og Ungarerne hverandre i Demokrati, mens Russerne allerede forud havde ladet enhel Kejserfamilie myrde, ja var gaaede til den Yderlighed af Demokrati, som kaldes Proletariatets Dictatur.

Nu var da altsaa Tyskland, Østerrig, Ungarn, Rusland med Et blevne Demokratier, ja uendelig meget mere folkelige end det aristokratiske England, det bureaukratiske Frankrig og det plutokratiske Nordamerika.

Men nu viste det sig, hvor naivt det var at tage det 20. Aarhundredes Statsmænd paa Ordet, og at indbilde sig, det saakaldte Demokrati laa dem saa stærkt paa Hjerte, at man vandt deres Gunst ved at slaa Kejsere ned eller afsætte Konger. De Allierede holder kun af Republiker som deres egne. De har intet imod den engelske, som har Form af et Monarki, om de end foretrækker Frankrigs og Amerikas, der staar under en ukronet Vælde af Pengefyrster.

Derfor forer de Allierede nu aaben Krig imod det russiske Demokrati, og derfor truer de det tyske Demokrati med endnu mere Krig, ifald dets Ministre ser sig ude af Stand til at undertegne en Fred, hvis Paragrafer det forekommer dem umuligt at overholde.

Den demokratiske Genfødelse al' Europa har da foreløbigt kun været en Genfødelse af Misfostre.

7.

Der er iblandt de allieredes Regeringer en, hvis Følelser for Demokratiet sikkert ikke er varme. Det er Japans, hvem det meget Postyr, der gøres om Ordet Demokrati, maa synes uhyggeligt og løjerligt. I Japans ældgamle Monarki er Kejseren æret og hyldet som et guddommeligt Væsen. Han kan ikke tanikes, med nogen synderlig Tilfredsstillelse at have set den Skæbne, der beredtes den russiske, den tyske, den østerrigske og før dem den kinesiske Kejser.

Mænd, der fra et mangeaarigt Ophold kender Japanud og ind, har ogsaa meddelt, hvilken Overraskelse Kejserdømmets Sammenstyrtning i Tyskland fremkaldte i Tokio, skont Wilhelm II var Japanerne inderlig forhadt.

Hojligt sysselsætter for Tiden Spørgsmaalet om Shantung Japanerne. Som bekendt tvang Tyskland 1897 Kina til at give det et Territorium paa 50 Kilometer omkring Kiautchau-Bugten i Forpagtning for 99 Aar — som Bod for Drabet af to Missionærer i Provinsen Shantung. Tyskerne befæstede Stedet og forsynede det med to Jernbanelinier ind i Provinsen Shantung.

I August 1914 erklærede Japan den tyske Regering, at den, hvis Kiautcliau ikke straks blev rømmet, vilde bemægtige sig Byen og Havnen for at give dem tilbage lil Kina. Britiske og japanske Skibe bombarderede i Fællig, og 7. November maatte den lille tyske Garnison kapitulere.

Ved al stille et Ultimatum, som skulde imødekommes i Løbet af 48 Timer, tvang saa Japan brutalt Kina til at indvillige i Besættelsen af den rige, tætbefolkede Provins Shantung med 38 Mill. Indbyggere og i Udnyttelse af dens Miner.

Ved Pekingtraktaten af 25. Maj 1915 afstod Japan til Kina Kiautchau paa den Betingelse, at Havnen holdtes aaben for Handel og at Japan dér fik en Concession under særligt Japansk Betsvæsen. Paa den lid var Kina endnu neutralt og kunde altsaa ikke gore Regning paa nogen Stemme ved Fredscongressen. Men i Marts

1917 fulgte Kinas Krigserklæring til Tyskland, og med den faldt naturligvis Forpagtningstraktaten bort. Japan holder da nu ikke mere Fjendeland besat, men kinesisk Territorium, og bar ingen Ret lil at forblive i Shantung saa meget mindre Ret, som Havn og By (Tsingtau og Kiautchau) blev indtaget af England og Japan i Forening, medens Japan ved Pekingtraktaten ganske synes at have ignoreret England.Kina maatte forpligte sig til, ikke i Fremtiden at lade nogen fremmed Magt forpagte Kiautchau — hvorved der utvivlsomt sigtedes til Tyskland — men England har til Dato ikke ladet de Rettigheder falde, der erhvervedes af Storbritannien og Japan i Forening. Og det ser ikke ud, som om de paa Fredscongressen dominerende Magter har i Sinde at opgive deres gamle prøvede Politik, at tilrive sig fede Stykker af Ivinas Jord.

8.

Lang Tid allerede er der i de overvundne Lande blevet ovet Kritik og fældet Fordømmelsesdomme over dem, der satte Krigen i Gang, og over Maaden, hvor-paa den førtes. Det blev i Rusland afsløret, hvorledes Generalerne ved at lyve for Czaren fik Mobiliseringen fremmet. Der udbrod Revolution i alle tyske Stater. Ret nu er det blevet oplyst, at saavel Østerrig-Ungarns som det tyske Riges Regering var underrettet om, at Intet tydede hen paa nogen Medskyld hos Serbiens Ministre i Sarajevo-Mordet, der gav Paaskudet til det berygtede østerrigske Ultimatum.

Interessantere er det imidlertid at se den samme Kritik, om end i rolige Former, nu dukke op i de sejrende Lande.

Den fremtræder paa fransk Grund baade i Litteraturen og i Livet.

I General Palat's La grande guerre sur le front occidental, der har fundet fortjent Opmærksomhed og Anerkendelse, er fra fransk og sagkyndig Side udtalt Overensstemmelse med en Mening, der er fremsat i Skriftet Verdenskrigen (291—292) og som fra dansk, forpjattet Side blev angrebet med Haan.

General Palat kritiserer lidenskabeligt Defensiv-Systemet paa den franske Nordøst- og Nordgrænse, erklærer, at Sandsynligheden for et fjendtligt Indfald gennemBelgien maatte frembyde sig før Krigen for enhver klartskuende og opmærksom Aand. Man skulde, siger han, tro det umuligt, at vor planlagte Sammendragning af Tropper intet Hensyn tog til en saa almindeligt antaget Formodning; ikke desmindre foregik Opmarche-ringen mod Øst, maaske for at stille Renheden af Frankrigs Hensigter til Skue. Da Sammendragningen af Tropper 18. August var tilendebragt, maatte man da strax oplose den paany, som Omstændighederne krævede det.

Og General Palat paaviser det Uforstandige i Offensiven mod Elsass og Lothringen, nølende og svag som den var, mens den af Hanotaux er bleven givet ud ior en dybsindig Plan, der maatte regnes den store Generalstab til Ære. Det gjaldt, siger Generalen, om at an-gribe et Parti af den fjendtlige Front med Hovedmassen af de franske Tropper og derved overraske. Paa én Gang at ville angribe den umaadelige Linie fra Belgien til Schweiz, som de Franske faktisk gjorde, var at paalægge sig selv den Pligt at være stærkest allevegne, endog paa Punkter, hvor det for Øjeblikket var ligegyldigt.

9.

Kritik af Krigsbegejstringen som af Øjeblikkets 1 ilstand øvedes i Frankrig den Aprildag, da den store socialistiske Demonstration fandt Sted til Ære for Jaurés, efter at en Jury, bestaaende af tre Rentiers, en Dyrlæge, en Købmand, to Fabrikanter, en Bogtrykker, en Ejer af Marmorbrud, to Handelsrejsende og en Kontorist pure havde frikendt Morderen af den Mand, som endnu i sidste Minut forsøgte at forhindre Kiigen ved at faa den franske Regering til at holde de russiske Generaler tilbage. Ikke én Arbejder havde Sæde i denne Jury.En

umaadelig Masse af røde Flag dækkede den Dag Paris. Der saas intet trefarvet Flag. En Arbejderprocession, der af L'Humanité anslaas til 300,000, af den ikke-socialistiske Presse lil 120,000, af Politiet til 30.000 Mennesker, drog ad L'Avenue Henri Martin, hvor Jau-rés's Byste var opstillet, hyllet i en højrød Flagdug, og om ad den Sidevej, som forte til hans Bolig.

Mødrene loftede deres Born mod Bysten, Mændene loftede deres Hatte højt, Soldater heftede deres Krigs-kors og Militærmedailler paa Billedstøttens Bryst, saa Jaurés snart bar halvhundrede saadanne Dekorationer foruden Æreslegionens Baand og Kors.

De hundrede socialistiske Deputerede gik i Spidsen. Saa fulgte alle Fagforeningerne, Bogtrykkere, Æskemagere, Barberere, Værftsarbejdere, Tømrere, Murere, Juvelerere, Elektrikere, Metalarbejdere, Læderarbejdere, Glasarbejdere osv. Ingen Musik, men ustandselige Raab: Leve Jaurés! Ned med Krigen! Ned med Clemenceau! Leve Lenin! Leve Trotzky! Og man bar Plakater om med Indskrifter fra Clemenceau's yngre Dage, da han selv var revolutionær. Scenernes Elektrikere hyldede den Aften Jaurés ved at lade alle Teatre blive mørke et Kvarter, hvad de iovrigt havde iorberedt Bestyrelserne paa.

Samme Dag udfoldedes de rode Flag i Brest, Nantes, Lyon, Marseille, Nancy og et Dusin andre Byer.

Det var kun en Demonstration og en fredelig, thi Kvinder og Børn deltog allevegne i den. Men Ribot har holdt sin ildevarslende Tale om Frankrigs Finanser, og den Dag, da Statsbankerotten forestaar, kan det for saa rige Land vente Revolutionen.

Villain blev frikendt som Patriot i Kraft af den Opfattelse, at den Mand er en Patriot, som skyder Socialister. Der er den Fare ved slige Frikendelser, at som Modstykke dertil forplanter sig fra Rusland til det øv-

rige Europa saare let den Opfattelse, at den sande Patriot, som bør frikendes og hyldes, er den, som omvendt skyder Fyrster, Grever, Ministre, overhovedet alle Ikke-Socialister. Det er et farligt Spil, at sætte Grusomheds-Instinktet, der ligger saa dybt i Menneskesjælen, paa bedste Pleje. Det er allerede blevet tilstrækkeligt næret ved Krigen.

Italien, der har faaet saa mange Ønsker opfyldte, er ikke desmindre for Øjeblikket ilde tilmode. Italienerne havde stillet de største Forhaabninger til Wilson, ja paa Forhaand drevet en Art Cultus med ham. Han var dem selve Fredens velgørende Engel.

Det var i Rom blevet forkyndt, at han ettei sin Ankomst vilde tale til Folket paa Piazza Venezia samme Dag Kl. 4, og længe før Tiden var den skønne Plads stuvende fuld af Folkemasser, som var beredte til at stirre med Ærefrygt og lytte med Andagt til Veltalenhed i et Sprog, de ikke forstod.

Det var disse Masser en bitter Skuffelse, at Præsidenten udeblev. Paaskudet var, at hans Tid vai fos optaget af officielle Visitter til at han kunde holde sit givne Løfte; men Regeringen gjorde uklogt i at hindre hans Fremtræden. Hvor der fra tørst af paa de 10-merske Gaders Mure allevegne stod skrevet Ordet, Wilson, blev nu over det skrevet Navnet Lenin.

I den italienske Arbejderstand er dette Navn det populære. I de hojere Klasser faar Ltilfredsheden Luil i Misstemning mod Frankrig, som saa ofte før, som 18 49, da Franskmændene forjog Garibaldi fra Rom, eller 1867, da de ypperste af Italiens Ungdom faldt for franske Kugler ved Mentana, eller 1883, da Ilalien af Harme over Frankrigs Erobring af I unis indgikTremagtsforbundet, og Toldkrigen mellem Frankrig og Italien fulgte.

Italien har for Tiden to formentlige Aarsager til Misstemning mod Frankrig. Landet træjnger til Kul og Jern, fik tidligere disse Raastoffer fra Tyskland, men bliver nu, da Frankrig bemægtiger sig Tysklands rigeste Miner, afhængigt af Franskmændene med Hensyn til sit Behov. Frankrig bliver altsaa i Stand til yderligere at befæste sin industrielle Overlegenhed over Italien, som er dette Land med dets stærke og stigende Selvfølelse en Torn i Øjet.

Italien kan for Tiden neppe undvære de Allierede en Uge; thi kun fra dem faar Befolkningen Mad og Kul. Men

det elsker dem ikke derfor. Fiume blev ikke Italien tildelt; de Allierede begunstiger Jugoslaverne. Og Italienerne knurrer over, at Frankrig, der kommer til at beherske dem i Kraft af deres Trang til Raastoffer, samtidigt lægger Italiens Udvidelse ved Adriaterhavet afgørende Hindringer i Vejen. Fiumes Sprog er italiensk.

Det er i Rom blevet en Dogme, at den dalmatiske Kyst er nødvendig for Italiens Frihed og Uafhængighed, en strategisk Nødvendighed. Italienerne negter ikke, at den slaviske Befolkning her er i Flertal; men det rører dem ikke. Al Kultur i disse Egne stammer jo fra Rom. Hvad var Spalato uden Diolectian! Italienerne hævder, at de dalmatiske Slaver altid har været under Fremmedherredømme; dette bør da en Gang for alle være deres Lod. Og de højere Klasser i Italien vil derfor paanv helde til Tyskland, saasnart det tyske Folk blot naaer til Orden og Ro paany, hvad rigtignok synes at have meget lange Udsigter.

Italien holder en stor Del af Albanien besat, mens Resten har fransk Besætning. Albanerne selv har gentagne Gange hævdet, at de har Krav paa Uafhængighed, og Italien har efter Østerrigs Sammenbrud ogefter at Eventyret med den lille Prins af Wied ængst er endt, paa Skrømt eller for Alvor erklæret sig villigt til at indrømme Albanernes Uafhængighed, da de, skønt delvis muhamedanske, delvis kristne, foler sig som ét Folk og taler samme Sprog, det albanske. Imidlertid vedbliver jo Grækerne haardnakket at betegne den sydlige Del af Albanien med det gamle, hellenske Navn Epiros. De paastaar, at Landet historisk tilhører dem, og at det græske Sprog endnu den Dag idag stadigt anvendes som Handelssprog. En Spænding mellem Italien og Grækenland har været Følgen og synes vanskeligt at kunne udjævnes.

11

Af de Magter, der har deltaget i Krigen, staar for Tiden ingen i et saa besynderligt Lys, som den Magt, der afsluttede den, de nordamerikanske Fristater. Man kaldte i sin Tid Fristaterne de ubegrænsede Muligheders Land; men den Forvandling, de nu har under-gaaet, havde dog før Krigen neppe Nogen anset formulig.

For det Forste er der i denne tilIorn saakaldle Nationernes Smeltedigel opstaaet et udpræget og forfolge-svgt Fremmedhad. Pressen ophidser til Fjendskab mod alle fremmede Arbejdere. Man burde i KjøbenhaMi kende de svenske Arbejderes vel gennemtænkte og velskrevne Erklæring eller Adresse efter deres Massemoder i Sealtle, Washington, hvori de klart som Dagen viser, at deres Existens i den ny Verden er bleven uudholdelig, mens man negter dem Pas til at forlade Amerika og vende hjem til Sverig. De føler sig ildesete, retløse, indespærrede, ufri.

Hvad de ikke siger, men hvad der øjensynligt ligger bagved, er den amerikanske Regerings Skræk for truende Arbejderrevolter. Den gaar frem imod Arbejderforeningerne, som i Aarhundredets Begyndelse Czar-dommet. Den er nu nøjagtig saa demokratisk som dette dengang var.

De svenske Arbejdere spørger f. Ex.:

1. Kan en Svensker, som ønskerat vende tilbage til sit Fædreland, sikre sig et Pas, der tillader ham at rejse strax?

2. Kan en Svensker opnaa et Pas, der tillader ham at komme over Grænsen til Canada, og derved undslippe de sorte Lister, som er i Brug i denne Del af Landet.

3. Kan de, som holdes tilbage af Indvandringsmyndighederne eller mangler Caution, kræve umiddelbart at komme for Betten?

4. Kan vi faa det tilsikret, at de, som efter Befaling skal deporteres, ikke i det Uendelige forbliver fængslede i dette Lands Arresthuse ?

5. Er det for Tiden en Forbrydelse at være Medlem af the Industrial Workers of the World?

12

Næst Fremmedhadet og Arbejderfrygten er det i Fristaterne nu mest paafaldende den gennemførte Militarisme. Man har paa dette Punkt som paa andre taget det nye England til Mønster.

De engelske Blade iagttager Taushed om Irland, efter at Arbejdsnedlæggelsen dér er bleven erklæret for national, og efter at hele Landet staar under Krigsloven. Men denne af Censuren hidførte Taushed er en talende Taushed,

en raabende Taushed. Irland er militært besat, og Limerick staar ikke mindre under Krigslov end Kolln. Men de nordamerikanske Fristater regeres for Tiden som Irland.

Læsere af Upton Sinclair’s Ugeblad Appeal to Reason (Girard, Kansas) vil med Undren og Sorg i et halvt Aars Tid have fulgt, hvilke Overgreb, hvilke Domme og Fængslinger Begeringen, støttet af politisk og militært fanatiserede Better, stadigt gør sig skyldig i.

Den bekendte amerikanske Arbejderfører, Eugene Debs, sidder i Fængsel, dømt til ti Aars Tugthus, forat have holdt en Tale imod Krig i Almindelighed.

I det amerikanske Fjortendagsskrift The Nation for 3. Maj 1919 godtgør en russisk Jurist, at efter Czarens Strafferet af 1903, der altsaa blev udstedt før den tørste Revolution, vilde Eugene Debs for sin Forseelse umuligt kunne have faaet strengere Straf end op imod tre Aars Fængsel. I Fristaterne har han faaet ti Aars Tugthus, og Præsidenten har ikke gjort Brug af sin

Benaadningsret.

Dog det er især i Krigsretterne, at den amerikanske Militarisme fejrer sine Triumfer. Det hele Krigsretssy-stem i Fristaterne er et Arvestykke fra den lid, da Amerika stod under England. Den humane Grundtanke dermed var oprindelig, at Soldaten skulde dømmes af sine Ligemænd; men i Udførelsen blev dette til, at Soldaten blev forhørt og domt af sine Overordnede. Den amerikanske Oberstløjtnant Samuel T. Ansell, der tappert, men forgæves, har stræbt at reformere det forældede og barbariske System, har godtgjort, at a de anklagede Officerer dømmes kun 3G Procent af de anklagede Soldater 90 Procent. Og til hvilke Straffe. Tyve eller femogtyve Aars Tugthus for Forbrydelser, der i det borgerlige Liv vilde menes afsonede med

nogle Maaneders Fængselsstraf.

Da Militarismens Fakkel gled ud af det nedbrudte Preussens Haand, greb Nordamerika den, af Angst or at den skulde gaa ud, og tændte med den et Baal, der

er synligt over Jorden.

Mangfoldige tusind Fanger venter nu forgæves paa Amnesti. I Stedet for at hjemsende Hæren nu da Krigen er omme, holder Regeringen en umaadehg Hælstyrke sammen, øjensynlig for at væie u ruse mod indre Fjender, snarere end mod ydre.

Den største og snurrigste Forvandling er den, som er foregaaet med selve Nordamerikas mere løfterigeend ubojelige Præsident. Han udfoldede en nydelig Fane med fjorten Punkter, der var lige saa mange Stjerner af første Rang. Han svang over sit Hoved, over Amerika, over Asien, Afrika og Europa Retfærdighedens Fane, paa hvilken Selvbestemmelse, Frihed, alle Fremskridt stod indskrevne med Guldskrift. Og Nationernes Jubelraab og Taksigelseshymner brusede om ham.

Saa foldede han Fanen sammen, snod sin velformede Næse i den, og stak den i sin Lomme.

Tragiske Farce!

15. Juni 1919.STADIGT JORDSKÆLV

1.

La Reviie Mondiale for 1. Juni 1919 bringer forskellige skemtefulde Karikaturtegninger fra Blade som Le Canard enchainé og andre, paa hvilke Sejren atter og atter betegnes som en Pyrrhus-Sejr. Naar Franskmændene i selve Triumfens Øjeblik føler, at denne Sejr ikke er andet og mer, saa staar de til troende.

Freden er undertegnet, og der findes vistnok i enkelte af de allierede og associerede Magters Ministerier saa vel som Redaktioner (foruden naturligvis i Aandssvage-Anstalterne for Viderekomne) rettænkende Samtidige, som ikke blot glæder sig over, at Myrderiet foreløbig er sagtnet, men som ogsaa mener, at en varig Forbedring af Menneskehedens Vilkaar er indtraadt.

Man kan dog ikke sige, at Gla»den over Fredens Undertegnelse er stor. Den engelske Skribent Norman Angell skriver i Labour Leader for 26. Juni:

The Times havde varet Tyskerne ad og sagt dem, al de neppe gjorde sig noget Begreb om, hvor alvorlige de huslige Besultater vilde blive, ifald de vægrede sig ved at underskrive — huslige Resultater hvilket henrivende Udtryk for Massemord af Børn ved Sultedød! — vi Englændere var altsaa forberedte paa at lade Tysklands civile Befolkning nedslagte for at opnaaen Underskrift, om hvilken vi selv vidste, den var ubetinget værdilos. I ethvert civiliseret Lands Lovbog Verden over er det fastslaaet, at en Underskrift, som opnaas ved Tvang, er uevldic En Underskrift, som gives af en Mand for at lore-bygge man slaar hans Børn ihjel, kan blot en Afsind.g eller

en Vild tillægge nogen moralsk Betydning.

Sæt, Hunnerne havde svaret os: »I forkynder, at I vil slaa vor vaabenløse Befolkning i Tusindvis ned med Eders Bomber desuden vil I dræbe nogle Millioner af vore Invalider, vore Saarede, vore gamle Mænd, vore Kvinder og Børn med Jert Hunger-Instrument, Blokaden, medmindre vi skriver undei Naturligvis skriver vi under. Vi vilde underskrive, om I krævede at Ludendorff skulde sluge Kollner Dom.«

Der er sikkert en god Del Personer, hvem det volder stoi Tilfredsstillelse at blive Vidne til den Grad af Hjælpeløshed, der faar en Fjende til at undertegne en saadan Overenskomst, som vi forud véd, at han aldrig kan holde. Men det er ikke netop Midlet til »at hævde mellemfolkelige Overenskomsters Ukrænkelighed.«

2.

Der lader sig neppe gøre nogen forstandig Indvending imod den Tankegang, Norman Angell her har udviklet. Derimod røber han sin Mangel paa personlift Kendskab til de ledende Personligheder ved Freds-eongressen, naar han udtaler den Formodning, at den hele Traktat kun er opstillet for et Syns Skyld og al der har fundet en anden, hemmelig Overenskomst Sted mellem Kapitalistgruppen i Tyskland og de Allierede, ved hvilken de har opnaaet visse Lofter om Raastoffer imod ikke at gore fælles Sag mod deres Lands Communister. Det turde være rent Hjernespind. Der lader sig tænke andre, langt mere rimelige Grunde til at tyske Kapitalister finder sig i Traktatens Underskrift, for hvilken jo desuden netop de yderligt gaa-

ende i Tyskland var stemte.

Ingen betragter øjensynligt Afgørelsen som definitiv. Jorden bæver og bølger som under Jordskælv filte-vegne i Europa. Hvad nytter det at drage nye Markskel og opkræve uhyre Afgifter paa cle lavadækkede Sider af en Vulkan, der er i Skælven og fra hvas Krater hvert Øjeblik en Ildsøjle stiger!

jb

3.

Det Betegnende for Øjeblikkets Situation turde være dette, at medens Nationalkrigen mellem Angelsachser, Romaner og Slaver paa den ene Side, Tyskerne paa den anden er ført til Ende, fortsætter de sejrende Magter uforstyrret Krigen mod Russere og Madjarer som Socialkrig uden at man dog giver den dette Navn.

Magterne anvender deres Nationalhære i Klassekampens Tjeneste; thi Krigen imod Sovjet-Regeringen er i Virkeligheden blot Klassekamp. Magterne kæmper for den gamle Samfundsorden mod en ny revolutionær, der er opstaaet ved Verdenskrigens opløsende og ophidsende Indflydelse.

I Norden lærte vi Bolshevismen at kende i dens mest afskrækkende Skikkelse, som den brod ud i Finland, et frit og selvstyret Land, hvor den rasede modbydeligt som en fra Udlandet indtrængt Smilsot.

I Rusland selv, hvor den revolutionære Regering nu trues og angribes fra alle Sider, og hvorfra paalide-lige Efterretninger i lange Tider ikke har naaet Europa, synes denne Regering at have ikke blot opløsende men opbyggende Evner i sin Tjeneste. Det er ikke sandsynligt, at Lenin saa længe var forbleven ved Magten, om han ikke sad inde med samfundsformende Anlæg, og dersom han ikke formaaede at omgive sig med dygtige Mænd. Det siges, at han har vundet Gorki og Kropotkin belt for sig, og det efterat Gorki først var hans Modstander. Ifald

tænkende Mænd i Rusland forsoner sig med den revolutionære Dicta-tor, trods det Despoti, der fra forst af blev øvet, og trods de forfærdelige Ugerninger, denne Revolution, som i sin Tid den franske, har medført, saa er det øjensynligt ikke for Ruslands Skyld, men i egen Interesse, i Overklassens Interesse, at Vestmagternes Tropper kæmper imod den Regering, Russerne selv hai gi'tt sig, og om hvilken man med tvivlsom Ret paastaar, at den kun støttes af et Mindretal. . . Man kommer for at befri. Man har befriet Odessa; man vil »befri« Petrograd. Foreløbigt har man i sit Befrier-Øjemed blokeret Busland fra alle Sider saa føleligt, at man ved Sult befrier nogle Millioner Bussere fra Livet, og tvinger Regeringen til for de Penge, den kunde anvende til nyttige Formaal, at bolde en Hær paa Benene, stor nok tU at kunne tage Kampen op paa flere Pionter.

4.

Da denne Befrielseskrig af de socialistiske Partier i de krigsførende Lande haardnakket opfattes som Kapitalistmagters Krig imod Proletariatet, foregaar den under de britiske og franske Arbejderpartiers Protest

og svækkes derved.

Og Verdensrevolutionen gaar imens sin Gang. Den har sit Tag i Italien, den bearbejder Tyskland og Østerrig og bryder ud i én Nedlæggelse at det mest fornødne Arbejde efter den anden; den rejser sit Hoved i England, i Frankrig; den dunkes paa Hovedet i Nordamerika, saa længe Militarismen dér faar Lov at fejre sine Orgier. Men foreløbigt viser Lenin sig stærkere end Ententens kortsynede Ministre og meget stærkere end Tysklands nærsynede Ledere. At han spreder sine haandgangne Mænd og sine fra Buslands Aristokrater ranede Penge over Jorden, er sikkert nok.

Men hans virksomste Agent er allevegne Sulten. Og med Sulten Harmen og Hadet mod dem, der har be-riget sig ved Krigen, mens de, som forte den, laa i Skyttegrave. Han har i sit Sold en Verdensmagt, Misundelsen, og en anden Verdensmagt, de Fattiges Havesyge. Til Ordet populus (Folket) svarer Gerningsordet populo eller populor, jeg plyndrer.

Men Lenin s revolutionære Communisme er desuden Udløber af en aandelig Bevægelse, der stammer ned fra Greven af Saint-Simon og over Fourier, Robert Owen, Victor Considérant, Proudhon, Karl Marx og Lassalle, Bakunin og Ivropotkin er blevet en russisk Tro og Lære, en Fremtidsdrøm, et Proletariatets Ideal. Og naar Sulten som Massebevæger har til sin Raadighed denne anden Massebevæger, Idealet, saa kommer Fredsslutningen i Versailles paa umulige Betingelser ikke op derimod. Den revolutionære Bevægelse, der i sig indbefatter en ny Verdenskrig, skyller hen over slige Fredsslutninger, som Havet skyller ben over et Pæleværk, der skulde standse Oversvømmelsen.

Vi ser, at de franske og britiske Arbejdere ikke blot protesterer mod Fortsættelsen af Krigen, men mod selve Fredsslutningen. Vi ser, at i England den gamle Partideling falder bort og at Borgerstanden samler sig i ét Parti mod Arbejderstanden som Helhed, med andre Ord, at Parlamentet for Fremtiden vil dele sig ikke politisk, men socialt. Neppe er den største kendte Krig mellem Nationerne endt, for Strejker i alle Lande indvarsler den ny og snart altomfattende Krig mellem Samfundslag.

5.

Et Par Udtryk i Artiklen Tidens Tegn var ikke udtømmende nok, og kunde derved vildlede.

Det første Udtryk var dette: »Bethmann-Hollwegs mundtlige Karakteristik af Traktaten af 1839 som en Lap Papir«.. Det kunde, naar Ordene var saaledes stil-lede, se ud, som havde Bethmann-Hollweg nogensinde brugt denne Vending i en Parlamentstale eller et andet offentligt Foredrag. Det forholder sig jo ikke saaledes. Det drejer sig her om en rent privat \ tring, der tilmed er revet ud af sin Sammenhæng, og paa Trods af alle Regler for mellemfolkeligt Samkvem som for privat Velopdragenhed lagt til Grund for en fem Aar igennem over hele .lorden drønende Agitation.

Ytringen blev refereret i Sir Edward Goschen’s Meddelelse til sin Regering af den sidste Samtale, han havde med den tyske Kansler 4. August 1914.

Sir Edward undlod her at meddele de Forudsætninger, under hvilke hin Samtale fandt Sted. Da det engelske Ultimatum var blevet meddelt den tyske Udenrigsminister, og den britiske Gesandt (Sønnesøns-sønnen af Goethes Forlægger, Goschen) gjorde et Af-skedsbesøg hos Kansleren, spurgte Gesandten Kansleren, om, dersom til hans Beklagelse Krigens Udbrud nu var afgjort, de to Herrer ikke, før de skiltes, ligefuldt kunde have en privat og personlig Samtale om den uhyre Situation, hvori Verden derved var hensat. — Det hedder derom i Bethmann-Hollwegs i Juli udgivne Bog: Betrachtungen zum Weltkriege (S. 180 Anmærkning):

Jeg erklærede mig strax rede dertil og bad Gesandten at ta<*e Plads ved mit Bord. Jeg talte derpaa ganske vist i stærke Ord om den Verdensulykke, jeg betragtede som den nodven-di«e Folge af Englands Indtræden i Krigen, og da Sir Edwarc Goschen gentagne Gange angav den belgiske Neutralitet som det afgørende Punkt, udraabte jeg utaalmodigt, al i Sammenligning med den frygtelige Begivenhed, som en engelsk-tvsk Krig vilde være, var dog Neutralitetsoverenskomsten en Lap Papir (a scrap o f paper). Lad være, at dette Ord var en cir-sigtighed, mit Blod kogte ved den gentagne, hylckelske Beto ning af den belgiske Neutralitet, som jo ingenlunde var, hvad der drev England til Krig, og ved den fuldstændige Mangepaa Følelse for, at den engelske Krigserklæring vilde tilintetgøre Verdensværdier, imod hvilke endog Belgiens Neutralitet vejede let. At Privatsamtaler bliver udnyttede, som var de førte paa Embeds Vegne, har forekommet mig en usædvanlig diplomatisk Fremfærd. Men blev det gjort, saa 'burde Sir Edward Goschen, hvem min Ophidselse har været saa paafaldende, idetmindste have været fuldstændig og berettet, at han ved sin Afsked brød ud i Graad og bad mig, om han endnu maatte sidde nogen Tid i mit Forværelse, fordi han i den Forfatning, hvori han befandt sig, ikke kunde vise sig for det opvartende Cancellipersonale.

6.

Det andet Æmne, til hvilket det er nødvendigt at vende tilbage, er det Udtryk at det tyske Rige op-naaede Vaabenstilstand paa Grundlag af Wilsons fjorten Punkter.

Den 20. October 1918 meddelte Prins Max af Badens ny Regering Præsident Wilson sin Villighed til at slutte Fred paa Grundlag af de Vilkaar, som nøje var angivne i Præsidentens Tale til Congressen 8. Januar

1918 (de Ijorten Punkter) og af de Principer, som var skitserede deri og i hans følgende Taler.

De fjorten Punkter var, kortelig udtrykt, disse:

1. Offentlig Freds-Overenskomst, opnaaet ved offen-lig Forhandling, efter hvilken der ikke skal være nogen privat mellemfolkelig Forstaaelse af nogen Art, men Diplomatiet skal altid gaa aabent tilværks og virke for alles Øjne.

(Som bekendt foregik alle Fredsforhandlingerne i dybeste Hemmelighed og endda kun mellem nogle faa Stormagters Repræsentanter, endda fraset, at alt væsentligt var afgjort længe forud ved hemmelige Traktatar.)

2. Ubetinget fri Søfart paa alle Have udenfor Territorialgrænserne, saavel i Krig som i Fredstid, undtagen paa de Vande, der helt eller delvis er lukkede i Kraft af folkelig Overenskomst.(De Allierede tog overfor Tyskland strax et Forbehold paa dette Punkt, idet de erklærede, at »fri So-fart paa alle Have« kunde fortolkes paa tiere Maader, og reserverede sig Fortolkningen. Dermed faldt sel\-følgelig den fri Søfart bort).

3. Saa vidt muligt Nedbrydelse af alle økonomiske Skranker, Ligestillethed i Handelssamkvem af alle Nationer, der samtykker i Freden og forener sig om at

opretholde den.

(Økonomiske Skranker er ikke blevne nedbiudte, men rejste, og der er end ikke I ale om nogen Lige-stillethed i Handelssamkvem).

4. Passende Garantier gives og antages for at national Væbning vil blive ført ned til det laveste Punkt som kan bestaa med Landets Sikkerhed.

(Der er ikke blevet givet nogensomhelst Garanti. Tyskland alene er afvæbnet. Det har i Tillid til at Magterne

vilde bolde det Tilsagn, de gav, udleveret 5000 Kanoner, sin Flaade, alle sine bedste Lokomotiver, et uhyre Antal Malkekør, osv., hvorpaa man lo det op i Øjnene for dets naive Tiltro.)

5. En fri, aabenhjertig, fuldt upartisk Ordning af alle koloniale Krav, grundet paa streng Overholdelse af det Princip, at Befolkningernes Interesse har lige saa megen Vægt som Regeringernes billige Fordringei.

(Der har ikke fundet nogetsomhelst aabenhjertig eller upartisk Ordning Sted. Tyskland har mistet alle sine Kolonier, af hvilke England har tilegnet sig de fleste uden at man har saa meget som spurgt det dødfødte Folkenes Forbund, endsige de Indfødte i Afrika).

6. Russisk Territorium skal rømmes, og alle Opga-ver, som angaar Rusland, skal løses saaledes, at Losningen sikrer det bedste og frieste Samarbejde af Joi-dens andre Folkeslag med det Formaal at lade Rusland, uhindret og ubesværet, bestemme over sin poli-tiske Udvikling, idet man byder det oprigtigt Velkommen under de Institutioner, det vælger for sig selv, ja mer end Velkommen, Bistand af enhver Art.

(Russisk Territorium er ikke blevet rømmet, og Udsultningen ved Afspærring samt fremmede Troppers Indmarche i Rusland fra alle Verdenshjørner er hidtil det Velkommen og den Bistand, der er givet den nv Bepublik).

7. Belgien skal rømmes og genoprejses uden at der gøres noget Forsøg paa at indskrænke dets Suverænitet.

(Her mæles intes om, at Malmedy og Eupen skulde tages fra Tyskland og føjes til Belgien, endda uden at Indbyggerne spørges).

8. Alt fransk Jordsmon skal befries og alle de odelagte Strækninger genoprejses. Den Uret, Frankrig led i 1871 ved Tabet af Elsass og Lothringen, skal blive rettet.

(Den rettes ved at man uden Befolkningens Samtykke fravrister Tyskland Saar-Distriktet og ved at man behandler Elsass saaledes, at dets forhen mest tyskfjendske Deputerede, Wetterle, nu truer den franske Regering med Elsass's Frafald).

9. Italiens Grænseforhold skal ordnes efter Nationalitetens tydeligt kendelige Linier.

(Italiens Krav, der gaar overmaade meget videre, bliver for største Delen opfyldte. Men da det ikke faar Alt, hvad det af historiske og strategiske Grunde attraar, er det højst forbitret).

10. Østerrig-Ungarns Folkeslag, hvis Plads mellem Nationerne vi ønsker sikret, skal have fuld Lejlighed til at udvikle sig under Selvstyre.

(Foreløbig ligger Polen og Ukraine, Ukraine og Rusland i den mest lidenskabeligt førte Krig imod hverandre).

11. Rumænien, Serbien og Montenegro skal rømmes, Serbien have Adgang til Havet, Balkanstaternes

Forhold til hverandre bestemmes ved venskabelige Raad i Overensstemmelse med historisk dragne Linier.

(Forelobig er der Krigsstiistand mellem Rumænien og Ungarn).

12. I)e tyrkiske Partier af det nuværende Ottomanske Kejserdømme skal nyde en sikker Suverænitet. De andre Nationaliteter i dette Rige skal have Ret til at leve uden at trues og skal nyde Selvstyre, mens Dardanellerne bliver et aabent Farvand under mellemfolkelig Garanti.

(Foreløbig tager Frankrig Syrien og England Mesopotamien, mens Grækerne under alle Arabers rasende Protest har bemægtiget sig Smyrna).

13. En uafhængig polsk Stat skid oprettes og indbefatte de utvivlsomt polske Befolkninger. Der skid sikres denne Stat Adgang til Havet, økonomisk Uafhængighed og politisk Udelelighed.

(Strækninger, der er overvejende tyske, er blevne slaaede til det ny Polen, og Østprøjsen saaledes blevet adskilt fra Tyskland).

14. Et almindeligt Folkeforbund skal dannes for at sikre store og smaa Stater i samme Grad politisk L al-hængighed og Landenes Udelelighed.

(Foreløbigt er Tyskland og Busland udelukkede fia Folkenes Forbund, der endnu kun har delt Verden i to fjendtlige Lejre.)

7.

Den amerikanske Note af 5. November 1918 indeholdt en Bedegørelse fra de Allierede Begeringer, i hvilken de »erklærer deres Bedebonhed til at slutte Fred med Tysklands Begering paa Grundlag af de Fredsvilkaar, der var fremsatte i Præsidentens lale til Congressen i Januar 1918 og paa Grundlag af ile Principer for et Forlig, der var forkyndte i hans følgende Taler«.Som ovenfor berørt blev der taget et enkelt Forbehold med Hensyn til Opfattelsen af »Havenes Frihed«. Der var desuden givet en Forklaring, som bestemt begrænsede visse Krav — mærkeligt nok blev det givne Ord kort derefter brudt.

I Præsidentens Tale havde det heddet: »De Allierede Regeringer føler, at ingen Tvivl maa existere om hvad Genoprettelse betyder. De forstaar derved, at Tyskland skal godtgøre al Skade, der er tilføjet de Allieredes civile Befolkninger. — Men i den Afdeling af Fredstraktaten, som angaar Skadeserstatninger, hedder det: Damages in the Allied peoples represented Inj pensions and separation alloivances capitalised at the signature of the Treatg.

Det vil sige, at der skal gives Erstatning ikke blot for civile Tab men for militære. Hvis Pensioner er ind befattede, saa med lige saa god Grund enhver anden ved Krigen foraarsaget Udgift, altsaa, skønt bundne ved deres Ære til Noten af 4. November, lader de Allierede Regeringer deres Folk forvente, at Tyskland vil blive tvunget til at betale alle deres Krigsomkost-ninger, uden Hensyn til at en saadan Betaling er Tyskland umulig, og at de selv godt véd, den er fuldstændigt umulig.

8.

Til de i de fjorten Punkter fastslaaede Vilkaar kom, som vi saa, de i Præsidentens øvrige Taler forkyndte Principer, paa hvilke Tyskland erklærede sig redebont til at gaa ind og paa hvis Grundlag de Allierede Magter erklærede sig villige til Fredsslutning med Tyskland.

Hvad Aarsagerne til Krigen angaar, sagde Wilson

26. October 1916: Har I nogensinde hørt hvad der foraarsagede den nuværende Krig? Hvis I har, saa vilde jeg onske, I vilde offentliggøre det, da Ingenellers véd det. Saa vidt jeg kan skønne, var der ikke nogen særskilt Aarsag, men Alting i Almindelighed Der var i Europa groet en almindelig Mistænksomhed op, en Udveksling af Formodninger om, hvad den Regering og hin Regering vilde gøre, en Sammenslyngning af Alliancer og Forstaaelser, en Forvikling af Intrigei og Udspioneringer, som fangede den hele Menneskehed hinsides Havet i sine Masker.

Til Paven skrev Wilson som Svar paa dennes Fredsforslag af 27. August 1917: Vi søger ingen materiel Fordel af nogensomhelst Art .... Skadeserstatning som Straf, Sønderlemmelse af Riger, Oprettelse a selviske, andre udelukkende, økonomiske Forhund anser vi for værdiløse og i Længden værre end det, de udgør intet Grundlag for nogen Fred, mindst foi en

varig Fred. „

22. Januar 1917 til Senatet: Kun en Fred mellem

Ligemænd kan vare. Kun en Fred, hvis sande Princip er Lighed og fælles Deltagelse i et fælles Gode

27. September 1918 i New-York: Den upartiske Ret færdighed, som maa udmaales, tor ikke indeslutte nogen Forskel mellem dem, mod hvem vi ønsket a være retfærdige og dem, mod hvem v, ikke ønsker

at være det.......Skal vi maaske taale, at en eller

anden Nations militære Magt (eller en Gruppeaf Nationers) bestemmer hvad Skæbne Folkeslag skal le over

hvilke de ikke har anden Ret til at regeie em

deT^C^ 11- Februar 1918: Folkeslag «f Provinser maa ikke omtuskes fra et Rige til et ande som om de var Kvæg eller Brikken et Spil en^*ke i det store Spil, som nu for bestandig har faaet daar ligt Rygte, Ligevægten mellem Magtel ne. En enskomst om Landafstaaelse maa indgaas td Be _ for de Befolkninger, hvorom 1 alen ei, oftteresse, og ikke som Compromis mellem de Krav, der rejses af rivaliserende Magter.

4. December 1917. Det aarlige Budskab til Congressen: Der maa gives Oprejsning for den Uret, den dybtgaaende Uret, der er begaaet. Naturligvis.' Men denne Oprejsning maa ikke ske ved at der begaas lignende Uret mod Tyskland og dels Allierede.

6. April 1918: Der kan ikke gøres nogen Forskel mellem Folkene paa Dommens Dag, ifald Dommen skal være retfærdig. At foreslaa noget andet end Retfærdighed, upartisk og lidenskabsløs Retfærdighed, overfor Tyskland, hvorledes end Krigen falder ud, vilde være at svige og vanære vor egen Sag.

27. September 1918: Der kan ikke være noget Forbund, nogen Alliance eller særskilt Overenskomst indenfor Folkeforbundets almindelige og fælles Familie.

(Her er altsaa Defensivforbundet mellem De forenede Stater, England og Frankrig forud fordømt, og hvad Tillid kan Tyskland nære til Folkenes Forbund, naar dets egne Medlemmer ingen Tillid har til det?)

Til Congressen 11. November 1918: Sult afstedkommer ingen Reform ; den avler Galskab og alle de uhyggelige Lidenskaber, der gør et ordnet Liv umuligt. — (Derefter blev Sulten Universalmidlet.)

4. Dec. 1917 til Congressen: Det amerikanske Folk vil, al Krigen ikke skal ende med nogen Art Hævn; intet Folk skal blive plyndret eller straffet, fordi et enkelt Lands uansvarlige Regenter har gjort dyb og afskyelig Uret. Det er den Tanke, der er udtrykt i Formlen: Ingen Annexioner, ingen Brandskatter, ingen Straffebøder .... Hvem der repræsenterer et frit Folk vil aldrig mere vove at overhøre Verdens offentlige Mening ved saadanne selviske Overenskomster, som fandt Sted paa Wienercongressen.Tale i Buckingham Palace 27. December 1918: Vi har brugt store Ord. Vi alle har brugt de store Ord Ret o« Retfærdighed, og nu er det, vi skal bevise, om vi forstaar disse Ord eller ej, og hvorledes de skal bringes til at stemme med de enkelte Afgørelser, der maa" ende denne Krig. Og vi maa ikke alene forstaa dem, men have Mod til at handle ud fra vor For-

staaelse.

9.

Det var i Tillid til disse Principer, som i Tillid til de i de fjorten Punkter angivne VUkaar, at det tyske Folk overgav sine Vaaben og alle sine Forsvarsmidler i de Allieredes Hænder. Det var i disse Pnncipers Navn, at de Allierede gav det tyske Folk deres i -

sagn om Fred.

Til de Folk, hvem Fredsslutningen ikke har tilfi eds-

stillet, hører i første Linie Italien.

Det sidste Nummer af det fortræffeligt skrevne Tidsskrift La vraie ltalie, Organe de la liaison intellectuelle entre l'Italie et les autres pays, dirige par Giovanm Pazzini, der skønt italiensk og udkommende i Mo-rents udgives paa Fransk, begynder saaledes:

Væmmelse

er det Ord som bedst sammentrænger det Indtryk, som Italienere af die Partier og alle Klasser har modtaget af de diplomatiske og finansielle Griserier, som Aviserne har kaldt Fredsconferencen.

Og det udvikles, hvorledes og af hvilke Grunde Al verden er misfornøjet: Almuen, de endnu ikke at væbnede Soldater, Nationalisterne, de oprigtige Demo Mater, Republikanerne, Socialisterne, Katohkerne, i -somanerne, Regeringen, Paven. Som de eneste Ulfre sebetegnes de gamle Tyskervenner, der glæder sig over Forbitrelsen

mod de Allierede, og de revolutionære Bolsheviker, der glæder sig over Wilsonis-mens Fallit.

Jt-

10.

Før Krigen havde England Tyskland overfor sig som Concurrent, og en Hovedaarsag til Verdenskrigen var den, at Tyskland ved større Flid og Udholdenhed rundt om paa Verdensmarkedet slog England af Marken.

Nu da Tyskland for lange Tider er slaaet ud, staar England Ansigt til Ansigt med den ny, langt farligere Concurrent, som Verdenskrigen har givet Væxt, de Forenede Stater.

England har i Kullene havt det materielle Grundlag for sin Verdensmagt. Del var som Kul-Ø, at Storbritannien var udset til Hersker over Havet og over alle Markeder. I Øjeblikket staar engelske Kul i en Pris af 39 Shilling pr. Ton, medens amerikanske Kul, besør-gedede til Atlanterhavshavnene, kun kosler 20 Shilling pr. Ton, og selv om dette Forhold mellem Priserne naturligvis ikke er constant, ser det ud, som om de amerikanske Kul, der er lettere tilgængelige og nærmere ved Havnene, vil komme til at afløse de engelske Kul. Dermed har Englands Magt faaet sit Grundstød.

Men overhovedet er ved Krigen Jordens Penge- og Handels-Midtpunkt blevet flyttet fra London til New-York.

I Finanstidende for 16. Juli oplyses det, at i Bom-uldsindustrien trues Manchester af Amerika. De amerikanske Huse i England nøjes ikke med Salg af deres egne Frembringelser, men forhandler de concurrerende engelske Bomuldsvarer og bringer dem til fremmedeMarkeder, f. Ex. til Indien. De tilbyder paa denne Maade deres hjemlige Varer Side om Side med de engelske, ja blander de to Sorter sammen for Kundens

Øjne efter Smag og Behag.

Saaledes sælges amerikanske Jernstænger i Liverpool mere end ét Pund Sterling, undertiden mere end to Pund, billigere end engelske. Ogsaa paa det ostlige Marked er der under Krigen blevet tilføjet den engelske Handel Slag, den ikke kan forvinde. Hollandsk Indien, der plejede at sende sine Varer til Stabelpladsen i London, har nu oprettet direkte Linjer til New-York som til Japan.

11.

I The Future for Juni 1919 indleder John W. Bull en Artikel After-War Trade: Hoiv do we stand'? med disse Ord, som bekræfter hvad ovenfor er sagt: Der udkræves ingen slor Dommekraft til at se, Iinoi uhyre farefuld Storbritanniens industrielle Stilling i dette Øjeblik er: Krigen (o: Blodsudgydelsen) er forbi, men vi staar paany paa vor gamle Valplads, og ganske som 1914 er Storbritannien ikke rede. Andre Lande liai allerede udvist en Foretagsomhed, det vil tage Aar at komme op imod.« Og Forfatteren udvikler, at i gamle Dage var det den tyske Handelsrejsende, der ved sin Forretnings-Energi udelukkede Englænderne fia Mai-kedet; nu er det Amerikaneren, der ved sin gennemforte Concurrence fortrænger Englænderne paa ganske

lignende Maade.

De Folk som i Historien gerne søger og finder en vis Moral, kan maaske heraf uddrage den, at bar man en Concurrent, der arbejder mere og paa mer tidssvarende Maade, saa er det vel forsaavidt nemmere end at overgaa ham ved Flid og Dygtighed, simpell-hen at slaa ham til Jorden; men det nytter ikke det ringeste. Man udsætter sig blot for, at der paa den Plads, som han indtog, Dagen efter staar en anden, endnu dygtigere Concurrent. Og hvem vil forbyde Amerika at forøge sin Krigsflaade og Handelsflaade til den overgaar Englands? Tyskland evnede aldeles ikke dette. Nordamerika har baade Evnen og Viljen dertil, og denne Vilje er allerede mange Gange blevet udtalt. Der aabner sig altsaa lier Perspektiver.

12.

Danmark er et af de ikke mange Lande, der har Aarsag til at glæde sig ved Fredstraktaten, og som, hvis det nøjes med hvad det med Ret og Fornuft kan incorporere, tør betragte Afgørelsen som definitiv. Danmark har lidt saa meget under det Hovmod og den nationale Selvforgudelse, der havde udviklet sig i Preussens Tyskland, at det

ikke kan andet end tøle det som Velgerning, at denne systematiske Brutalitet er blevet ramt paa Hovedet og har faaet sin Dom. Ved Preussens Nederlag aander Danmark op.

Men Tysklands foreløbige Tilintetgørelse, der er en Ulykke for Europa og Civilisationen, er ingenlunde nogen Lykke for Danmark. Et for Overklassens Hovmod befriet, rigt og sundt Tyskland vilde været en langt bedre Nabo for Danmark end et forarmet, forgældet, af Had og Hævntørst fortæret Tyskland. Al Slags aandelig Smitte kan derfra komme over Grænsen, efter hvilken Linie den end bliver draget.

Da Ordet Publicist jo ikke uden videre kan oversættes Sandhedsmorder — selv om man maa indrømme, at de to Ord i talrige Tilfælde dækker hinanden — saa bør Den, som paatager sig at retlede sine Landsmænd politisk, vistnok uden Hensyn tildet Indbringende i at smigre det store Publicums Uforstand, forsoge at finde hvorledes den af Verdenskrigen fremgaaede Situation virkelig er beskaffen, og saa simpelthen sige Sandheden, som han ser den.

18. Juli 1919.GUDSTJENESTE I IDEALERNES TEMPEL.

1.

A Mr. Arthur Balfour i Foraaret 1917 kom til de

Forenede Stater, meddelte han rent ud, at Stor-britaniens Hjælpemidler var til Ende. Han tilstod uden ringeste Omsvøb, at dersom de Forenede Stater ikke havde erklæret Krig, vilde England været nødsaget til at slutte Fred en Maaned eller to derefter paa næslen hvadsomhelst Vilkaar. Han anmodede om, at baade Fødemidler og Skibe hurtigst muligt maatte blive sendte til de Allierede, og da de franske Sendemænd en Smule senere ankom, sagde de det samme: Undervandsbaa-dene sulter os ud; send strax Skibe og Fødemidler! (Se bl. a. Pearsons Magazine, New York, July 1919).

Paa det Tidspunkt havde Tyskland og Østerrig alt-saa Overtaget over Resten af Europa.

Amerika frelste de Allierede og vandt Krigen. At paastaa det Modsatte er let nok, da Papiret er taalmo-digt. Det rødmer saa lidt som Frækheden. Det er jo desuden altid en Smagssag, om man vil holde sig til Sandheden eller ikke, og det bor ærligt tilstaas, at hvad Løgn angaar, er Flert;dlet af de Læsende sande Gourmander. De finder den saftige Løgn, den der er stegt af Censuren og tilsaucet i de officielle Bureau'er, langt mere velsmagende end den simple, ukrydrede Sandhed, hvorfor ogsaa Den, som serverer Løgnen, bliver æretog agtet, ganske frasét, at han faar rundelige Drikkepenge saavel af Regeringer som af Publikum.

Men de franske og engelske Udsendinges aabne Udtalelser til Nordamerikas ledende Mænd i Foraaret 1917 beviser klart som Dagen, at Den, der i 1916 — uden at gøre sig Illusioner — rettede en Appel til de europæiske Magters sunde Fornuft ud fra den borudsætning, at de to kæmpende Grupper da var omtrent lige stærke, langt fra at anslaa Tysklands Stridskraft for højt, snarest overvurderede Englands, Frankrigs og Italiens forenede Styrke i Øjeblikket, og altsaa appellere til disse Magters egen Interesse. At Amerika vilde kaste sin bele væbnede Magt i Vægtskaalen, lod sig da ikke forudse. Men disse Liniers Forfatter lod dengang ingenlunde den Mulighed ude at Betragtning, at Tyskland kunde blive knækket. Jeg skrev i Juni 1916:

»Ifald Krigen skal slutte med grundig Ødelæggelse af den ene af de to kæmpende Magtgrupper, saa maa den efter menneskelig Sandsynlighed vare et Par Aar endnu. I saa Fald vil den imidlertid have opbrugt al den Kapital, Europa har rede til Brug, og medføre endnu langt mere omfattende Elendighed og Kval, end den allerede har havt i Følge.

Hvad her forudsagdes, er nøjagtig slaaet ind. Men fra det Øjeblik af da Amerika deltog i Krigen, var Vægtforholdet mellem Magtgrupperne aldeles forrykket. Det var Amerika, som vandt Krigen, hvor ugerne dets Allierede og adskillige Neutrale end nu vil mindes derom.

2.

Dumheden er det tredie Internationale.

Ligesom stor Rigdom hos sine Residdere skabei et Internationale, og ligesom den dybe Fattigdom frembringer et andet, saaledes er ogsaa Dumheden en mel-lemfolkelig Magt. Der er f. Ex. ingen væsenlig Forskel paa norsk Dumhed og paa dansk, paa svensk Dumhed og paa norsk. Den véd allevegne Alting bedre. Det er en Ynde mere hos den, at den i alle Lande har samme Kendemærke: Selvglæden og den gennemgribende Mangel paa Evne til at forstaa. Overalt har ogsaa den underholdende Hoverelyst sin Forbundsfælle i den med naadig Ros blandede Nedsættelsesglæde, som trives i Forskruethedens og Indbildskhedens Baggaarde.

Blot det, at En véd Noget, kan Noget, vil Noget, er en Fornærmelse for disse Baggaarde. Især i Norden er det Beglen, at Stympere, som gør Trivialiteter gældende, om hvilke tler altid har hersket Enighed blandt alle pæne Dumrianer, Klodrianer, Grimrianer og Gro-bianer, optræder som overlegne Vismænd, saa del under disse Bredegrader kan blive nødvendigt, stadigt paany overfor de Forvirrede og Opblæste, endsige overfor Nuller og Nitter, al godtgøre sin Ret til at tale om det, man kender til og forstaar.

3.

Den, der hævder, at det var Amerika, som vandt Sejren, siger ikke dermed, at de amerikanske 1 ropper i Dygtighed eller Krigserfaring stod over de engelske og franske. De stod, uprøvede som de var, selvfølgelig under dem; de maatte sammensmeltes med franske Brigader for at have deres Samfærdselslinier i Orden. Det var heller ikke Amerika, som tog Initiativet til at knuse den tyske Krigsmagt til Lands og til Søs. Det var, som Bernard Shaw, der ikke er mistænkt for engelsk Nationalisme, med fuld Ret og stor Styrke har gjort gældende, England, som knuste den tyske Krigsmagt, idet Storbritannien til dette Formaal anvendte ikke blot indiske og afrikanske og canadiske og australske Tropper, men russiske Hære, franske Hære, italienskeHære, belgiske Soldater, portugisiske Soldater, rumænske Soldater og tilsidst og paa afgørende Maade amerikanske Tropper i overordentligt Tal, fortræffeligt ernærede og udrustede. Paa sin drastiske Vis fremstiller Bernard Shaw def Argument, en engelsk Krigskorrespondent gav ham tor, at en britisk Hær kan hugge den amerikanske Hær til Plukfisk (knock the American Army into a cocked hat):

»Hvorfor? spurgte jeg. — Godt, svarle han, det forholder sig saadan: Paa de Forbindelseslinier, af hvilke Alting afhænger, befaler De Mændene at kore til højre. Den engelske Soldat korer hen ved en Fod til Højre. Den franske Soldat kører henved to Fod til Hojre. Den belgiske Soldat benved tre Fod. Den amerikanske Soldat svarer med det Spørgsmaal: Hvem I hede Helvede indbilder De Dem al De taler til? og han er fast bestemt paa, at ingen blodig Stabs-\ ogn nogensinde skal komme til at kore forbi hans Arbejdsvogn, saa længe han kan hindre del. Derfor kan Engelskmændene mørbanke tle tapre amerikanske Gutter, saa snart det kommer til en Kamp, ført efter krigsvidenskabelige Regler«.

Som man ser, modsiger delte slet ikke den Paastand, som følger af Mr. Arthur Balfour's Erklæring og som i sin Tid blev hævdet af Frank Harris som af mig selv i amerikanske Blade, at det var Amerikas Indtiæden i Krigen, der ene og alene gjorde Udslaget til de Allieredes Fordel.

4.

Bernard Shaw's Udtalelser nedskreves i Marts, men er først blevne offentliggjorte i Pearsons's for Juli, hvad Udgiveren forklarer saaledes: »En stor Propaganda var netop sat i Værk for at sikre Sejrslaanet, og hvis jeg havde vovet at offenliggøre, hvad Shaw tænkte omvore Metoder at samle Subscriptioner paa [ved Trusler om Fængsling] vilde jeg sandsynligvis være blevet idomt en Straf paa fyrretyve Aars Forbedringshus for Oprør, og havde set Pearsons's undertrykt som uværdig lil Forsendelse med de Forenede Staters Post. Jeg siger dette, fordi Domstolene i disse Forenede Staler med faareaglig Enstemmighed har gjort sig selv til Redskaber for det mest forfærdende Tyranni, man har kendt i de sidste lo Hundrede Aar. Intet, som endog Shaw kan sige om dette Æmne, vil tilstrækkeligt brændemærke amerikanske Dommeres utrolige Vildhed: Et Par Drenge og et Pigebarn laler lil Gunst for social Reform. De to unge Fyre dommes til tyve Aars Indespærring og Pigen til li Aars, og Befolkningen nedlægger ingen Indsigelse imod disse Domme. I den værste Periode af Czarens Rædselsherredømme vilde de unge Mennesker have faaet tre eller fire Aars Fængsel og Pigen et Aars. Det bringer En næsten til at fortvivle om Civilisationen, at Amerikanerne tamt tager imod et saa infamt Barbari i

Straffedomme«.

Det har i dansk Presse ikke skortet paa Vigtigpetere, der har vildledt den uvidende Læseverden ved at for-tælle den, at mine Meddelelser om disse Forhold var latterligt Opspind.

Man læse da, i hvad Tone Bernard Shaw skriver derom til det nævnte Magazins Nummer for Juli: »De kan sige Amerikanerne fra mig, at de alvorligt har nedbrudt Tilliden til Republikanisme Verden over ved deres skammelige Tilbagekaldelse, strax ved første Skud, af alle de Friheder, Uafhængighedserklæringen i sin Tid havde proklameret.

»Da de begyndte med at domme en Oberst, som var Medlem af et George Washington-Selskab, lil Fængsel paa Livstid, og derefter lod en hel Række Retsan-klager folge, som kulminerede i den latterlige Dom over Eugene Debs [ti Aars Forbedringshus], saa vanærede de deres Land, vanærede Wilson og gav Tyskland Ret til at hævde sin retslige Overlegenhed. Tyskland havde taalt den afLoven som Højforræder stemplede Liebknecht utrolig lang Tid, før det til sidst idomte ham fire Aars Fængsel; det kunde da hævde, at endog under Kejseren var det meget friere end de Forenede Stater under deres udskregne Demokrati. Som Republikaner skammer jeg mig over de amerikanske Patrioter; og De kan sige dem dette med min bedste Hilsen«.

Det er, som man ser, ikke Paahit af mig, at det staar ilde til med Retstilstanden i det amerikanske Demokrati nu, da Amerika er gaaet op i Nationalisme efter det sørgeligste europæiske Mønster.

5.

Er der nogen Følelse, som er mere sødt betagende end den at kunne beundre? Gives der et fornuftigt Menneske, som ikke indser, at Intet vilde være nng kærere end idetmindste at kunne pege paa ét Land, det saakaldt frieste i Verden, og kunne sige: »Her er Folkefrihedens Ideal blevet en Virkelighed«. Eller blot: »Her raader Washington’s, Franklin’s, Lincoln’s Aand«. Troer man mig saa taabelig, at jeg finder en Tilfreds-stillelse i at forringe det Værdifulde, eller i at udtale mig respektstridigt om en stor Republik med en glorværdig Fortid og forhaabentlig en magtfyldig Fremtid, særligt naar jeg selv i den er bleven modtaget med en Elskværdighed og en Varme, for hvilken endog den Sløveste maatte føle Taknemmelighed?

Er det virkelig kommet saa vidt, at det er blevet det danske Publikum en næsten fremmed Tanke, den,at Skribenten har den Pligt at lade alle Hensyn falde, naar det gælder om at tale Sandhed?

Er der nogen, som for Alvor troer, det var mig kært at rette Angreb mod Polakkerne, da de begyndte at aabenbare deres nationale Selvfølelse ved Overfald paa de i deres Midte boende Joder? Intet Folk i Verden var mig saa kært som Polakkerne; med intet følte jeg mig saa besla^gtet. Fra Aaret 1885, da neppe et Menneske troede paa Muligheden af al Polen kunde genopstaa, har jeg efter Evne talt dets Sag, og jeg tør sige, at naar jeg kom til Polen, hvad enten det var lil Kongeriget eller til Galizien, var jeg dér mindst saa velset som Hr. Paul Verrier er i Danmark.

Det er et stort Gode at være elsket og baaret paa Hænderne af et værdifuldt Folk. Troer nogen, man letsindig forskertser dets Hyldest, som jeg har forskert-set den, saa jeg nu gælder for »Polens Fjende«. Det gøres af en Bevæggrund, som Publikum til dets Skade ikke forstaar, i Kraft af et Ideal, der ligger over dets Horizont.

6.

Og er det en velgørende Følelse at kunne beundre Tilstandene i et stort Folk, saa er det vel en endnu mer berigende Følelse at kunne beundre en stor Mand. Jeg har ikke ganske faa Gange vist, det er mig kært at beundre. Hvad jeg i mit Liv har forsøgt, det være nu med mer eller mindre Held, har mest været Værk af Beundring. Troer man, jeg ikke gerne vilde kunne beundre Wilson? Hvad i al Verden skulde jeg have imod ham ? Eller troer man, jeg ikke allerhelst under disse Forhold vilde kunne beundre Clemenceau? Jeg alene i det skandinaviske Norden har atter og atter en Snes Aar igennem henledt Opmærksomheden paa ham, da Offentligheden og Aviserne ikke vidste andet

 11om liam end at lian var »Ministerstormer«, eller at han var

»compromiteret i Panamasagen«, eller at han »havde solgt Frankrig til England for 100,000 Francs«

— hvad ikke var dyrt for Frankrig. Sligt er Hundreder af Gange blevet hævdet af strenge, uplettede Journalister, som nu ligger paa Maven for Manden, da han har Magten. Ikke ét fransk Tidsskrift tog i 1903 mit Essay om ham — »altfor rosende« hed det stereotypt saa det maatte trykkes i det engelske National Review. Og nu har den samme Pøbel, som brølede imod ham i Kammeret og paa Valgmøder, saa han end ikke kunde komme til Orde, men i ni Aar var fordrevet fra Deltagelse i aktiv Politik, kranset ham som dens Afgud. Saa længe han bekæmpede Despotiet, var han i højeste Grad upopulær; da han selv blev Despot, blev han Papa Sejr, og Panegyrikerne over ham ligger i alle Boghandlervinduer. Det kostelige er, at ikke en af dem, der nu skriver om ham, i Virkeligheden kender nooet til ham. Men Læsepøbelen sluger alt dette som

o

et Sakrament.

Saa lidet som det har været mig en Tilfredsstillelse at maatte udtale mig imod Clemenceau, med hvem jeg i en Snes Aar havde været forbunden ved et ikke ganske almindeligt Venskab, saa lidt har tlet været mig en Glæde at udtale mig imod Wilson, der lovede saa meget og holdt saa lidt. Men naar smaa giftige Avisskrivere vil gøre dette til en Slags taabelig Særhed hos mig, medens fornuftige Mennesker rundt om i Landene bevarer deres Beundring for den store Mand, bliver det nødvendigt at paavise, hvorledes Manden andetsteds opfattes i Organer, hvis Medarbejdere tænker, for de skriver.

Londoner-Tidsskriftet The Nation skildrer, hvorledes Wilson kom til Europa »som en ny Slags Forløser, en Frelser af Menneskeheden, og nu har iværksat »denværste Frecl, som kortsynet Gridskhed og forskruet Ondskab kunde optænke«, en Fred »hvis Daarskab er afgrundsdyb«.

I det amerikanske Tidsskrift The New Republic betegnes Wilsons politiske Sammenbrud som >en gennemgribende moralsk Fallit fa poignant moral failurej, der indbefatter hvadsomhelst, der i denne Mand indgød os Respekt«.

7.

Der mindedes i Artiklen Stadigt Jordskælv om Wilsons Udtryk fra September 1918: »Den upartiske Retfærdighed tor ikke gøre nogen Forskel mellem dem, mod hvem vi ønsker at være retfærdige og dem, mod hvem vi ildie ønsker at være det.« Derefter gav han Polen et tysk Stykke Preussen og Japan Shantung.

Og føj hertil Folkeforbundets overmenneskelige Humbug: Dette Forbund er grundet paa Enstemmig-heds-Principet. Hvorledes skal Forbundet nogensinde kunne give Tyskland Tysk Preussen tilbage eller Shantung tilbage til Kina, naar Polens Samtykke udkræves i første Tdfælde og Japans i andet?

Det britiske Arbejderpartis ledende Mand, Ramsay Macdonald, skriver i Glasgowerbladet Forward: »Freds-documentets Foranstaltninger er kun en Straffedom over et helt Folk . . . den tyske Nation skal formindskes med over 61/2 Millioner Indbyggere, og den tyske Arbejder skal gøres til økonomisk Slave for andre Folkeslag i en ubestemmelig Fremtid. Det organiserede Arbejderparti i enhver europæisk Stat har forkastet denne Fred«.

Endog H. G. Wells, der under Krigen ikke har holdt sig paa den Højde, hvor man kunde ventet, at en Mand med hans lyse Hoved og rige Evner vilde staa, skriver nu:

ir»De Tosser, som i Aviserne hyler over Under-vandsbaadenes Grusomheder, forstaar ikke deres egen Skyld i Verdensforholdene . . . Vi kunde leve i Solskin og Frihed og Sikkerhed, og vi lever i Tvang og Kulde, fordi vi er i Krig mod vor Næste. Et gammelt arabisk Ordsprog siger: »Slaa din Fjende ihjel, eller

behandl ham som Ven«.

Utroligt hensigtsstridig er endelig, hvis den virkelig gennemføres, Sejerherrernes Politik, at tvinge det lyske Folk, der allerede tæller henved 70 Millioner Mennesker og med Tysk-Østerrigerne om en Menneskealder vil tælle 100 Millioner, til et Liv i Opofrelse og det mest anstrengte Arbejde, istedetfor til et Liv i Letsind og Vellevned.

Har Sejrherrerne mon aldrig hort Tale om, hvilken Skole et Liv i Savn og haard-nakket Virksomhed er? Del skærper Intelligensen, det staalsætter Karakteren, det hærder Viljen, det fremmer Opfindsomheden. Intet styrker en Vilje som Omgivelsernes Had — og man hengiver sig tankeløst til dette Had for at udklække et Menneskekuld, hvis Fremfærd i kommende Slægtled vil komme til at svide smerteligt til dem, som nu træder dets Fædre under Fødder.

Der rober sig ikke noget politisk Geni i den Handling at tvinge Centraleuropa til Stoicisme, hvis det vil undgaa Forvivlelse.

8.

Der rober sig endnu mindre noget politisk Geni i at være saa landgridsk, at man skræmmer de Befolkninger, man skulde indlemme, eller saa tankeløs, at man rundtom frembringer Oprørsfølelser eller Hungerrevolter eller ligefremme Bevolutioner.

Det er ikke klogt at vise sig saa graadig efter Land, at man forskrækker Befolkningerne og derved mister dem.Det røber sig tydeligst i den af det franske Udenrigsministerium førte storsyriske Politik. Ved den hemmelige Overenskomst af Aar 1916 tilsagdes der Frankrig Syrien indenfor Grænser, som ikke kendes, men som øjensynligt var overmaade vide. Frankrig har siden da uafbrudt gjort Propaganda for sit storsvriske Program, som indbefatter Emiren Faisul's, Hedsjas-Fyrstens, hele Rige, desuden Palæstina eller dog største Delen deraf, hvad altsammen sagdes at være en Del af »det store og udelelige Syrien«. Følgerne deraf viser sig nu. Løsenet Storsyrien vender sig mod Frankrig. Der svares nu: Det er sandt, at alle disse Lande udgør et Hele, og samlede maa stilles under en enkelt Magts Beskyttelse, men naturligvis ikke under en Magts, af hvilken denne Befolknings Flertal ikke vil vide.

Havde Frankrig nøjedes med Beirut og Libanon, hvor Sympatierne før overvejende var franske, og havde det ikke sammenkædet disse Egne med andre, som er ganske anderledes sindede, saa var del nu sikkert paa at faa Alt, hvad der kunde tilkomme det. Nu er den Grundsætning ved Fredsslutningen bleven forkyndt, at Folkenes Forbund tildeler Mandater med Hensyn til befriede Landstrækninger, og skal uddele dem i Overensstemmelse med Befolkningens Ønsker.

Enslydende Meddeleser fra Jerusalem, Damaskus, Kairo og Beirut godtgør, hvad ogsaa The Times's Parisercorrespondent beretter, at Befolkningerne gen-nemgaaende foretra'kker et amerikansk Mandat, i Mangel deraf et engelsk-, øjensynligt fordi Amerikanerne ikke mistænkes for egennyttige Hensigter i Lilleasien, og fordi Englænderne er mindre frygtede som Herrer end de Franske. Siden den hemmelige Overenskomst af 1916 blev oprettet, er jo Englands Alliance med Emiren Faisul tilligemed Englands Erob-ring og Besættelse af Syrien og Palæstina foregaaet, og den amerikanske Commission har proklameret, at Syrien og Palæstina ikke lader sig adskille.

Skulde den fra fransk Side hævdede Lære om Stor-syriens Udelelighed gennemfores, saa vilde Afstemningen i Jerusalem og Damaskus kunne medføre, at endog Beirut gik taht for Frankrig. Da den franske Guvernør ankom til denne Syriens største Havnestad, var Befolkningen elendig af Udhungring. Han telegraferede til Regeringen i Paris om Pengemidler. Der blev efter moden Overvejelse bevilliget i Alt 25,000 Francs til Føde og til Oprettelse af Skoler. En rig Privatmand i Beirut (der har 140,000 Indbyggere), gjorde Guvernøren et Besog og efter at have komplimenteret den transke Regering for dens Ædelmodighed, sagde han: Ogsaa jeg giver 25,000 Frans, og lagde dem paa Bordet. Hele Byen lo. Det (rigtignok af Tyrkerne udnævnte) Byraad i Beirut har efter en Beirut-Correspondents Artikel i Le Temps endog allerede udtalt sig for et engelsk Mandat.

Her er et vidt Baaderum for diplomatiske Forhandlinger og Intriger. Frankrig vil efter al Sandsynlighed ikke komme alt for stærkt tilkort. Men det er klart, at det nødes til at slaa umaadeligt af paa sit storsyriske Krav.

9.

Direktøren for The National City Bank i New \ ork, Hr. Vanderlip, holdt ved sin Tilbagekomst fra Europa den 26. Maj en Tale om Forholdene dér ved en Pestmiddag, som blev givet for ham i Astor Hotel. Han havde opholdt

sig i Europa fra 1. Februar til 9. Maj, havde besøgt Storbritannien, Frankrig, Belgien, Østei-rig og Tyskland, og havde i alle disse Lande ha\t Samtaler med de ledende Mænd og set paa 1 ilstandene med en Finansmands Øjne. Han begyndte med at sige, at det i Europa saa sort ud, og at Amerika maatte skynde sig, ifald det vilde frelse denne Verdensdel fra Undergang. Han sagde:

»Der er brændbart Stof i ethvert Land. Lad en eller anden Del af det ubeskyttet, saa dommer vi del lil Uvirksomhed og Sult, og der vil forekomme Op-standsbevægelser — der vil findes en sorl Plet, som er smitsom og hvis Smitte vil sprede sig.

»Der maa bringes Hjælp paa storsindet, indsigtsfuld Maade: det er til ingen Nytte at give Hjælpen smaat-skaaren og stykkevis; vi maa betragte den europæiske Situation som en Enhed . . .

»I Europa er der Kræfter paa Spil, som er mere ødelæggende end Krigen var. Folk gider der ikke arbejde, fordi de mangler Haab; de ligger ned, foler sig ude af Stand til at begynde; deres aandelige Holdning er angrebet, om ikke knækket. Med andre Ord: Krigen er bleven trukket ud saa længe, at Civilisationen er paa Nippet til at forsvinde.«

Vanderlip gennemgik derefter de forskellige Lande:

»Mr. Iloover fortalte mig, al Samfærdslen i det østlige Tyskland er ødelagt; Befolkningen er ved at sulte ihjel.

Ruslands Tilførsel er afskaaret.

Paderewski sagde mig, at Polen kun har tilsaat en Trediedel af de Strækninger, det plejer at have under Dyrkning.

Rumænien har ikke opdyrket mere Jord end til sit eget Behov.

Italien maa have en Million Tons Kul om Maaneden, Alt, hvad det behøver af Bomuld, og det meste, det trænger til af Mineralier.

Frankrig maa have store Masser af Bomuld, Uld, Silke og nogle Fødemidler for at kunne genoptage det Liv, det tidligere førte.Belgien maa have Maskiner, BaastofFer og Fode.

Alle Lande maa have deres Jernvejs-Apparat fornyet, eller deres Fabriker kan ikke arbejde og deres Befolkning ikke faa Mad.«

Hvor det glippede for Vanderlip var, da han skulde angive Midlet til at raade Bod paa Europas Elendighed. Han kunde ikke nævne andet end Laan, og med den betegnende Tilføjelse: »Vi maa, naar vi giver Laan, tage Hensyn til Nødvendigheden, i Stedet for som ellers til Sikkerheden« — hvad, som Frank Harris rigtigt har bemærket, vil sige, at Bankdirektøren foreslaar Amerika at give Gaver, ikke Laan; men hvorledes ril han faa det nordamerikanske Folk, som véd, hvad en Dollar er værd, til at give mindst to Millioner Millioner Dollars ud for at bringe Europa paa Fode igen?

10.

Sæt, Vanderlip har talt Sandhed, og han har ingen Interesse havt af at overdrive, maal saa Dybden af de Storpolitikeres Galskab, som spildte syv Maaneder med at udspekulere en Fredstraktats Finesser og med Vrøvl om Straffedomme over afsatte Monareher og Generaler, mens de lod Folkeslag udmarves af Sult, opretholdt en vanvittig Blokade, og sendte deres Tropper afsted for at underholde Borgerkrig i Ungarn og Busland, kæmpe for reaktionære Generaler som Ivolt-chak eller Denikin, og kaste Bomber fra Aeroplaner ned i Kronstadt, saa Byen stod i Brand, mens de skod russiske Krigsskibe i Sænk, og hindrede endog Skibe med Medicin til Hospitalerne i at naa til Land.

Om England sagde Vanderlip disse faa, men betegnende Ord: »Da jeg kom til England, fandt jeg det paa Randen af en Revolution. 1 fik ikke hei nogen Underretning derom; men det er et Factum, som stadfæstes af enhver Engelskmand. (\ou didnt gel that

;!information over here, but it is faet verified by every Englishman). Samtidigt giver England 20 Millioner Pund

Sterling ud om Ugen siden April i Aar for at understøtte Overklassen mod ungarsk og russisk Proletariat.

11.

Ofte er i denne Tid de Ord blevne anførte som Lord Clarendon skrev i 1856: »Vi har sluttet en Fred, men del er ikke Freden.«

I New York'er Tidsskriftet The Nation, hvor en Artikel 7 hat Peace thal is no Peace indledes med disse Ord, forklares Tanken saaledes: »Det er ikke Freden, som er bleven sluttet i Paris; der er blot naaet en Station under Frem skridningen af de frygtelige Kræfter, Krigen har sluppet løs. En Fred, der er saa slet, saa forhyklet, saa modsat ethvert Krav, der fornuftigt maatte stilles, kan ikke vare; derom hersker ingen Tvivl, mindst af Alt i Paris«.

Det skulde omvendt synes, som var Paris el af de faa Steder, hvor man, glad over sin Medgang og blændet af sine Illusioner, troer paa Fredens Varighed.

Dog dette Spørgsmaal er underordnet, dets Besvarelse med Ja eller Nej forholdvis ligegyldig.

12.

Hvad der derimod er af Vægt med Hensyn til Europas politiske Moral, er dette:

Var der noget, som det tyske Riges Modstandere evig og altid lod det høre, saa var det Tyskernes Magtdyrkelse og Kraftcultus, deres Tro paa Virksomheden af Magtmidler, som visselig var baade stærk og grov, og som for Vesteuropa var personliggjort i Bismarck, som endda utilbørligt forgrovedes og for-plumpedes i de Tyskland fjendtlige Folks Fantasi. Destuderede ham ikke, de naglede ham til et I nr Fyndsprog, om Magt og Ret, om Blod og Jern, han lejlighedsvis havde udtalt, og som i Begelen blot udsagde, hvorledes det faktisk gaar til paa denne Jord.

Nu viser det sig, at de Allierede nærer akkurat den samme Tro paa Magten, og har akkurat den samme Dyrkelse af Magten, som de med Forargelse tillagde Bismarck, kun at de gamle Kulturfolk i Modsætning til Tyskerne som Parvenu'er har en Færdighed te skortede Preusserne paa, til at gore Sort til Hvidt Magt til Bet, Tvang til Frihed, Kamp imod Demokratiet tit Kamp Vor Demokratiet og til (ligesom de haardhændede Trustkonger, der tilkøber sig Bet til Udplyndring af Menneskeheden ved al oprette nogle Hospitaler, Asyler Universiteter, Biblioteker) med klogt imiteret Frisind o« Sværmeri for Betten lader visse undertrykte Grupper som Armeniere, Joder, Danskere, Czecho-Slovaker, Polakker aande op, ifald Stormagterne derved opnaar deres egne politiske Formaal, Magtforøgelse for sig og Svækkelse af de Stater, de nylig har maattet frygte.

Idealet holdes højt.

Over Irlændere og Ukrainere, over Koreanere, Tunesere, Ægyptere, Algériens og Marokkanere, over^dei arme persiske Folk, over det uhyre Indiens muhamedanske og buddhistiske Befolkning, over Araberne . Tnpol.s osv. kastes foreløbig det fine, smukt broderede Slør, som

har den Gave at usynliggore.

Hvad der ikke er i Aktstykkerne, det er ikke i \ er-den siger det bekendte latinske Ordsprog. De Folkeslag, der ikke repræsenteres paa Fredsconferencen, har at forbolde sig stille og rolige. Endog naar England køber hele Persien for blot lo Millioner 1 und Sterling (medens den engelske Handelsbalance f denne Juli viser et Underskud paa 87V, Million Pund) _ saa sker det ene og alene til Persiens Bedste.Favete lingvis! (andægtig Tavshed!) tilraaber Europa Folkeslagene, naar den Gudstjeneste afholdes, ved hvilken i Idealernes Tempel Rettens Gud og Frihedens Gudinde lovsynges af klare Stemmer og dyrkes af rene Hjerter.

15. August 1919.FREMT1DSFANT ASIER

C'est triste å dire, mais les peub-les connaissent si mal leurs veritables intéréts que, sans leurs gou-vernants, ils seraient trés capables, les malheureux, de ne pas se faire la guerre.

Georges Fabri.

l.

MAN kan ikke sige, at Japan i dette Øjeblik nyder \ ndest i den engelsk talende Del af Verden. Den eneste asiatiske Stat, der indtil nu har bevaret sin Uafhængighed, angribes daglig, dels paa Grund af de Voldshandlinger, den har begaaet — af ærlige og altsaa lidet indflydelsesrige Skribenter, der oprøres ved Undertrykkelser — dels af Politikere, der afstedkommer en ma^gtig Agitation imod tilsigtede Erobringer fra japansk Side for at dække over hundred Gange større Erobringer, der er foretagne af andre Magter, dels endelig af visse amerikanske Statsmænd og Bladmænd, der i Japan frygter en stigende og rivaliserende Magt.

Berettigede Angreb paa Japan, som de f. Ex. er formulerede af Mr. K. Lee i Foreign Ajfairs for September 1919, gaar ud paa Japans Overvældelse af Korea, hvilket det bemægtigede sig efter den sejrrige Krig mod Kina, og som det efter Mordet paa Koreas Dronning har stillet under en Generalguvernør med ubetinget Militærmagt, ansvarlig alene for Mikado’en,end ikke for Japans Parlament. Der existerer ikke et Glimt af Pressefrihed eller Forsamlingsfrihed i Korea. Fire japanske Divisioner holder Landet besat, og politiske »Forbrydere« straffes som almindelige Kriminal-forbrydere, ja langt værre. De Koreanere, der er blevne arresterede under Paaskud af Sammensværgelse imod Generalguvernørens Liv, er blevne underkastede saa barbarisk Tortur, at den britiske Gesandt

har maattet tale deres Sag.

1 Marts 1919 proklamerede trods de japanske Bajonetter Korea’s Folk, 19 Millioner Mennesker, deres Uafhængighed og sendte til Fredscongressen i Paris fem Delegerede, der skulde forklare den, at Ivorea s Historie gaar tilbage til 2,280 for vor Tidsregning, og at Koreanerne i 42 Aarhundreder har været en selvstændig Nation.

Fredscongressen har et Øre, som horer, og et, som er dovt. Med dette horte den, at alle Koreanere er af samme Stamme og taler samme Sprog, al deres Uafhængighed er bleven anerkendt af Japan 1876, af Kina 1895 af England og andre Stater i de følgende Aar, desuden udtrykkeligt i dette Aarhundrede i den engelsk-japanske Forbundstraktat af 1902 og i den ja-pansk-koreanske Forbundstraktat af 1904. I Traktaten mellem de Forenede Stater og Korea fra 1882 lindes endda en Paragraf der udtaler, at hvis andre Magter skulde gøre Uret mod Korea eller undertrykke dette Rige, vil Nordamerika bevise sine venlige Følelser ved at bringe en tilfredsstillende Ordning til Veje.

Forholdet er det, at Arbejderklassen i Korea af Japanerne behandles som Slaver, og at Undervisnmgs-væsenet dér er saa hæmmet, at medens der for de indvandrede Japanere bygges en Skole for hver 8/4 Individer, tilstaas der de indfødte Koreanere kun en Skole for hver 31,560 Indbyggere. De koreanske Bømtør hverken lære deres Lands Historie eller dets Sprog. Saalænge Korea var sin egen Herre, drog stadigt Studerende derfra til fremmede Lande for at indhente Kundskaber. Nu tør ingen Student rejse udenlands. Kun nogle faa opnaar Tilladelse til at rejse til Japan for at studere japansk Industri.

2.

Saa meget for at forklare, det ikke er af Begejstring for Japans Frisind eller for dets Anerkendelse af fremmede Rettigheder, det i det Følgende vil blive fremhævet, at der gøres Japan stor Uret i den angelsach-siske Presse nu for Tiden.

Den politiske Moral er ens allevegne. Saa lidet som nogen europæisk Slorstat, har Japan ladet noget Middel uforsøgt til at udfolde den Stærkeres Ret, en Ret, der jo i Regelen erstatter det mytiske Begreb, som kaldes Folkeretten.

Men Japan er som asiatisk Magt blevet særlig slet behandlet at den hvide Race. Det har i den nyeste Tid ført to store Krige, ført dem begge med Bravur og umaadelige Ofre, har i begge overvundet Riger, der var Jordklodens storste, og mod hvilke det stod som Dværgen mod Kæmpen, og har begge Gange set Sejrens Frugt berøvet sig. Tre europæiske Magter drog Fordel af Japans Sejr over Kina. Nordamerikas Roosevelt og Ruslands Witte gjorde

Japans Sejr over det russiske Kæmperige gold.

Disse to Erfaringer skulde ikke give Japan Lyst til Deltagelse i Verdenskrigen. Lysten var hos Flertallet da ogsaa saare ringe. Men den ganske for England vundne Minister Kato var dengang ved Magten og var beredt til at gøre Alt, hvad England ønskede. Japan skyldte vel Tyskland saare meget af sin moderne Civilisation; men det kan ikke undre, om Tysklandsgrundløst fjendtlige Optræden mod Japan i 1895 og den tyske Kejsers jævnligt tilbagevendende Udfald imod den mongolske Race som »den gule Fare« havde irriteret og forbitret. Vel overlagte kan disse Udtalelser jo ikke kaldes.

England vilde bruge Japans Flaade, og denne lod sig bruge, om end ikke i den Udstrækning, h\oii det blev ønsket. Japan angreb Kiautschau. Under Paaskud af at hjælpe Japanerne, kom den engelske Flaade straks derefter tilstede ved Tsingtau. De to Somagter virkede i Forening; Byttet blev efter Aftale tildømt Japan, da Japan højtideligt havde erklæret at ville tilbagegive det Erobrede til Kina. Imidlertid har den amerikanske Congres i September nedlagt en heftig Indsigelse imod, at Japan beholder Shantung, saa Resultatet, hvad Landbesiddelse angaar, endnu maa kaldes saare uvist.

3.

Kun ét Resultat er sikkert og vist: det, at Japan ved at optræde som Europas Forbundne imod Asiateie, har tilsat al den Yndest og al den Blændkraft, det siden Sejren over Rusland sad inde med hos Asiens Folk.

De japanske Statsmænd begik under Krigen en Taabelighed efter den anden. Da i Singapore de indiske Soldater gjorde Mytteri imod Englænderne, skød de japanske Matroser 800 af dem. Et Skrig af Raseri løftede sig i Indien, hvor man hidtil havde set hen til Japan som til den asiatiske Foregangsmagt.

Japans fjendtlige Holdning overfor Kina er de japanske Statsmænds næste Overgreb. Japan har bemægtiget sig det sydlige Mandchuri, og har tlet end ikke endnu faaet Shantung politisk i sin Magt, saa dog økonomisk. Følgen er, at Japan i dette Øjeblikbliver hadet i Kina af alle Folkets Klasser, og japanske Varer boycottede overall. Det er blevet umuligt for Japanere at rejse i det indre Kina.

Dog medens Navnet Shantung, Navnet paa en Provins med 38 Millioner Indbyggere, saaledes drønende fylder Luften, har Storbritanniens kloge Statsmænd i dybeste Stilhed knyttet noget saadant som 300 Millioner nye Undersaatter til det britiske Rige. Foruden Ægypten og de fleste tyske Kolonier i Afrika har England gjort Afghanistan til et britisk Protektorat. Det østlige Turkestan, en kinesisk Koloni, er »kommet under Englands Indflydelse«; Kinas store, rige Provinser Szechuen og Svantung med Yangtse-Dalen ikke mindre. Med andre Ord, næsten Halvdelen af det egentlige Kina er blevet britisk. Efter hvad den japanske Presse meddeler, kræver England, at Kina skal afstaa et stort Areal til Tibet; men dette vil sige til Storbritannien, da Tibet er blevet anbragt »under engelsk Indflydelse« ganske som Turkestan.

Man foje hertil det vestlige Siam, Hedjas-Riget, Kau-kasien, Persien, der altsammen nu er stillet under britisk Protektion (medens Frankrigs Ny-Erhvervelser udgør henved Halvdelen af de tyske Kolonier, Halvdelen af Siam, og forskellige Partier af Tyrkiet), og man vil se, at selv i det for Japan heldigste Tilfælde er dets Tilvækst for lidet at regne i Sammenligning med de europæiske Magters.

4.

Den ene Stat Texas i Nordamerika er langt større end Japan med samt alle dets Kolonier.

Imidlertid høres fra Nordamerika et Forbitrelses-raab over Wilsons Løfte at give Japan Shantung, et Raab, som neppe klinger ilde i britiske Øren, da Stemningen i England med hver Dag bliver mere antijapansk.

Georg Brandes: Tragediens anden Del. 13Saa har dernæst Japanerne af deres Forbundsfæller ladet sig bruge til med en stor Hær i Sibirien at bekæmpe det nuværende Rusland — en Uforstand, saa forbausende, at man neppe vilde kunne fatte den, ifald man ikke vidste, at der er langt, langt vægtigere Aar-sag til at forbauses, naar undtagelsesvis en eller anden Magt bærer sig forstandigt ad.

Denne Holdning er selvfølgelig i boj Grad skadelig for Japans fremtidige, gode Forhold til den russiske Republik, allerede nu skadelig for dets Handelssamkvem med den store Nabomagt.

Og hvad har alle disse Krumspring indbragt Japan? Det har, saa lidt som Rusland, noget Sæde ved det Fredsbord, hvor de saakaldte fire Store mellem sig i uforstyrret Enighed afgor Alt, om end ikke sjældent saaledes, at de spiller hinanden smaa Puds. Frankrig har f. Ex. opdaget, at medens det sad for Bordenden og præsiderede og tilsyneladende domineiede allevegne, har Lloyd George ladet et og andet saare vigtigt blive ordnet udenfor Bordet, f. Ex. ikke blot ladet Palæstina besætte og aflukke, men ladet en stor pan-arabisk Bevægelse udgaa fra det nu engelske Mekka, en Bevægelses der har grebet hele For-Asien, Syrien indbefattet, Frankrigs forhaabede Domæne.

Japan har, som sagt, kun formelt en Plads ved dette Fredsbord, og befinder sig for Tiden fuldstændigt isoleret: Adgang er japanske Indvandrere forment saavel til Nordamerika som til det britiske Riges selvregerende Kolonier, Australien, Ny-Zealand, Canada, Sydafiika.

Da imidlertid Japan vokser med en Million Mennesker om Aaret, trænger det til nyt Opland. Nu udvandrer Japanerne til Mandchuriet, en Del til Mongo-liet; men Nippon-Riget vilde være hjulpet, om det asiatiske Rusland, der er saa rigt og saa svagt befolket,

»lod Japanerne nedsætte sig der. Deres Flid vilde desuden komme Landet i hojeste Maal til Gode.

Rusland behøver et Marked for sine Raastoffer, Japan vilde kunne anvende en god Del af dem. Rusland behøver Skibe til sin Handel med Udlandet. Japan kunde stille disse Skibe til dets Raadighed.

Russerne og Japanerne har i sin Tid udfægtet en morderisk Krig imod hinanden paa Grund af nogle russiske Storfyrsters og Hofmænds Pengebegærlighed. De er imidlertid af Naturen som af de historiske Forhold anviste paa hinanden. Som en Orientaler har sagt: Begge Parter søger Venner, og Russerne er i deres Hjerter halvt orientalske, Japanerne halvt europæiske i deres Manerer.

Rusland og Japan er henviste paa hinanden, om saa blot af den Grund, at Rusland endnu mere ubetinget end Japan er banlyst fra Fredsbordet. Lenin krævede, at man skulde overlade Rusland til sig selv for at det uden fremmed Indflydelse kunde ordne sine egne Anliggender. Til Svar blev Rusland angrebet fra fire Sider paa én Gang, uden at den Krig, som endnu raser, nogensinde er bleven erklæret.

5.

Der har været gammel og dyb Uvilje i Rusland mod Tyskland; den svulmede, da den tyske Regering var upolitisk nok til at paatvinge Russerne Brest-Litovsk Freden med alle dens \dmygelser. Dog gik Uviljen neppe saa dybt som den gamle mod transkmændene for Felttoget 1812. Og i dette Øjeblik er Tyskland som Rusland udelukket fra Fredsbordet og fra det projekterede Folkeforbund.

Tyskland og Rusland er da henviste paa hinanden, ganske som Rusland og Japan er det. Ifald man tænkte sig, at Japan, Rusland, Tyskland forsonede sig ogsluttede sig sammen, vilde de kunne indtræde i et folkeligt Handelssamkvem, hvortil de end ikke behøvede Skibe, da de støder op til hverandre. De vilde derfor ikke heller have stort at frygte af de to angelsach-siske Magters Kæmpeflaader.

6.

Det er vel en syv, otte Aar siden, at der nogen Tid opholdt sig her i Kjøbenhavn en indisk Doctor, ved Navn Kam ala Krishna, en tænksom Mand, der nu har bosat sig i Chicago. Han synes, af politiske Grunde ikke at kunne vende tilbage til sit Fædreland. Denne Mand har nylig i Amerika udgivet en politisk Brochure, som han, der ikke selv kan Tysk, har ladet oversætte paa det tyske Sprog, og som fører Titlen Den tysk-russisk-japanske Alliance.

Det forekommer mig ikke usandsynligt, at der allerede længe før der af de paagældende Riger er gjort noget Skridt til Indledning af et saadant Fremtidsforbund — er foretaget adskilligt tor at forhindre det. De engelske Politikere er altfor vidtskuende til ikke at indse, hvor afgjort under de nuværende Tidsforhold Tyskland, Rusland

og Japan er henviste paa hinanden. Medens Tyskerne vilde kunne udvikle det europæiske Rusland, vilde Japanerne kunne fremme det asiatiske Rusland.

Tyskland og Rusland, der er blevne lige daarligt behandlede af Fredscongressen, og begge udelukkede fra det fremtidige Folkeforbund, maa om saa blot ved den fælles Vanskæbne og ved Naboskabet drages imod hinanden, særligt, da begge Riger er blevne Demokratier, uden at de europæisk-amenkanske Mag -havere derfor har betragtet dem med mildere Blikke.

Rusland kan ikke mere vente Pengelaan af Frankrig; derimod har baade Tyskland og Japan Brug for rus-sisk Korn og russisk Tømmer. Japan kunde desuden sælge russisk Bygningstømmer videre til Kina, der er et af de største Tømmermarkeder paa Jorden. Kina, Indien, Vestasien er Naboer til Russerne, hvad der betyder, at uhyre Afsætningsomraader vilde ligge for Døren af en japansk-russisk-tysk Alliance. Baade Japan og Tyskland behøver Rusland, og Rusland behøver dem begge.

Stemningen i hele Asien vilde være en saadan Alliance ubetinget gunstig, om ikke Japanerne havde be-gaaet den upolitiske Handling at ydmyge Kineserne, som de har undertrykt Koreanerne, istedetfor — som den simpleste Statsmandskløgt maatte diktere dem — at optræde som alle Asiateres højhjertede Beskyttere og Talsmænd overfor Europa.

Og da Zeus — som Euripides sagde — slaar Den med Vanvid, hvem han vil ødelægge, lod Guden Kej-, ser Wilhelm 27. Juli 1900 i Bremerhafen holde den Hannertale mod Kina, som vel — i denne paa Ubegribeligheder ikke fattige Tidsalder — kan betegnes som et Aktstykke, hvis Taabelighed ikke staar tilbage for dets Raahed, og som er kommet det tyske Folk dyrt at staa, dyrere end det kinesiske, mod hvem Talen var rettet. Hunnernavnet har nu klæbet ved Tyskerne en Snes Aar.*)

Før Aar 1900 havde Kina kun havt enkelte europæiske Stater at takke for Missionærer, Kristendom, Opium og Plyndringer; da forenedes under Feltmarskal Waldersee de europæiske Stormagters og Japans Hære i skøn Enighed om at begaa en Række Myrderier og Plyndringer, som hører til de skammeligste i Verdenshistorien.

Nu, da Tyskland havde Kinas som Japans Venskab saa godt behov, moder det paa sin Vej Spøgelserne

*) Se mine samlede Skrifter 17. Bind, S. 74 Hannertalen.af Hunnertalen og af de malte og deklamerede Advarsler mod den gule Fare.

Man kan overhovedet ikke sige, at det tyske Rige hverken før Krigen eller under Krigen er blevet regeret med nogen Visdom. Da det i Rusland var kommet saa vidt, at Tysklands Hadere dér havde bragt Riget til Undergangens Rand, og det russiske Folk søgte Fred uden længere at tage noget Hensyn til sine Allierede, udkrævedes der en politisk Uforstand af meget høj Rang til i det Øjeblik at afvise og haane det revolutionære Ruslands Repræsentanter ved Underhandlingerne i Brest-Litovsk. Men det var skrevet i Stjernerne, at enhver optænkelig Fejl skulde begaas.

7.

Den Hensigt, der synes at lede de Allierede under den haardnakkede Krig, de trods deres Arbejderbefolkningers Protester fører imod Rusland, er vel den, at de (der nylig var saa begejstrede Demokrater) vil genindfore Monarkiet dér. Det forekommer En, som kunde de spare sig Ulejligheden. Blot de ikke lægger sig imellem, er Monarkiet genindfort.

Der findes allerede en Monark, og hans Navn er Lenin (rettere Vladimir Ilyitch Ulianov). Han har i Rusland gennemført Proletariatets Diktatur; men Proletariatets Diktatur hedder, oversat paa Dansk, Lenins Enevælde.

Den russiske Arbejder og Bonde har siden Vareger-nes Dage i mer end tusind Aar været monarkisk sindet, vant til at se Magten legemliggiort i en enkelt Mand. Saaledes er for ham nu Lenin ganske alene Bolshevismen, og da denne Chef udfolder betydeligt større Evner end før ham Nicolaj II, er han for Menigmand bleven en Nicolaj III, til hvem man ser op.

Der tillægges Lenin det Ord, som han vel snarerehar tænkt end sagt, at for én ægte overbevist Bolshe-vik er der i hvert Hundrede 39 Slyngler og 60 Fæhoveder. Men det er her, som under alle Forhold, den ene Mand, hvorpaa det kommer an. Socialisme, Kommunisme, det er Navne og Systemer, som Parlamentarisme og Republikanisme er det. Hvad det kommer an paa, er den ene Mand, der i dette Tilfælde er Kommunismens Sjæl.

8.

Hvori ligger det, at en Enkelt paa et givet Tidspunkt fortrænger de andre og tager Styret? Det kan nu og da bero paa, at han har den mest omfattende Intelligens. Men i Reglen vil Magten vel tilfalde den, som har den stærkeste Vilje. Naar saaledes Clemen-ceau i det offenlige Omdomme saa ganske har over-straalet Poincaré, er det utvivlsomt hans langt stærkere Vilje, som har gjort Udslaget. Sikkert er det ogsaa Viljen, som har baaret Lenin oppe over alle andre russiske Politikere.

Men saaledes anvendt er Ordet Vilje en ufuldkommen Forklaring. Der er altid Virkekræfter, som ikke lader sig veje eller maale, tilsyneladende rent tiltældige, der kommer i Betragtning.

For Eksempel kan det være af ikke ringe Betydning, undertiden af rentud afgørende Betydning, om en kan et vist Sprog eller ej. Offentligheden i Norden véd neppe, hvor sjældent det er, at vesteuropæiske eller amerikanske Statsmænd kan noget andet Sprog end deres eget.

En fransk Ministerfrue fortalte, at da hun en Dag i sit Hus gav Sir Edward Grey sin Arm for at han skulde fore hende tilbords, bad hendes Gæst hende, om venligst at tiltale ham paa Engelsk, som hun uden Tvivl kunde; han talte ikke bransk. Uvilkaarligt ud-brød hun: Englands Udenrigsminister taler ikke Fransk!

- Sir Edward svarede: Som ung vidste jeg ikke af, at jeg vilde blive britisk Undenrigsminister, og siden jeg er det, har jeg havt andet at gøre end at lære Sprog.

Saasnart Amerika traadte ind i Krigen, blev Joffre og Viviani afsendte fra Paris til Washington for at hylde Præsident Wilson. Da de ved Ankomsten i det det hvide Hus erfor, at Præsidenten ikke forstod Fransk, og da de selv ikke talte Engelsk, nøjedes Maréchal Joffre med blot at udraabe Vivent les Etats-Unis! — Raabet modtoges med skyldig Applaus; men den Vanskelighed opstod, at dette Leve-Raab næste Dag skulde offenliggøres i den officielle Avis. Ingen vidste, hvorledes det stavedes. En troede imidlertid at vide Besked og næste Dag stod da Ordene saaledes trykte: Vi ve l'Etat-Uni! — Da en Bedrevidende kritiserede denne Sprogform, blev Udraabet næste Dag rettet saaledes: Vi ve les Etats-Unis! indtil en Franskmand kom op paa Bedaktionen og den tredje Dag fik iværksat den endelige Formulering: Vivent les Etats-Unis!

I December 1913 var de ypperste Lorder i det engelske Overhus oprigtig stolte af, at der var én iblandt dem, som kunde tale Tysk. De fortalte dette strax til en Fremmed, og Lord Haldane, der tilfulde beherskede det tyske Sprog, lagde sin Glæde over denne Færdighed for Dagen ved at anvende den til Velkomst for en Ikke-Tysker, endog i en lille Kreds, hvor Tysk ikke taltes af nogen Indfødt.

Da hverken Lloyd George eller Wilson taler Fransk, og da de franske Medlemmer af Fredscongressen, saa lidt som de italienske, taler Engelsk, er Forhandlingerne

— ligesom da de tyske Delegerede fik Foretræde — foregaaede som naar en Europæer faar Audiens hosen Negerkonge eller anden vild Høvding i det indre Afrika, nemlig pr. Tolk, hvad jo ikke fremskyndede Forhandlingerne og ikke netop forøgede det enkelte Foredrags Evne til at gøre Indtryk. Det virker altid noget afkølende, naar Tolken oversætter og tonløst opremser hvad der i Originalen havde torm og Stil. Det hedder sig da ogsaa, at Orlando, der ikke torstod Engelsk, havde stort Besvær med at følge korhandlingerne, og hjalp sig med at gestikulere til højre og venstre. Lloyd George skal have afgjort Spørgsmaalet om Teschen (i østerrigsk Schlesien) uden Anelse om, hvor dette Sted laa paa Kortet, og Wilson skal have tildømt Italienerne Sydtirol uden at vide, Landet var beboet af Tyskere.

5.

Man forestille sig nu Clemenceau’s umaadelige Overlegenhed over de øvrige Herrer blot i Kraft af den

Omstændighed, at han aldrig behøvede at lade sine Ord oversætte, men (paa Grund af et Ungdomsophold i Nordamerika) med lige Lethed taler Engelsk og Fransk. Tysk kender han ikke noget til (jeg skulde tro, at Frischés Wassér er det eneste Tysk, denne Fjende af Vindrikning overhovedet kan sige) men Tysk var jo ved Congressen et ganske overflødigt Sprog.

Derimod kunde Clemenceau henvende sig paa Fransk til sine Landsmænd og til Italienerne, uden at de engelske Herrer forstod hvad han sagde, og henvende sig til Lloyd George og Wilson paa Engelsk, altsaa i et Sprog, som forFranskmænd og Italienere var Arabisk. Med andre Ord, Clemenceau svævede over Congressen, som Aanden over Vandene, beherskede den ved sine to Sprog og ved sin personlige Taleform uden et Øjeblik at have nogen Mellemmand nødig og uden i sine Effekter at formindskes og forsinkes af nogen 1 olk.Clemenceau har visselig en stærkere Vilje end Wil-son; men han har desuden det Fortrin, at han taler baade Engelsk og Fransk.

Saaledes er der sikkert nok mangen Bi-Egenskab, der har medført Lenins herskende Stilling, selv om hans Vilje er den Egenskab, der har gjort Udslaget.

Uden at besidde samme monarkiske Ærgerrighed som Juan-Shi-Kai i Kina lader Lenins Stilling i Rusland sig til en vis Grad parallelisere med den kinesiske Præsidents. Man fik Juan-Shi-Kai ryddet af Vejen, og naturligvis er der blandt andre Muligheder ogsaa den, at Lenin ligesom han en Dag forsvinder ved et Mord. Der er jo længst samtidigt med Mordet paa Uritzki foretaget et Attentat paa Lenin. Som Svar der-paa blev i Petrograd skudt 512, i Moskva 100, i Nishni-Novgorod 41 Personer. Men mvrdes han ikke, synes hans Magt i Længden at maatte befæstes, og er hvad man kalder Proletariatets Diktatur først saaledes befæstet, at han kan give det russiske Folk de elementære Friheder og Rettigheder tilbage, som han foreløbigt med stor Grundighed har berøvet det, saa vil der ogsaa blive Raad til Overvejelse af en forstandig og følgerigtig Udenrigspolitik.

Alt er jo ikke gjort blot man undertrykker den borgerlige Presse, ophæver Forsamlingsfriheden og til Gengæld spreder Klassikerne i billige Folkeudgaver. En Statsmand, selv en revolutionær, selv en moderne Cromwell, kan ikke nojes med blot at konfiskere, idømme Dødsstraffe, undertrykke og fordele.

Det vilde have været interessant om den forfærdelige Situation i Tyskland og Tysk-Østerrig havde frembragt en lignende central Personlighed, som Revolutionen i Rusland har ladet opstaa i Lenin. Men endnu er dette ikke sket.10.

Under uafladelig Blodsudgydelse i Østeuropa og mens Irland er fuldstændigt knægtet, Ukraine ikke mindre end Palæstina helt afspærret fra Omverdenen, nærmer jo imidlertid den Dag sig, hvor — selvfølgelig rent formelt — Freden kan siges at være sluttet, undertegnet og godkendt.

Der vil da for de vakre Folk, der aldrig har tvivlet om det historiske Fremskridt, være al Anledning til at se deres Livssyn bekræftet: Der var før Krigen ét Elsass-Lothringen; der vil efter Freden være et helt Dusin. Der var før Krigen ét Nordslesvig; der vil efter Freden være mindst et Par Snese. Dog, som Hr. (.hr. Beventlow nylig skrev i en lille Bog Europas Fallit: Det maa billigvis erkéndes, at paa to Omraader er der sket Fremskridt: Paa Teknikens og paa Hykleriets.

Under haarde ydre og indre Kampe har en Bække Stater opnaaet en længe attraaet, om end kun relativ, Uafhængighed; saaledes Finland, Polen, Ukraine, Czecho-Slovackiet, Arabien. — Jøderne, der med rentud middelalderligt Baseri myrdes rundt om i hele Østeuropa, har faaet Udsigt til et lille Landomraade under engelsk Overhøjhed i Palæstina, uden at der dog endnu er sket noget som helst til Indfrielse af et givet Lofte. Ja, det er nu endog blevet den lille jødiske Befolkning dér forbudt at synge dens Nationalsang.

Overmaade sort ser det ud i Indien. I det 19. Aar-hundrede var der tredive Gange Hungersnod i Landet, som bortrev over 32 Millioner Mennesker. Befolkningen er endnu saa slet ernæret, at Gennemsnits-Levealderen kun er 23 Aar. Skattesystemet er saa frygteligt, at omtrent 200 Millioner af Indiens 315 Millioner Beboere lever i Smuds og Nod, utilstrækkeligt klædte om Dagen og uden Sengetæppe om Natten. De 300 Millioner Agerdyrkere er saa plagede af Skatter, at de hyppigtmaa gaa fra Jorden. Der er Skat paa Salt. Staten gør sig Indtægter af Opium og Spiritus. Nu skal Krigslovene forblive i Kraft endnu fulde tre Aar efter Fredsslutningen, saa Inderne

(som Dr. Ivrishna skriver) endnu i tre Aar har Helved paa Jorden i Vente. De har ikke engang Tilladelse til at grunde nogen Skole i Indien. Men til Gengæld skal den britiske Hær og Flaade i Indien fordobles. Til Beroligelse for de britiske Skatteydere tjener, at Inderne betaler denne Flaade og denne Hær.

11.

Ser man et Aarhundred tilbage, kan man uden Overdrivelse sige, at Napoleonskrigene efterlod et langt mindre hærget, langt lykkeligere Europa end Verdenskrigen.

End ikke i de sejrende Lande føler man sig lykkelig eller tryg. Man maa haabe, at naar Freden først virkelig synes opnaaet, vil en Lykkefølelse indfinde sig. Napoleon udbrød en Dag under Samtale med Metternich:

Aa, De véd ikke, hvilken Magt der ligger i Lykken! Den alene giver Mod. Ikke at turde vove noget, det er det samme som ikke at udrette noget af Værdi, og man vover aldrig uden som Følge af at man har havt Held med sig. Ulykke gør Sjælen slap og vissen, og i den Tilstand udfører man intet, som duer.«1)

Han, som sagde dette, lærte snart Ulykken at kende i dens mest lammende Skikkelse.

Det er dog maaske ingen Skade til, at unge fortrøstningsfulde Mennesker i den nuværende Krise ser Morgengryet til en ny og bedre Verdenstilstand, og troer, som den cumæiske Sibylle siger hos Vergil:

*) Ah, vous ne savez pas quelle puissance est le bonheur! Lui seul donne du courage. Ne pas oser, c'est ne rien faire qui vaille, et on n'ose jamais qu'a la suite du bonheur. Le malheur alfaisse et llétrit l ame, et dés lors on ne fait rien de bon.Magnus ab integro sæclorum nascitur ordo. (Nyfødt begynder nu Aarhundreders mægtige Række.)

Ifald Cumæa har set ud, som Michelangelo har malt hende, uhyre muskuløs, gammel, mandfolkeagtig, vilde jeg for min Del ikke med nogen synderlig Fornøjelse høre paa dette hendes Budskab om den ny Tid, som oprinder. Men dersom en ung og smuk Sibylle, som Michelangelo's Erytliræa eller især som hans dejlige Libyca, udtalle en saa lovende Fremtidsprofeti, maatte Den være af Sten, der kunde faa Mod til at udtale nogen Uenighed med hende eller føle nogen Drift dertil.

15. September 1919.Side

GYLDEN DAL SKE <?* BOGHANDELS

3YLDF.NDALS FORLAOSTRYKKKI

København